

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI
ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ
İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE DENEYİMLERİ
(İSTANBUL ÖRNEĞİ) ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

Serhan GÜLLÜ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Dr. Özgün UYANIK AKTULUN
Temmuz, 2020
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN
AKADEMİK BECERİLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE
DENEYİMLERİ (İSTANBUL ÖRNEĞİ) ÜZERİNE BİR
İNCELEME

Hazırlayan
Serhan GÜLLÜ

Danışman
Doç. Dr. Özgün UYANIK AKTULUN

AFYONKARAHİSAR 2020

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocukların Akademik Becerileri İle İlgili Beklenti Ve Deneyimleri (İstanbul Örneği) Üzerine Bir İnceleme**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

/.../2020

Serhan GÜLLÜ

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE DENEYİMLERİ (İSTANBUL ÖRNEĞİ) ÜZERİNE BİR İNCELEME

Serhan GÜLLÜ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

Eylül, 2020

Danışman: Doç. Dr. Özgün UYANIK AKTULUN

Eğitim sığınmacı çocukların temel hakkı olmakla birlikte bu çocukların buldukları ülkeye uyum sağlamasında, aidiyet duygularının gelişmesinde, kültürler arası iletişimin sağlanmasında, sosyalleşebilmelerinde ve olumsuz çevreden korunmasında önemli bir role sahiptir. Sığınmacı çocukların eğitim sürecinde ise öğretmenler çocukların fiziksel ve ruhsal gelişmelerinin desteklenmesinde rol oynayan en önemli faktörlerden biridir. Öğretmenlerin çeşitli kültürlerden gelen sığınmacı öğrencilerin yaşam becerileri ile birlikte akademik becerileriyle ilgili olumlu beklentileri, değerlendirmesi ve desteklemesi bu çocukların yaşamlarında stratejik bir öneme sahiptir. Bu noktadan hareketle araştırmada sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili beklenti ve deneyimlerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaçla nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Buna göre İstanbul il Milli eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre sınıfta en çok sığınmacı öğrenci olan 12 sınıf öğretmenin görüşleri alınmıştır. Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerine yükledikleri anlam, çocuklardan akademik olarak beklentileri ve akademik becerilerini desteklerken yaşadıkları deneyimler, sorunlar ve yetersizlikler derinlemesine ve bireysel görüşmeler ile toplanmıştır. Verilerin incelenmesine, daha önceden belirlenmiş kod listesi olmadığından, tüme varımsal kodlama ile başlanmıştır. Görüşmelerden toplanan veriler, satır satır ya da kelime kelime içerik analizine tabi tutulmuştur. İlişkili kodlar uygun temalar altında toplanmış ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların en fazla zorlandıkları dersler ve nedenlerini, derslerde zorlanmalarının akademik, kültürel ve sosyal nedenlerini, sığınmacı çocuklardan akademik beklentilerini, çocukların başarılarını artırmak amacıyla yürüttükleri çalışmaları, çocukların akademik başarılarını etkileyen çeşitli sorunları ve öğretmen-çocuk-aile iletişimini, sığınmacı çocukların eğitiminde kendilerini yeterli görme durumu ve desteğe gereksinim duyma durumlarını, sığınmacı çocukların başarılarının artırılmasında yapılabilecek destekleri, bu çocukların başarılarının sağlanmasında okul idaresi ve öğretmenler tarafından yapılanlar ile sığınmacı çocukların akademik başarılarını ikinci plana atma nedenlerine yönelik tanık oldukları olaylara ilişkin görüşlerini açıklamışlardır. Katılımcıların bu görüşleri doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sığınmacı çocuklar, sınıf öğretmeni, akademik beceriler.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION ON THE EXPECTATIONS AND EXPERIENCES OF CLASSROOM TEACHERS RELATING TO THE ACADEMIC SKILLS OF ASYLUM SEEKER CHILDREN (THE ISTANBUL CASE)

Serhan GÜLLÜ

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION

September, 2020

Advisor: Assoc Prof. Dr. Özgün UYANIK AKTULUN

Although education is the fundamental right of asylum seeker children, it has an important role in the adaptation of these children to the country they live in, in the development of their sense of belonging, in ensuring intercultural communication, socialization and protection from negative environment. In the education process of refugee children, teachers are one of the most important factors that play a role in supporting their physical and mental development. Teachers' positive expectations, assessment and support of the academic skills as well as the life skills of refugee students from various cultures has a strategic importance in the lives of these children. From this point of view, it was aimed to reveal the expectations and experiences of classroom teachers regarding the academic skills of refugee children. For this purpose, phenomenological research, one of the qualitative research methods, was used. Criterion sampling, one of the purposeful sampling method, was used in the study. According to the data obtained from the Istanbul Provincial Directorate of National Education, the opinions of 12 classroom teachers, who are the most refugee students in their class, were taken. The meaning that classroom teachers attach to the academic skills of asylum seeker children, their academic expectations from children and their experiences, problems and inadequacies while supporting their academic skills were collected through in-depth and individual interviews. Since there was no pre-determined code list, data analysis was started with integrative coding. The data collected from the interviews were subjected to a line by line or word by word content analysis. The related codes were collected under appropriate themes and direct quotations were given.

As a result of the research, classroom teachers explained the lessons and the reasons that refugee children have the most difficulty, the academic, cultural and social reasons of their difficulties in lessons, their academic expectations from refugee children, their studies to increase the success of children, various problems affecting the academic achievement of children and teacher-child-family communication, refugee children. They explained their opinions about the situation they see themselves as sufficient in their education and their need for support, the support that can be made to increase the success of refugee children, the things done by the school administration and teachers in ensuring the success of these children, and the events they witnessed about the reasons why refugee children put their academic success on the second plan. These opinions of the participants are presented with direct quotations.

Keywords: Asylum seeker children, classroom teacher, academic skills.

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Özgün Uyanık Aktulun'a, tez savunmamda değerli zamanlarını ayırarak beni dinleyen ve fikirleri ile beni yönlendiren kıymetli hocalarım Prof. Dr. Nil Duban'a ve Dr. Öğretim Üyesi Aslı Yüksel'e, motivasyon desteği ve büyük yardımları için kıymetli arkadaşım Doç. Dr. Tuğba Selanik Ay'a, yoğun çalışmalarım sırasında sabır gösterdiği ve bana katlandığı için sevgili eşim Güler'e, sürekli çalışmaya izin vererek oyun zamanlarından çaldığım çocuklarım Gülse ve Seymen'e, mesleki açıdan kendimi geliştirmek için destek olan ve tüm kolaylıkları gösteren okul müdürüm Turgay Çapar'a, özel zamanlarından fedakarlık ederek bu çalışmaya görüşlerini sunan değerli katılımcılara, elde edilen verilerin kodlarının oluşmasında yardımcı olan uzman Fatma Toraman'a, tezin bitiş aşamasında evine kamp kurduğum ablam Eda Sevinç'e sonsuz teşekkür ederim.

Serhan GÜLLÜ
2020, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ, MÜLTECİ, ÇOCUK VE EĞİTİM KAVRAMLARINA YÖNELİK GENEL BİLGİLER

1. TANIMLAR.....	4
1.1. GÖÇ.....	4
1.2. GÖÇMEN.....	5
1.3. MÜLTECİ	5
1.4. SİĞİNMACI.....	7
1.5. ULUSLARARASI KORUMAYA MUHTAÇ OLAN KİŞİLER	7
2. ÇOCUK KAVRAMI VE GÖÇ.....	8
2.1. ÇOCUK KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	8
2.2. ÇOCUK HAKLARI	9
2.3. GÖÇ SÜRECİNİN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	11
3. SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ VE EĞİTİME ERİŞİM DURUMLARI	13
3.1. SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİM SORUNLARI.....	17
3.2. TEMEL EĞİTİM ÇAĞINDAKİ SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİME ERİŞİMİNDEKİ TEMEL SORUNLAR.....	18
3.2.1. Psikolojik Sorunlar	19
3.2.2. Ekonomik Sorunlar	19
3.2.3. Çocuk İşçiliği Sorunu	20
3.2.4. Eğitime Katılım ve Veri Sorunu.....	21
3.2.5. Dil Sorunu	21
3.2.6. Okulların Fiziksel Sorunları.....	22
3.2.7. Öğretmen Sorunları	22
3.2.8. Müfredat Sorunu	23
3.2.9. Kültürel Sorunlar	23
3.2.10. Toplumsal Kabul Sorunları.....	24
4. AKADEMİK BECERİLER.....	24
4.1. SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ.....	26
5. SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ KAZANIMININ ÖNEMİ.....	29
6. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ KAZANIMINDA YERİ.....	29

İKİNCİ BÖLÜM
SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK
BE CERİLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE DENEYİMLERİ, KONUYLA
İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BE CERİLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE DENEYİMLERİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR	31
1.1. YURTDIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	31
1.2. YURTIÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK
BE CERİLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE DENEYİMLERİ (İSTANBUL
ÖRNEĞİ)

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ	42
2. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ.....	45
3. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	45
3.1. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI.....	45
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	46
4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	46
4.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU	46
4.3. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	47
4.4. VERİLERİN ELDE EDİLMESİ	48
4.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	49
5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	49
5.1. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN EN FAZLA ZORLANDIKLARI DERSLER VE NEDENLERİ	50
5.2. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN DERSLERDE ZORLANMALARININ AKADEMİK NEDENLERİ.....	51
5.3. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN DERSLERDE ZORLANMALARININ KÜLTÜREL NEDENLERİ	52
5.4. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN DERSLERDE ZORLANMALARININ SOSYAL NEDENLERİ	53
5.5. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI ÇOCUKLARDAN AKADEMİK BEKLENTİLERİ	55
5.6. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINI ARTTIRMAK AMACIYLA SINIF ÖĞRETMENLERİ TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR.....	56
5.7. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINI ETKİLEYEN ÇEŞİTLİ SORUNLAR	57
5.8. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINDA ÖĞRETMEN- ÇOCUK VE AİLE İLETİŞİMİ.....	59
5.9. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ KONUSUNDA KENDİNİ YETERLİ GÖRME DURUMU.....	60
5.10. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI ÇOCUKLARLA İLETİŞİM VE ÇALIŞMA KONUSUNDA DESTEĞE GEREKSİNİM DUYMA DURUMU	62
5.11. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARININ ARTIRILMASINDA YAPILABİLECEK DESTEKLER.....	64

5.12. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN ENTEGRASYONUNU SAĞLAMADA OKUL İDARESİ VE ÖĞRETMENLER TARAFINDAN YAPILANLAR	65
5.13. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINI İKİNCİ PLANA ATMA NEDENLERİNE YÖNELİK TANIK OLUNAN OLAYLAR.....	67
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
KAYNAKÇA.....	78
EKLER	83
ÖZGEÇMİŞ	86

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Türkiye’de Dönemlere Göre Suriyeli Çocukların Okullaşma Oranı.....	16
Tablo 2. Katılımcıların Özellikleri.....	47
Tablo 3. Araştırma Kapsamında Ortaya Çıkan Temalar	50
Tablo 4. Sığınmacı Çocukların En Fazla Zorlandıkları Dersler ve Nedenleri.....	50
Tablo 5. Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Akademik Nedenleri	51
Tablo 6. Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Kültürel Nedenleri	52
Tablo 7. Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Sosyal Nedenleri	53
Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocuklardan Akademik Beklentileri.....	55
Tablo 9. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını Artırmak Amacıyla Sınıf Öğretmenleri Tarafından Yürütülen Çalışmalar.....	56
Tablo 10. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını Etkileyen Çeşitli Sorunlar	57
Tablo 11. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarında Öğretmen-Çocuk-Aile İletişimi.....	59
Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocukların Eğitimi Konusunda Kendini Yeterli Görme Durumu.....	60
Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocuklarla İletişim ve Çalışma Konusunda Desteğe Gerekçinim Duyma Durumu	62
Tablo 14. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarının Artırılmasında Yapılabilecek Destekler.....	64
Tablo 15. Sığınmacı Çocukların Entegrasyonunu Sağlamada Okul İdaresi ve Öğretmenler Tarafından Yapılanlar.....	65
Tablo 16. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını İkinci Plana Atma Nedenlerine Yönelik Tanık Olunan Olaylar	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Türkiye’de Yıllara Göre Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı... 15	
Şekil 2. Suriyeli Çocukların Okullara Göre Dağılımları 16	
Şekil 3. Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Bilgi Seviyeleri (%)..... 17	
Şekil 4. Öğretmenlerin Suriyeli Çocukların Akademik Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri (%) 27	
Şekil 5. Öğretmenlerin Eğitim Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Görüşleri 28	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BBC	: Britanya Yayın Kuruluşu
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GEM	: Geçici Eğitim Merkezlerine
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği
YÖBİS	: Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi

GİRİŞ

Çocuğun sağlıklı bir şekilde büyümesi ve topluma kazandırılmasında, aile ve toplumun üstlenmiş oldukları roller önemlidir. Çocuğun sağlıklı gelişiminde beslenme, barınma ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında çocukların en önemli haklarından biri eğitim hakkıdır. Ancak eğitim dönemindeki çocukların ailelerinin karşı karşıya kaldığı problemler ve eğitimle ilgili yetersizlikler, çocukların eğitim haklarına negatif yönde etki edebilmektedir. Temel gereksinimlerini ve haklarını temin edemeyen aileler ise doyumсуuz ve mutсуuz olmaktadır. Farklı sebeplerle ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve başka bir ülkede sığınmacı olarak yaşamını sürdüren bireyler temel gereksinim ve haklarını temin edemeyen başlıca aileler arasında yer alabilmektedir. Göçle gelmiş sığınmacı çocukların, maddi problemlerinin olması, dil adaptasyonlarının düşük olması, karşı karşıya kaldıkları eğitim sisteminin eski sistemlerinden farklı olması, kültürel farklılıkların bulunması, yönetici ve öğretmenlerin bu çocuklarla iletişimde problemler yaşaması ve okulların fiziki yetersizlikleri gibi problemler sığınmacı çocukların en temel gereksinimleri ve haklarından mahrum olmalarına neden olabilmektedir. Ortaya çıkan bu tabloda sığınmacı çocukların özellikle eğitim süreçleri en fazla zarar görebilmektedir. Bu nedenle okul yöneticilerine ve öğretmenlere bu çocukların eğitimiyle ilgili daha çok sorumluluk yüklenmiş olmaktadır.

Evrensel bir hak olarak ele alınan eğitim, niteliksel olarak sığınmacı çocukların yeni ülkeye adapte olabilmeleri, sosyal çevre edinebilmeleri, kültürel iletişimde bulunabilmeleri, aidiyet duygusu geliştirebilmeleri ve çocukların kendilerini koruyabilmeleri açısından önem arz etmektedir (Uzun ve Bütün, 2016:72). Sığınmacı çocukların eğitim süreçleriyle ilgili planlamaların yapılmadığı, altyapının oluşturulmadığı ve kanuni düzenlemelerin düzenlenmediği şartlarda sığınmacı çocukların çoğunun eğitim hakkından yararlanamadıkları ifade edilmektedir (İHAD, 2011:14).

Farklı sebeplerle kendi ülkelerinden koparak sığınmacı olmak durumunda kalan çocukların eğitimi; kendilerini açıklayabilmeleri, sosyal yapıya adapte olabilmeleri, sosyalleşebilmeleri ve kültürel alışverişte bulunabilmeleri açısından temel gereksinimlerden biridir (Er ve Bayındır, 2015:176). Okullar yalnızca bina, sınıf ve ders

gereçlerinden oluşan alanlar değil bununla birlikte çocukların güvenli bir biçimde yaşayabilecekleri, sosyalleşebilecekleri bir ortamdır (Sakız, 2016:69). Sığınmacı çocukların eğitim süreçlerinde öğretmenler onların psikolojik ve fiziksel gelişimlerinde önemli görevler üstlenmektedir. Çocukların gelişimleri kapsamında öğretmenlere sorumluluklar verilmesi; söz konusu öğretmenleri mesleki gelişimlerinin sürdürülebilmesi bakımından da önemlidir. Öğretmenlerin farklı kültürlerden olan çocukların problemlerini anlayabilmesi, bu öğrencilerin eğitimlerinde son derece önemli olmaktadır (Ereş, 2015:26).

Sığınmacı çocukların gereksinimleriyle ilgilenmek durumunda kalan öğretmenler, bu çocuklara ne biçimde davranmaları gerektiğini ve problemlerle nasıl başa çıkacaklarını bilmemektedir. Sığınmacı çocuklarını eğitim düzeylerinin ve eğitim geçmişlerinin birbirinden farklı olması öğretmenlerin çocukların gereksinimlerini karşılamada yetersizlik yaşamalarına neden olmaktadır. Eğitim kurumlarının yönetimlerin bu çocukların eğitimleriyle ilgili öğretmenlerden başarı beklmelerine rağmen bu kurumlar öğretmenlere yeterli koşul ve şartları sağlayamamaktadır. Bu durumda öğretmenlerin kendi deneyimleri ve yeterliliklerinden başka bir araç kalmamaktadır. Bu tarz problemlerle baş başa kalan öğretmenlerin sorunlarının belirlenerek bunlara çözüm önerileri getirilmelidir. Türkiye'nin son yıllarda karşı karşıya kaldığı hızlı göç hareketleri öğretmenlerin deneyimli olmadıkları bir tablo açığa çıkarmış ve öğretmenler makul öğretim gereçlerini bulma ve kullanma, düzgün ölçme ve değerlendirmede bulunma ve makul eğitim stratejilerinden yararlanma gibi problemlerle karşı karşıya kalmışlardır (Erdem, 2017:30-31).

Değişik coğrafya ve kültürlerden Türkiye'nin farklı bölgelerine büyük göçler yaşanması ülke insanlarının bu durumu kabullenmemesine neden olmuştur. Ortaya çıkan bu tablo hem Türk insanları hem de göç insanları açısından geçerlidir. Karşı karşıya kalınan bu durumun eğitim üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde, sığınmacı ailelerin çocuklarını okullara ayrımcılığa maruz kalabilecekleri sebebiyle göndermeme probleminin oluşmasına neden olmuştur. Türk aileler ise çocuklarının okuduğu sınıflarda sığınmacı çocukların olmasını istememektedir. Bu şartlar kapsamında sığınmacı çocuklara eğitim veren öğretmenlerin; bu çocukların kültüre, topluma adapte olabilmeleri, sosyalleşebilmeleri, kendilerini açıkça ifade edebilmeleri açısından girişimleri son derece önemli olmaktadır. Öğretmenlerin bu sığınmacı çocuklara yönelik

davranışlarının, tutumlarının tespit edilmesi, karşı karşıya kaldıkları problemlerin belirlenmesi, hazırlanacak eğitim politikaları açısından önem arz edecektir.

Göç etmiş olan öğrencilere, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilmeleri için gerekli olan akademik becerileri kazandırma ve normal akranları ile birlikte aynı eğitim ortamında bulunarak sosyalleşmesini sağlama amacıyla öğretmenin üstleneceği rol önemli olmaktadır. Bu uygulamalarının başarılı bir şekilde yürütülebilmesinde öğretmen tutumlarının etkili olduğu düşünülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde göç etmiş olan öğrencilere yönelik öğretmen tutumlarının öğrencilerin temel akademik beceri düzeylerini nasıl etkilediğine ilişkin araştırmaya rastlanmamış olması böyle bir araştırmanın yapılması gereğini ortaya koymaktadır.

Sığınmacı çocukların göç etmeden önce ülkelerinde yaşadığı korku ve travmalı süreç, gittikleri okullarda öğretmen ve yönetici kadrosuna eğitim sürecini kaliteli yürütmek ve çocukları akademik olarak desteklemekle birlikte sosyal destek sorumluluğunu da eklemiştir. Bu durum öğretmenlerin sığınmacı çocukların akademik becerilerini desteklemenin ötesinde öncelikli olarak sosyal becerilere odaklanmalarına sebep olabilmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın ana problemi, sığınmacı çocukların eğitiminde sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerine ilişkin beklenti ve deneyimlerinin ortaya koyulmasıdır.

Tezin amacı sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerine ilişkin beklenti ve deneyimlerinin ortaya koyulmasıdır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Alt Problemler

- Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerine atfettikleri anlam(lar) nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerinden beklentileri ne(ler)dir?
- Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerini desteklerken edindikleri deneyim(ler) ne(ler)dir?
- Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerini desteklerken karşılaştıkları sorun(lar) ne(ler)dir?
- Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerini desteklerken kendilerini yetersiz gördükleri durumlar ne(ler)dir?

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ, MÜLTECİ, ÇOCUK VE EĞİTİM KAVRAMLARINA YÖNELİK GENEL BİLGİLER

1. TANIMLAR

Bu başlıkta göç, göçmen, mülteci, sığınmacı, uluslararası korumaya muhtaç olan kişiler gibi kavramların tanımına yer verilecektir. Bu sayede ilerleyen bölümlerde yer alan açıklamaların daha iyi anlaşılması hedeflenmektedir.

1.1. GÖÇ

Göç, bireylerin belli bir süre kapsamında yerleşmek ve çalışmak amacıyla bir yerleşim yerinden farklı bir yerleşim yerine taşınması ile temelli olarak yer değişikliğini ifade etmek amacıyla kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçle ilgili olarak yapılan tanımların sayısı fazla olmasına rağmen, göçün yapısal olarak dinamik bir yapısının olması göç tanımını yapmayı zorlaştırmaktadır. Ancak yapılan göç tanımları değerlendirildiğinde temelde “yer değiştirme” üzerinde durulduğu gözlemlenmektedir. Göç belli bir yerden farklı bir yere hareket etmeyi, mesafe kat etmeyi ve yer değiştirmeyi ele almaktadır. Bahsi geçen yer değiştirme, kentler, kasabalar ve köyler arasında kısa mesafelere dayalı olabileceği gibi ülke dışına kadar ulaşabilen uzun mesafelere de dayalı olabilecektir. Göç, sebepleri ve neticeleri ile göç alan ve veren bölgeler ve sosyal yapı ile kişiler kapsamında mühim değişikliklere sebep olmaktadır (İslamoğlu vd., 2013: 70-71).

Göç kavramı genel itibariyle iç ile dış göç şeklinde değerlendirmelidir. İç göç temelde, bir devlet sınırları kapsamında bir bölgeden başka bir bölgeye yönelik göçü ifade etmektedir. Göç bilindiği üzere yer değiştirme üzerine dayalıdır. Bireyler bazı sebeplere dayalı olarak buldukları yeri değiştirmek isterler. Ortaya çıkan bu durum süreklilik arz edebilirken geçici nitelikte de olabilir. Göç niteliksel açıdan bir nüfus hareketi olmaktadır. Ayrıca göç alan ve göç veren bölgelerin toplumsal yapısı giderek değişiklik göstermektedir. Dünyanın neredeyse her yerinde göçe rastlanmaktadır. (Sağlam, 2006: 34-35).

Farklı bir tanım kapsamında göç, farklı pek çok canlı türü ile insanların bir bölgeden farklı bir bölgeye farklı nedenler sebebiyle yer değiştirmesi, hareket etmesidir.

Belli devletin sınırları içinde yapılan göç, iç göç devletin sınırlarının dışına yapılan göç ise dış göç diye anılmaktadır (Bostan, 2017: 1).

1.2. GÖÇMEN

Göçmen, bir bölgeden veya yerden farklı bir yere, yurdunu bırakarak göç eden kimseyi ifade etmektedir (Çakmak, 2015: 182). Uluslararası alanda göçmen kavramının net bir tanımı olmamakla beraber genel anlamda göçmen kavramı; bir zorlama olmaksızın kişinin bireysel refah veya rahatlık nedeniyle özgürce göç eden kişiyi ifade etmektedir. Bu kapsamda göçmen kavramı, iktisadi ve sosyal durumunu geliştirmek amacıyla farklı bir yere göç eden kişi ile onun aile fertlerini kapsamaktadır (Perruchoud, 2009: 22).

Uluslararası hukuk nazarında göçmen kavramı değerlendirildiğinde, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (İHEB)'nin 13. Maddesinde bireylerin kendi iradeleri kapsamında göç edebilmelerinin desteklendiği görülmektedir. Bununla birlikte bireylerin serbest dolaşımı ismi kapsamında 2010 yılında tekrar düzenlenerek hazırlanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. Protokol'ün 2. Maddesinde doğrudan bir ifade olmamakla birlikte özgür irade ile dolaşabilmeye yönelik bir atıf bulunmaktadır (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 11 ve 14. Protokoller ile Değiştirilen Metin, 2010).

Zorunlu göçmen, yasadışı göçmen benzeri göçmen kavramları ise, göç metodu ve nedeni ne biçimde olursa olsun, göç eden bireylerin bir birey olarak ele alınması ve buna göre insan hakları ile uluslararası hukuk alanındaki sözleşmelere göre değerlendirilmeleri gerekmektedir. Bunun nedeni İHEB'nin 2. maddesi açısından her birey ırk, dil din, renk, cinsiyet sahip olduğu siyasi fikir, milli aidiyet veya sahip olduğu bir konuda ayrıma maruz kalmadan İHEB'nin tüm maddelerinden yararlanma haklarına sahiptir. Yasal açıdan bildirilerin bağlayıcılıkları olmasa bile insan hakları açısından oldukça önemleri fazladır (Aybay, 2006: 13).

1.3. MÜLTECİ

Genel anlamda mülteci kavramı, dayanılması oldukça güç şartlar içerisinde yer alan bireyin ya da bireylerin söz konusu şartlardan kaçma isteğinde olması biçiminde açıklamak mümkündür (Çiçekli, 2014: 241). Birleşmiş Milletler Sığınmacılar Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından yapılan mülteci tanımı mülteciler Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi'ne dayanmaktadır. Bu sözleşmeye göre mülteci, milliyeti, ırkı ve dini

belli bir topluluğa siyasi veya aidiyeti ve görüşleri sebebiyle zulüm göreceği kaygısı ile devletini terk eden ve devletine geri dönmeyen bireylerdir. Mültecilerin kendi ülkelerini bırakma nedenleri pek çok ögeye bağlıdır. Bununla ilgili olarak bireyin kendi hayatına yönelik yapılan tehdit, siyasi görüşlerinden dolayı zulüm görme korkusu, savaş ve savaşın sebep olduğu koşulların dayanılmaz hale gelmesi gibi sebepler mülteciliğin ortaya çıkmasına yönelik örnekler olarak gösterilebilir. Söz konusu şartlar bireyin kendini korumak maksadıyla kaçma düşüncesine sahip olmasına sebep olabilmektedir (Çiçekli, 2014: 241).

Mülteci ile yasadışı göçmen kavramları yapısal açıdan birbirlerine benzeyen kavramlar olmaları sebebiyle bu kavramların genel olarak birbirlerine karıştırıldıkları gözlemlenmektedir. Söz konusu karışıklığın ortadan kaldırılması maksadıyla bu kavramların arasındaki farkları ifade etmek yerinde olacaktır. İlk olarak yasadışı göçmenlerin göç etme nedenlerinin başında daha refah yaşam standartlarına sahip olmak gibi bir görüş bulunmaktayken mülteciler açısından fiziksel ve ruhsal güvenliğini korumak ön plandadır. Mülteciler başta zulüm görme korkusu veya kaygısı ile göç etmektedir. Özellikle günümüz dünyasında gelişmemiş pek çok ülkede siyasi istikrarsızlıklar ve yoksulluk olması sebebiyle göçmenlerin ülkeyi geride bırakmalarına yönelik bir baskı bulunmaktadır. Ancak burada kişisel bir tercih bulunmaktadır. Ancak mültecilerin yüz yüze kaldıkları sebepler onların kendi ülkeleri bırakıp kaçmalarına neden olmaktadır. Mülteciler yapısal olarak ülkeye hem kanuni hem de kanuni olmayan şartlarda girebilmektedir. Yasadışı göçmenler girmiş oldukları ülkelerde bazı cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalırlar. Mülteciler ise ülkeye yasadışı olarak girmiş olsalar bile kamu kurumlarına başvuruda bulunarak içinde buldukları durum ile sebeplerini ifade etmeleri halinde bir cezai maruz kalmamaktadır (Demir ve Erdal, 2010: 37).

Geçerliliği olan bir sebepten dolayı zulüm görme endişesine sahip bireylerin sahte veya eksik bilgilerle yapacakları yasadışı göçte BMMYK'ya göre yasadışı değil mülteci olarak ifade edilmeleri gerekmektedir. Bunun nedeni ise bu bireylerin zulüm ve baskıdan korkarak kaçmalarıdır. Ayrıca bu bireyler yasadışı olarak ele alınırsa, resmi işler ile vize işlemleri gibi işlemlerde mülteciler açısından bazı risklerin ortaya çıkma olasılığı bulunmaktadır (Yazan, 2016: 61).

1.4. SIĞINMACI

Sığınmacı kavramı, bireylerin kendilerini korumak maksadıyla yasal olarak ifade edilen “sığınmacı” statüsüne erişmek maksadıyla başvurup, ancak henüz bir koruma alamayan veya bu statüden yararlanamayan bireyleri ifade etmektedir (Ergüvan ve Özturanlı, 2013: 1020). Bireylerin yaptıkları başvurulardan pozitif bir cevap gelmemesi halinde ülkeyi terk etme zorunlulukları bulunmaktadır. Ülkeyi terk etmemeleri durumunda ise sınır dışı edilme olasılıkları bulunmaktadır (Perruchoud, 2009: 49).

Anlatılanların dışında bazı ülkelerin uluslararası göç kapsamında ve bunlar içerisinde düzensiz göçlerle ilgili olarak bazı tedbirler aldıkları bilinmektedir. Söz konusu tedbirlerin insan haklarına ve uluslararası hukuka uygun olması gerekmektedir. İfade edilen tedbirlerin başında ise “Geri Kabul Anlaşmaları” gelmektedir. Burada dönüş, geri kabul ve geri kabul anlaşması kavramlarının ifade edilmesi yerinde olacaktır:

- Dönüş: en özet ifadeyle geri dönüşü açıklamaktadır. Kendi ülkesinden edilmiş bireylerin, sığınmacı olarak hedef ülke veya transit menşei ülke dönüşü olarak ifade edilebilir. Bu dönüş kendi içinde gönüllü ve zorunlu gibi kategorilere ayrılmaktadır (Perruchoud, 2009: 13).
- Geri Kabul: Bir ülkeye kanuni olmayan yöntemler ve yollarla girişte bulunan veya ülke içinde kanun dışı olduğu fark edilen (vatansız, başka bir ülkenin vatandaşı olan) bir kişinin devlet tarafından kabul görmesi biçiminde ifade edilebilir (Perruchoud, 2009: 21).
- Geri Kabul Anlaşması: Bir devlet sınırları içinde düzenli bir biçimde olmayan bireylerin anlaşma yapılan ülkeler veya bireylere en son üzerlerinde geçtikleri ülkeye, yapılmış anlaşma kapsamında geri gönderilmesini ifade etmektedir.

1.5. ULUSLARARASI KORUMAYA MUHTAÇ OLAN KİŞİLER

Mültecilerin ve sığınmacıların dışında gelmiş oldukları ülkelerde kendi ülkelerine geri gönderilme riskine yönelik uluslararası alanda korumaya gereksinimi olan bireyler bu kavram kapsamında yer almaktadır. İnsan hakları koruma sistemleri ile uluslararası mülteci hakları bu bireylere önemli düzeyde bir koruma temin etmektedir. Bu bireylere koruma sağlayan düzenlemeler ile bunların maddelerinin şu şekilde ifade edilmesi mümkündür (İmamoğlu ve Çalışkan, 2017: 533):

- Yaşamlarını sürdürdüğü ülkeye gönderilmeleri halinde işkenceye uğrama riskine yönelik olarak BM İşkence Karşıtı Sözleşmesi'nin 3. Maddesi,
- Hayatlarının tehlikeye girmesi riskine karşı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 2,
- Olağan dışı ve zalim muamele veya farklı diğer insan hakları ihlalleri uğrama riskine yönelik bu bireylerin geri gönderilmelerine yönelik uluslararası koruma sağlanmasına yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 3,
- Hayatlarının tehlikeye girmesi riskine yönelik olarak Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi Madde 7

2. ÇOCUK KAVRAMI VE GÖÇ

2.1. ÇOCUK KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Çocuk kavramı genel olarak zihinsel ve fiziksel gelişimini tam olarak tamamlayamamış bireyler için kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde çocuk kavramını küçük yaşlardaki kız ya da erkek olarak ifade etmektedir (TDK, 2019). Yetişkinlik dönemi öncesinde çocukluk döneminin yaşanması sebebiyle çocukluğun tam olarak ne zaman başladığı ve sona erdiği önemli hale gelmektedir. İfade edilenler doğrultusunda çocukluk döneminin bireyin doğumuyla başladığı ve ergenlik dönemiyle beraber sona erdiği ifade edilmektedir (Şentöregil, 2017:11). Türk Ceza Kanunu ile Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde 18 yaşının altındaki her birey çocuk olarak ele alınmaktadır. Bu açıdan bu yaşın üstündeki her birey ise yetişkin olarak değerlendirilmektedir.

Çocuk kavramının tarihsel olarak gelişim düzeyi değerlendirildiğinde, özellikle ilkçağda kurulmuş uygarlıklar kapsamında çocuklara oldukça önem verildiği görülmüştür. Bu durum özellikle ilkçağa ait sanat eserlerinde ve kanun düzenlemelerinde dikkat çekmektedir. Matbaanın icadıyla beraber gelişim kaydeden aydınlanma döneminin çocukların gelişimlerine etki eden en önemli gelişim olduğunu ifade etmek mümkündür. Matbaa ile birlikte çocukların okullaşma oranları artış göstermiştir. Kapitalizm kendini sanayi devrimiyle birlikte göstermeye başlamış ve bu süreçle birlikte çocukların kötü şartlara maruz kalmalarına neden olmuştur. Özellikle bu süreç içerisinde ucuz iş gücüne ihtiyaç artması bu dönemde çocukların zor ve ağır işlerde çalıştırılmasına neden olmuştur. Çağdaş çocuk anlayışının gelişim kaydetmeye

başladığı dönem ise 1900'lü yıllar sonrasıdır. Söz konusu dönemde çocuklar yetişkin bireylerden ayrı olarak ele alınmış ve çocukların hakları koruma altına alınmaya başlamıştır. Bu bağlamda çocukların en temel haklarının çocukluk olduğunu ifade edebilmek mümkündür (Şentöregil, 2017: 12).

Batıya kıyasla Osmanlı Devleti döneminde çocuklara daha az ilgi gösterildiği, bu konuyla ilgili olarak yapılan akademik çalışmaların az sayıda olmasından anlaşılmaktadır. Bu dönem kapsamında çocuğu ilgilendiren konularda İslam hukukunun ön planda tutulduğu ifade edilmektedir. Çağdaş çocuk anlayışının ise 19. Yüzyılda edebiyatın gelişim kaydetmesi ile gelişim kaydettiği gözlemlenmiştir. Edebiyatçılar özellikle bu dönemde çocukların bireylerden ayrı bireyler oldukları üzerinde durmuşlardır (Özta, 2011: 42). Osmanlı Devleti'nde Tanzimat sonrasında savaşlar nedeniyle artış gösteren göçle birlikte bakıma muhtaç çocuk sayısının artmasına neden olmuştur. Sayısı artış gösteren bu çocuklarla vakıflar ilgilenmiş ve çağdaş çocuk anlayışına yönelik bazı politikalar oluşturulmaya başlanmıştır. Darülaceze ve Daruşşafaka gibi kurumların kurulması, devletin bakıma gereksinim duyan çocuklara yönelik oluşturduğu politikalara örnek olarak gösterilebilir.(Salim, 2011: 39). Osmanlı Devleti sonrasında Cumhuriyetin kurulması ile birlikte çocuklara yönelik politikalarda ve çocukluk anlayışında önemli değişiklikleri olduğu görülmüştür. Cumhuriyet ile birlikte çocuklar yalnızca çocuk olarak değil, Cumhuriyetin ve ülkenin devamlılığını sağlayacak olan bireyler olarak değerlendirilmeye başlamıştır. Bu açıdan hedef yalnızca çocukları sağlıklı kişiler olarak yetişkin haline getirmek değil aynı zamanda ülkenin gelişimine katkıda bulunacak bireyler olarak yetiştirebilmektedir. Bu dönemle birlikte ilk olarak çocukların korunmasını sağlamak ve çocukların ülkeye katkı sağlayacak biçimde yönlendirilmesi benimsenmiştir (Çılgın, 2004: 97). Çocukların korunması ve onların geliştirilmesi anayasa kapsamında da ele alındığı görülmüştür.

2.2. ÇOCUK HAKLARI

Tarihsel süreç içinde çocuk nüfusu başta devletlerin yapılanmalarının düzenlenmesi açısından önemsenmiştir. Başlarda çağdaş dönemin gerektirdiği biçimde çocuklara önem verilmese de zaman içerisinde çocuk anlayışı global açıdan önemini artırmıştır. Çağdaş çocukluk anlayışının önem kazanması ile birlikte çocuk hakları kavramı da ön plana çıkmaya başlamıştır. Çocuk hakları kavramı, çocukların fiziksel, sosyal, zihinsel, ahlaki ve duygusal bakımlarından saygınlık ve özgürlük içerisinde,

normal ve sağlıklı bireyler olarak gelişebilmeleri açısından hukuk kuralları ile korunmakta olan faydaları şeklinde ifade edilmektedir (Akyüz, 2011:18).

Genel insan haklarından ayrı bir biçimde çocuk haklarının ele alınmasının temelinde iki unsur yer almaktadır. Bu unsurlar şu şekilde ifade edilebilir (Akyüz, 2011:19):

- Yetişkin bir kişinin küçültülmüş halinin çocuk olmadığı görüşüdür. Burada ifade edilmek istenen çocukların birer yetişkin olmadıkları, özel varlıklar olduklarıdır. Bu neden bu özel varlıkların ise onlara özgü ihtiyaçları bulunmaktadır.
- Dünya genelinde çocukların ciddi tehlikelerle karşı karşıya olmalarıdır. Bununla ilgili olarak eğitimden uzak kalma, yoksulluk ve sömürülme gibi ögeler örnek olarak gösterilebilecektir.

Çocuk haklarının korunması adına atılmış en önemli adımlardan birisi 1924 yılında Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği tarafından hazırlanan “Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi”dir (Erbay, 2011: 48). Bu bildirgenin maddeleri şu şekilde ifade edilebilir:

1. Çocukların beden ve ruhen normal bir biçimde büyüebilmesi için çocuklara gerekli olan şartları temin eden koşullar sağlanmalıdır.
2. Çocuğun sağlık, beslenme gereksinimi temin edilmeli, eğitim ihtiyacı giderilmeli ve öncelikli olarak korunmaya muhtaç çocuklar kesinlikle korunmalıdır.
3. Herhangi bir kötü ve zor şartta ilk müdahale çocuklara yapılmak durumundadır.
4. Çocukların istismardan korunması ve onların kendi kendini idame edecek duruma getirilmesi sağlanmalıdır.
5. Çocukların becerileri ve yetenekleri çocuklara ve ilerleyen dönemde topluma destek verecek şekilde geliştirilmeli ve buna uygun biçimde eğitilmelidir.

İkinci dünya savaşı sonrası çocukların önemi daha da anlaşılmaya başlamıştır. Özellikle çocuk hakları konusu 20.10.1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları bildirgesi ile güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 20.10.1989 yılında kabul edilmesi ile çocuk hakları güvence altına alınmıştır. Yürürlüğe giren bu sözleşme bağlayıcı olmakla birlikte yaptırım gücüne de sahiptir. Bu sözleşmenin ilk dört maddesi sözleşmenin bir özeti niteliği taşımaktadır. Bu dört madde şu şekilde ifade edilebilir:

1. Ayrımcılık Yasağı: Çocuk hakları sözleşmesine göre çocuk hakları, çocuklar 18 yaşına gelinceye kadar geçerliliği korumaktadır. Tüm çocuklar ebeveynlerinin ve kendilerinin ırk, dil, din, sosyal statü ve cinsiyet gibi sebeplerden dolayı ayrımcılığa tabi tutulmazlar.
2. Çocuğun Yaşama ve Gelişme Hakkı: Çocuklar doğmaları ile birlikte en temel hak olan yaşama ve gelişme hakkına sahiptir. Burada bahsi geçen gelişme yalnızca fiziksel gelişme değil aynı zamanda ruhsal ve psikolojik gelişmeyi de kapsamaktadır.
3. Çocuğun Yüksek Yararına Öncelik Tanınması: Bu sözleşmedeki temel hedef, çocuğun yararının korunmasının sağlanmasıdır. Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların yüksek yararını gözetmektedir. Çocuğun yararlarının çatıştığı şartlarda ilk olarak çocuğun yararını gözetmek gerekmektedir.
4. Çocuğun Dikkate Alınması ve Katılım Hakkı: kişiler açısından katılım hakkı dahil oldukları sosyal yapılarda söz sahibi olmaları hakkını ifade etmektedir. Çocuk açısından katılım hakkı, onları sosyal yapının bir ferdi olarak kabul etmektir. Bu açıdan çocuklar düşünceleri ifade etme özgürlüğüne sahiptirler.

Geçmişte çocukların büyütüp yetiştirilmesi ile ilgili tüm sorumluluklar ailelerin görev ve sorumlulukları olarak değerlendirilse de korunmaya muhtaç çocuk sayısındaki artış ve savaşların giderek artış göstermesi, insanlığın çocuklara yönelik ilgisinin artmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda da ise yasal düzenlemeler içerisinde çocuklarla ilgili düzenlemelere de yer vermeye başlanmıştır. Ortaya çıkan bu tablo çocuk hukukunun geliş göstermesine neden olmuştur. Çağdaş devletlerin çocuklara yönelik sorumlulukları yalnızca ebeveynlere destek olmak değil, çocukların ekonomik refahlarını temin etmek, onların gelişimlerini güvence altına alabilmektir (Akyüz, 2011:22). Tüm bu gelişmelerle beraber çocuk haklarının gereksinim üzerine kurulu olmadığı, hakka dayalı bir kavram olduğunu anlamamız mümkündür. Buna bağlı olarak ise bu kavramın kanunlar üzerinden ele alındığını söylememiz mümkün olmaktadır.

2.3. GÖÇ SÜRECİNİN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından 2016 yılında yürütülen bir çalışmanın sonucuna göre dünya genelinde yaklaşık 65,6 milyon insan zorla buldukları yerleri terk etmek durumunda kalmıştır. İfade edilen bu 65,6 milyon insanın 40 milyondan fazlasının kendi yaşadığı ülkeyi terk etmek durumunda kalırken

geri kalan 25 milyon insan ise sığınmacı olarak başka ülkelerde yaşamak durumunda kalmıştır (BBC News, 2019). Bununla birlikte yine UNHCR tarafından 2015 yılında yapılan bir araştırmaya göre dünyadaki sığınmacıların yaklaşık %51'ini çocuklar oluşturmaktadır (UNHCR, 2015). Global açıdan değerlendirildiğinde yurt ve vatanından edilme durumlarında, bu durumdan en fazla zarar görenlerin çocuklar oldukları gözlemlenmektedir. Ortaya çıkan tablo herkes için zorlu olsa bu durum çocuklarda travmaya sebep olabilmektedir.

Ailenin çocukla ilgilenen, onu koruyan ve yetiştiren birim olması sebebiyle ailenin çocukların gelişimlerdeki görevleri son derece önemlidir. Çocukların bireysel gelişimleri ilk olarak aile içinde başlamaktadır. Yapısal açıdan çocukların öğrenme becerileri benzerlik göstermesine rağmen ailelerin farklı özellikleri ve becerileri doğrultusunda çocukların öğrendikleri de farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ailelerin çocuklarıyla ilgili beklentilerinin de farklı olmasıdır (Bozkurt, 2017: 127). Aileler yurtlarından ya da yerlerinden edildiklerinde nereye gidecekleri veya nerede ne biçimde yaşayacakları ile ilgili olarak kararlarında çocuklarının geleceğini göz önünde bulundurlar. Özellikle aileler yapacakları seçimlerde çocuklarının geleceklerinin iyi olabileceği bölgelere gitme isteği içinde olmaktadır. Bununla birlikte ailesi olmayan çocukların da göç süreçlerinde karşımıza çıkması mümkün olmaktadır. Bu tip çocuklar çevrelerinden yardım görseler de genel olarak bu çocukların bilinçleri ve becerilerinin kendi istek ve becerilerine bağlı olarak gelişim gösterdiği gözlemlenmektedir (Topçuoğlu, 2012:1).

UNHCR tarafından yapılan araştırmaya göre 2006 yılından 2015 yılına kadar olan dönemler değerlendirildiğinde refakatsiz veya ailesinden kopmak durumunda kalan çocuk sayısının 98.400 ile en yüksek seviyeye eriştiği ifade edilmektedir (UNHCR, 2015:1). Bununla birlikte 2015 yılında AB ülkelerine refakatsiz şekilde kayıt altına alınan çocuk sayısının 45.300 olduğu belirtilmektedir. İfade edilen 45.300 çocuğun yaklaşık %50'sinden fazlasını Afgan çocuklar oldukları ve geri kalanların ise Suriyeli ve farklı milletlerden oldukları belirtilmektedir (Özservlet ve Sirkeci, 2016: 1).

Göç etmek durumunda kalan çocuk sayısının oldukça fazla olması ve göçten en fazla çocukların zarar görmesi sebebi çocukların bu konuyla ilgili durumlarını daha özel hale getirmektedir. Çocukların en fazla eğitim, barınma ve sağlık gibi temel haklara erişmekte zorlandıkları bilinmektedir. Çocukların göç ettikleri yeni bölgelerde istismar ve ihmale maruz kalabilmeleri, işçi olarak çalışmak durumunda kalmaları ve en büyük

ihtiyaçlarından biri olan oyun hakkında uzak kalmak durumunda olmaları gibi problemler de çocukların gelişimleri açısından negatif etkiler barındırmaktadır.

Ülkelerde çocuk hakları kapsamında çocukların eğitimine verilen önem, göç ile gelen çocuklar için aynı şekilde uygulanmamaktadır. Bu durum göç eden çocuklar için uluslararası ve toplumsal bir sorun olarak görülmektedir.

Sonuç olarak günümüzde refakatsiz veya refakatli göç etmek durumunda kalan çocuk sayısının artması ortaya tehlikeli bir tablo çıkarmaktadır. Bireylerin çocukluk dönemlerinde karşı karşıya kaldıkları travmaların onları negatif yönde etkilediği düşünüldüğünde, bu durumla ilgili bir çözümün bulunması yerinde olacaktır. Bu açıdan göç politikalarının da çocuklara göre düzenlenmesi yerinde olacaktır.

Göç politikaları kapsamında çocukların eğitim hakkının korunmasına yönelik iyileştirici çalışmalar yürütülebilir. Uluslararası politikalar kapsamında çocukların eğitim hakkının saklı tutulması ve gerekli çalışmaların yürütülmesi önemlidir.

3. SİĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ VE EĞİTİME ERİŞİM DURUMLARI

Suriye’de yaşanan karşılıklar öncesi değerlendirildiğinde, Suriyelilerin genel olarak eğitim düzeyinin farklı Arap ülkeleri ile karşılaştırıldıklarında yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre on yaşının üzerindeki nüfusun %76,9’un okur-yazar olduğu belirtilmektedir. Kadınlardaki okur-yazarlık oranı %64 iken erkeklerde bu oran %89,7’dir. (KTO, 2008: 3). Suriye’de ortaya çıkan olayların en çok etkilediği kesimin gençler ve çocuklar olduğu açıktır. Özellikle yaşanan olaylar sebebiyle çocukların okullarının kapatılması ile çocukların eğitimden uzak kalmaları söz konusu olmuştur. Göç etme sürecinde ve göç sonrasında belli bir süre çocukların eğitim göremedikleri açıktır. Temel hak ve özgürlüklerden birinin eğitim olduğu düşünüldüğünde bu çocukların bu eğitim alabilmeleri son derece önemlidir.

Suriye’li çocukların Türkiye’deki okullara veya Geçici Eğitim Merkezlerine (GEM) kayıt olabilmeleri açısından ikamet izin belgesine, Yabancı Tanıtma Kartına veya Geçici Koruma kimlik belgesine sahip olmaları gerekmektedir. Yetkili makamlara kayıt başvurusu yapılmış olduğu halde kimlik belgesinin hazır olmadığı durumlarda ise çocuklar “misafir” öğrenci olarak kayıt yaptırabilmektedirler. Çocukların olabilecek sınıfların kararlaştırılması kapsamında ise Tanıtma ve Denklik Komisyonu görev yapmaktadır. Burada ise çocukların kendi ülkelerinde aldıkları eğitim düzeylerini ortaya

koyan belgeler önemli hale gelmektedir. Bir belgenin var olmaması durumunda ise yazılı kısa sınavlar ve mülakatlarla çocuğun düzeyi belirlenmeye çalışılmaktadır (UNHCR, 2017:1).

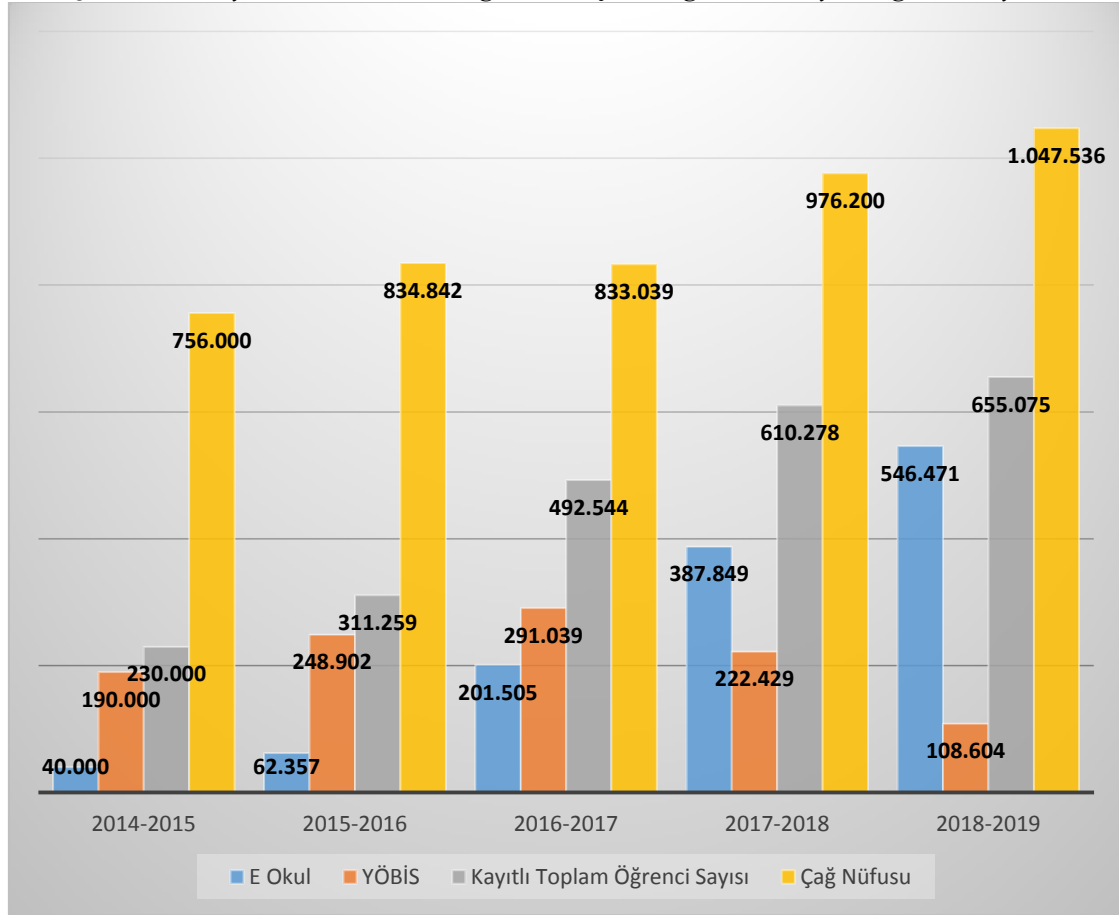
Çocukların okula devamlılıkları kamplara göre değerlendirildiğinde ise 6 ile 11 yaş arasındaki Suriyeli kampta kalmayan çocukların çok azının okula devam ettikleri belirtilmektedir. Bununla ilgili olarak kampta kalmayan çocukların %14'ünün okula devam ettikleri geri kalan çocukların ise okula devam etmedikleri belirtilmektedir. Kamplarda kalan 6 ile 11 yaşları arasındaki çocukların ise %83 okula devam ettikleri kalanlarının ise okula devam etmedikleri belirtilmektedir. Okula devam eden çocukların %38'inin ise Sivil Toplum Kuruluşları, Suriye Vatandaşları ve belediyeler tarafından organize edilmekte olan okula devam ettikleri söylenmektedir. Kamp dışındaki çocukların %31'inin resmi Türk okullarında eğitimlerini sürdürdükleri belirtilmektedir (Akpınar, 2017: 21-23). Ortaya çıkan bu tablo, kamplar dışında kalmakta olan çocukların çalışmak durumunda olduklarını göstermektedir. Çocuk işçiliğinin önemli bir problem olduğu düşünüldüğünde çocukların eğitim gereksinimlerinin giderilmesi son derece önemli olacaktır.

Suriye'de yaşanan olaylarla birlikte 2011 yılı sonrasında Türkiye'ye gelen Suriyeli sayısı her geçen gün artış göstermiştir. Bu göçlerle birlikte yapılan tahminler doğrultusunda Suriyeli üç milyon çocuğun ülke içinde veya dışında eğitimden uzak kaldığı düşünülmektedir. Türkiye'de eğitim çağına gelmiş Suriyeli çocuk sayısı değerlendirildiğinde her geçen gün bu sayının arttığı ve buna bağlı olarak bu çocukların okullaşma oranlarının da giderek arttığı gözlemlenmektedir (Duruel, 2016: 1400). Türkiye'de 2011 yılında kampa dahil olan 34.000 çocuğun eğitime erişebilmeleri mümkün olmuştur. 2017 yılına gelindiğinde ise bu çocuk sayısının 608 bin çocuğa ulaştığı belirtilmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden alınan veriler kapsamında ülkemiz dahilinde olan Suriyeli sayısının büyük bir bölümü 0 ile 18 yaş arası kişilerden meydana gelmektedir. Bu açıdan Suriyeli nüfusun büyük bölümünün çocuk ve gençlerden meydana geldiğini ifade edebilmek mümkündür.

Suriye'de yaşananların uzaması, ailelerin çocuklarının eğitimlerini sürdürme isteklerinin oluşmasına sebep olmuştur. Kamplarda yaşamlarını sürdürenler açısından kamp okulları önemli bir imkan olmakla birlikte kamp dışındakiler açısından okula gitme oranları arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır. Suriyeli bireylerin kamp dışında normal bir yaşam sürme istekleri çocukların eğitim almalarının zorlaşmasına neden

olmaktadır. Uluslararası sözleşmelere ve iç hukuka göre Türkiye çocukların yaşam ve gelişim hakkına yönelik garanti sağlamaktadır. Bu açıdan Suriyeli insanlar ve çocukların yararlarına yönelik kalıcı çözümlerin bulunması yerinde olacaktır. Türkiye’de yıllara göre eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Türkiye’de Yıllara Göre Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı

YÖBİS: Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi

Kaynak: Göç ve Acil Durum Eğitim Başkanlığı, (2018: 3).

Şekil 1’deki grafikte görüldüğü üzere yıllara göre Türkiye’deki eğitim alması gereken çocuk sayısı giderek artmış göstermiştir. Bununla birlikte bu çocukların okullaşma oranının 2014-2015 döneminde oldukça az (756 bin çocuğun 230 bini) olduğu görülmektedir. Dönem geçtikçe çocukların okullaşma oranının artış gösterdiği görülmektedir. Bu açıdan dönemlere göre okullaşma oranına ise Tablo 1’de yer verilmiştir.

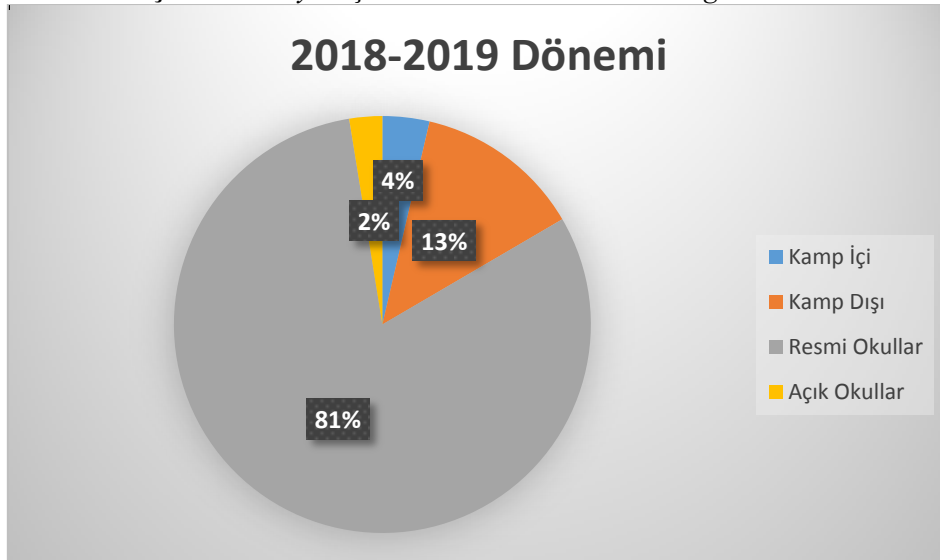
Tablo 1. Türkiye’de Dönemlere Göre Suriyeli Çocukların Okullaşma Oranı

Dönemler	Okullaşma Oranı (Genel)	YÖBİS Oranı	E Okul Oranı
2014-2015	%30	%82,61	%17,39
2015-2016	%37	%79,97	%20,03
2016-2017	%59	%59,09	%40,91
2017-2018	%62,52	%36,45	%63,55
2018-2019	%62,53	%16,58	%83,42

Kaynak: Göç ve Acil Durum Eğitim Başkanlığı, (2018: 3).

Tablo 1 dönemler itibariyle incelendiğinde; okullaşma oranının 2014-2015 döneminde %30’dan 2018-2019 döneminde %62,53’e yükseldiği görülmektedir. Burada Türkiye’nin Suriyeli çocukların okullaşma oranını artırdığı gözlemlenmektedir. Ortaya çıkan önemli bir gelişimdir. Ancak geri kalan yaklaşık %38’lik kesimin eğitim almaması ilerleyen dönemlerde çocuklar için ve Türkiye için bazı problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Bu nedenle Türkiye’nin bu alandaki gelişimini sürdürmesi yerinde olacaktır. Bunun dışında Suriyeli çocukların eğitimi 2014-2015 döneminde YÖBİS sisteminde aldıkları gözlemlenmekteyken 2018-2019 döneminde ise giderek E-Okul üzerinden almaya başladıkları gözlemlenmiştir. Şekil 2’de ise Suriyeli çocukların okullara göre dağılımları gösterilmektedir.

Şekil 2. Suriyeli Çocukların Okullara Göre Dağılımları

Kaynak: Göç ve Acil Durum Eğitim Başkanlığı, (2018: 4).

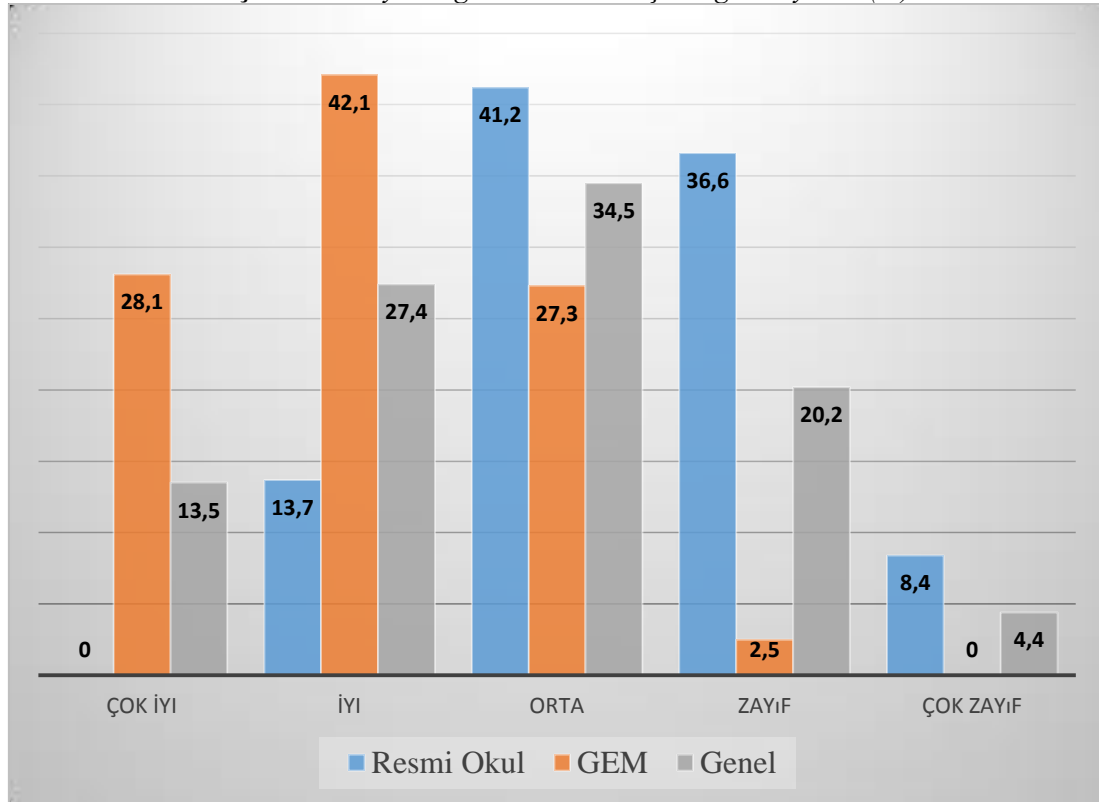
Şekil 2’de görüldüğü üzere 2018-2019 dönemindeki 655.075 Suriyeli öğrencinin %81’i resmi okullarda %13’ü kamp dışı alanlarda, %4’ü kamp içi alanlarda %2 ise açık okullarda eğitimlerini sürdürmektedir.

Eylül 2018 verilerine göre toplamda 1.047.536 eğitim döneminde olan Suriyeli çocuğun MEB dahil resmi okullara kaydedilmesi çalışmaları sürdürülmektedir. MEB verilerine göre resmi kitlesel göçle Türkiye'ye gelmiş 475.152 geçici koruma kapsamındaki çocuk Türkçe müfredatına göre eğitim almaktadır. Bununla birlikte 19 il kapsamında 215 geçici eğitim merkezleri dahilinde ise 108.604 öğrenciye Türkçe temelinde eğitim imkanı sağlanmaktadır (Göç ve Acil Durum Eğitim Başkanlığı, 2018: 5).

3.1. SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİM SORUNLARI

Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli çocukların eğitim sürecinde pek çok sorunla karşı karşıya kalmalarına rağmen bu çocukların en çok dil sorunuyla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmek mümkündür. Bu konuyla ilgili olarak yapılan bir araştırma kapsamında Suriyeli çocukların Türkçe düzeyleri ile ilgili olarak öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu çalışmanın sonuçları Şekil 3'de gösterildiği gibidir.

Şekil 3. Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Bilgi Seviyeleri (%)

GEM: Geçici Eğitim Merkezi

Kaynak: Mavi Kalem, (2019: 29).

Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından öğretmenlerin görüşleri alınarak yapılan araştırmaya göre GEM merkezlerinde yer alan çocukların Türkçe dil seviyeleri %42,1 ile iyi, %28,1 ile çok iyi, %27,3 ile orta ve %2,5 zayıf düzeydedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken unsur burada çalışan öğretmenlerin toplam 121 öğretmenin yalnızca 17'sinin Türk geri kalan 104'ünün ise Suriyeli olduğudur. Bu durum Suriyeli öğretmenlerin Türkçe dil seviyesi ile ilgili olarak tam olarak değerlendirme yapabilmelerini güçleştirmektedir. Bununla birlikte durum resmi okullar açısından değerlendirildiğinde ise araştırmadaki resmi okullarda görev yapan öğretmen sayısı 131'dir ve bu öğretmenlerin hepsi Türk'tür. Bu doğrultuda bu öğretmenlerin görüşlerine göre Suriyeli çocukların Türkçe bilgi seviyesi; %0 çok iyi, %13,7 iyi, %41,2 orta, %36,6 zayıf ve %8,4 ile çok zayıftır. Bu doğrultuda resmi okullardaki Suriyeli çocukların %45'i (%36,6+%8,4) kendilerini Türkçe ifade etmekte zorlanmaktadır. Bu tablo Suriyeli çocukların bir dil sorunu ile karşı karşıya olduklarını göstermektedir.

Suriyeli çocukların dillerinin ve kültürlerinin farklı olması özellikle okullara uyum sağlamalarını güçleştirmektedir. Burada Türkiye'de Suriyelilere yönelik ortaya çıkan bazı negatif görüşler kendini okullarda da gösterebilmekte ve bu doğrultuda bu çocuklara diğer çocuklar tarafından kötü davranılması söz konusu olabilmektedir. Bununla birlikte bu çocukların kendilerini tam ifade edememesi öğretmenlerin de bu çocukların gereksinimlerini karşılayabilmesini güçleştirmektedir.

Suriyeli çocukların yaşamış oldukları travmatik durumlar, onların sosyal uyumlarını zorlaştırmaktadır. Farklı ülkeden ve kültürden gelmiş olmalarının yanı sıra savaş mağduru olmaları, çocukların ruhsal durumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum çocukların eğitim hayatlarını da olumsuz yönde etkilemektedir (Kağnıcı, 2017:3).

3.2. TEMEL EĞİTİM ÇAĞINDAKİ SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİME ERİŞİMİNDEKİ TEMEL SORUNLAR

Suriye'de yaşanan olaylara bağlı olarak bireylerin göç etmek durumunda kalmasıyla birlikte yeni alanlara adapte olma sürecinde en büyük problemi çocuklar yaşamıştır. Özellikle çocuklara refakat edecek kimseler yoksa bu çocukların yaşadıkları sorunlar daha da artmaktadır. Refakati olmayan çocukların yaşamlarını sürdürebilmesi neredeyse kendi çabalarına ve becerilerine bağlı olmaktadır. Göç ve daha sonraki

süreçte Suriyeli çocukların karşı karşıya kaldıkları sorunlar farklı başlıklar altında aşağıda ele alınmıştır.

3.2.1. Psikolojik Sorunlar

Suriye’de yaşanan çatışmalar bu bölgede yaşayan insanların çeşitli travmalarla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Silah ve bombaların bıraktığı fiziksel negatif etkilerle birlikte insanların kendi canlarını koruyabilmek adına yaşadıkları korkular travmaların büyümesine neden olmuştur. Olanları ve yaşananları tam olarak kavramayan çocuklar, çatışmalar, silah ve bombalarla burun buruna gelmiş ve bu nedenle büyük travmalar yaşamışlardır. Bununla birlikte yaşanan olaylarda ebeveynlerini, yakınlarını kaybeden çocuklar ise daha büyük ruhsal sıkıntılarla karşı karşıya kalmışlardır. Yaşadıkları bu ruhsal sıkıntılarla birlikte bilmedikleri, tanımadıkları ve güvende olacaklarına emin olmadıkları alanlara göç etmek durumunda kalan çocukların yaşadıkları stres ve kaygı neredeyse ruhlarına işlemiştir. Çocukların karşı karşıya kaldıkları bu psikolojik sorunların aşılabilmesi açısından onlara destek verilmesi çok önemlidir (Demirbaş ve Bekaroğlu, 2013: 12). Burada ailelerin yaşadıkları maddi sıkıntılar çocuklara destek verilmesini güçleştirmektedir. Bu açıdan sivil toplum kuruluşlarına bu çocuklara verilecek destek açısından büyük görevler düşmektedir. Sığınmacı çocukların yaşadıkları psikolojik problemlerde çevreye uyum sağlamamakta önemli bir etken olmaktadır. Bu açıdan bu çocukların yaşamlarını sürdürecekleri bölgelerdeki hayata uyum gösterebilecekleri destekler verilmesi önemlidir. Ayrıca bu bölgede yaşanan insanların da sığınmacılara yönelik iyi davranışlarda bulunabilmeleri açısından bilinçlendirilmeleri oldukça önemli olacaktır (Çelik ve Pekçüküşen, 2018: 1274).

3.2.2. Ekonomik Sorunlar

Sığınmacı çocukların eğitim sorunu ile karşı karşıya kalmasına neden olan faktörlerden biri karşı karşıya kalınan ekonomik sorunlardır. Ülkemizde devlet okullarında eğitim ücretsiz verilse de okula gidebilmek ve eğitim alabilmek açısından bazı malzemelere gereksinim duyulmakta bunların sağlanabilmesi açısından ise belli bir gelire ihtiyaç duyulmaktadır. Suriyeli ailelerin bunları karşılayabilecek güçlerinin olmayışı, bu ailelerin çocuklarını okula göndermemelerine neden olmaktadır. Suriyeli ailenin ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalması erkek çocuklar açısından ayrı bir

sorumluluk ortaya çıkarmaktadır. Çünkü burada erkek çocuklar evin geçimini sağlamak açısından sorumluluk yüklenmek durumunda olan kişiler olmak durumunda kalmaktadır. Ortaya çıkan bu tablo ise çocuk işçilik probleminin oluşumuna zemin hazırlamaktadır (Lordoğlu ve Aslan, 2018: 722).

Ekonomik problemler ortaya çıktığında çoğunlukla aileler çocuklarının okula gitmesini istemekle beraber kimi ailelerin okumayı bir vakit kaybı olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Bu sebeple en kısa zamanda çocuklarını gelir sağlayan bir işte çalıştırmak ya da meslek sahibi olmasını sağlamak istemektedirler. (Baş vd., 2017: 1686-1687). Özellikle yapılan gözlemlere göre maddi durumu iyi olmayan Suriyeli ailelerin çocuklarının, maddi durumu iyi olan Suriyeli ailelerin çocuklarına kıyasla daha az eğitim almaktadır (Harunoğulları, 2016: 35-36). Bu durum temel eğitim döneminde olan sığınmacı çocukların eğitim almalarında ekonomik sorunların önemli bir problem olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.3. Çocuk İşçiliği Sorunu

Aile bütçesine katkı sağlamak ve yaşamını kazanmak maksadıyla çalışmak durumunda olan 15 yaşın altındaki kişilere “çocuk işçi” veya “çalışan çocuk” adı verilmektedir. Anne ve babanın işsizliği, yoksulluk, aile gelirinin azalması gibi nedenlerle aile içindeki tüm fertlerin çalışmak zorunluluğunun ortaya çıkması çocukların iş hayatına erken yaşlarda atılmalarını zorunlu hale getirmektedir (Harunoğulları, 2016: 35-36). Ekonomik zorunluluklar sebebiyle Suriyeli çocukların para kazanmak durumunda kalması çocuk işçiliği sorununun oluşmasına sebep olmaktadır (Lordoğlu ve Aslan, 2018: 722). 12 ile 14 yaşları arasındaki Suriyeli çocukların çalışmak durumunda kalmaları eğitimden geri kalmalarına ve düzgün bir çocukluk yaşayamamalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte bu çocuklar çok düşük ücretlerle günlük olarak çalıştırılmakta ve bu çocukların emekleri de suiistimal edilmektedir. İş olanaklarını veya farklı seçenekleri olmayan Suriyeli çocukların ise sokaklarda dinlenmek durumunda kaldıkları görülmektedir. Ülkemize gelen Suriyeli aileler kapsamında 12-13 yaşlarından büyük kız çocukların okula gönderilme olasılıklarının oldukça düşük oldukları gözlemlenmektedir. Bununla birlikte benzer yaşlardaki erkek çocukların ise bir biçimde çalışmak zorunda olmaları eğitimlerini devam ettirememelerine neden olmaktadır (Erdoğan ve Ünver, 2015:3). İfade edilenler doğrultusunda Türkiye’ye gelen aileler ve bu ailelerin çocuk sayıları göz önünde

bulundurulduğunda para kazanmak açısından çalıştırılmak durumunda kalan pek çok çocuğun olduğunu ve bu çocukların ise eğitimden uzak kaldıklarını ifade edebilmek mümkün olmaktadır.

3.2.4. Eğitime Katılım ve Veri Sorunu

Ülkemizdeki Suriyeli kişiler ve ailelerle ilgili veri sorunlarının olduğu gözlemlenmektedir. Verilerin yeterli olmaması yapılan araştırmaların da sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Bu durum sorunlara çözüm bulunabilmesine de zarar vermektedir. Veri problemlerinin oluşmasında özellikle Türkiye'ye kaçak yollardan giren Suriyeliler etkili olmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'de kamp dışında kalan Suriyelilerle ilgili yeterli bilgi bulunmamasıdır (Karaca, 2013: 72-73). Tüm bu olgular sığınmacı çocukların eğitime katılım düzeylerinin belirlenmesini de güçleştirmektedir. Kayıt dışı çocukların tespitinin yapılamaması nedeniyle ne düzeyde eğitime ihtiyaç duyan sığınmacı çocuğun olduğunun belirlenebilmesi de pek mümkün olmamaktadır. Kamplarda kalan çocukların durumlarının daha iyi olduğu düşünülse de bu kamplarda araştırma yapılmasına izin verilmemesi bu alanlardaki çocukların durumlarıyla ilgili olarak veri sağlanamamasına neden olmaktadır.

3.2.5. Dil Sorunu

Suriyeli bireylerin büyük kesimi Arapça konuşmaktadır. Bu bireylerin ve bu bireylerin çocuklarının Türkçe bilmiyor olmaları eğitim görmelerini imkânsızlaştırmaktadır. Ortaya çıkan bu durum ise bu kişilerin çok daha fazla efor sergileme zorunluluklarını ortaya çıkarmaktadır (Bulut, Soysal ve Gülçiçek, 2018: 1212, 1224). Kamplarda veya kamp dışında yaşayan Suriyeli çocukların Türkçe öğrenebilmeleri açısından yararlanılacak malzeme ile bu konuyla ilgili eğitim verebilecek uzman öğretmen sayısı oldukça azdır. Edebiyat ve Türkçe eğitimi alan öğretmenlerin Türkçe eğitimi verebilmeleri genelgelere göre mümkün olmakla birlikte yabancı uyruklu kimselere Türkçe eğitimi verebilmek ayrı bir uzmanlık gerektirmektedir. Tüm öğretmenlerde bu uzmanlığın olmaması sebebiyle Suriyeli çocuklara yeterince Türkçe eğitimi verilememektedir (Emin, 2016: 8).

Türkiye'deki sığınmacı sayısının her geçen gün arttığı ve bu gelen insanların Türkçe bilmedikleri düşünüldüğünde, topluma adapte olma açısından sorunların ortaya çıkacağı açıktır. Hem sığınmacı çocukların hem de yetişkinlerin sosyal yaşamda en

fazla karşı karşıya kaldıkları en büyük problem dil sorunudur. Bu sorunun ortaya çıkmasında okullardaki öğretmenlerin ve çocukların Arapça bilmemeleri, sağlık kurumlarındaki doktorların Arapça bilmemeleri ile sosyal hayatta karşılaştıkları insanların Arapça bilmemeleridir. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar Türkçe bilmeyen veya çok az bilen Suriyeli çocukların okullarda dil sorunu nedeniyle yaşadıkları problemlerle birlikte okul hayatından uzaklaştıklarını ortaya koymaktadır (Tanrıkulu, 2017:137).

3.2.6. Okulların Fiziksel Sorunları

Sığınmacı çocukların eğitim almak durumunda oldukları devlet okullarının fiziksel alt yapı sorunları olabilmektedir. Bu fiziksel alt yapı sorunları başında yeterli sayıda sınıf ve dersliğin olmaması sorunu başta gelmektedir. Yetersiz sınıf nedeniyle pek çok sığınmacı çocuk okullara kaydedilememektedir. Bununla birlikte sığınmacı çocuklarla birlikte sınıf mevcutları giderek artmış bu durum eğitim kalitesinde düşüslere sebep olmuştur. Ayrıca sınıf mevcutları kalabalıklaştıkça öğrencilerin kişi başına yararlanabildikleri araç gereç sayısı da yeterli olmamaya başlamıştır. Kamp dışı ve kamp içi alanlarda kurulan eğitim merkezleri yeterli değildir (Gencer, 2017: 844). Bu açıdan pek çok ilde çadırlarda ve zor şartlarda eğitim almak durumunda kalan sığınmacı çocuk bulunmaktadır. Bununla birlikte geçici eğitim merkezlerinin oluşturulması adına yapılmakta olan binalarla ilgili bazı problemler ortaya çıkmaktadır. Karma eğitim verilen okullarda ortaya çıkan sorunlar yapının tekli eğitim sistemine dönmesini gerektirse de yeterli sayıda okulun olmaması bu dönüşüme engel olmaktadır. Eğitim alanlarında ise çocukların enerjilerini boşaltacakları oyun alanlarının yeterli olmaması sığınmacı çocukların enerjilerini kavga, şiddet gibi olaylara yönlendirmelerine neden olabilmektedir (Erdoğan ve Ünver, 2015:3-4)

3.2.7. Öğretmen Sorunları

Ülkemize gelen Suriyelilerin eğitim düzeyleri ve durumları ile ilgili yeterli bilgi ve veri bulunmamaktadır. Bu durum Suriyeli bireylerden hangilerinin öğretmen olabilme vasfına sahip olduğunun belirlenebilmesini güçleştirmektedir. Öğretmenlik eğitimi almamış olmasına rağmen sadece Arapça bildiği için öğretmen olarak çalıştırılan kişiler sebebiyle eğitim kalitesi de giderek düşmektedir (Gencer, 2017: 844). Okullarda sığınmacı çocuk sayısının giderek artması nedeniyle öğrenci başına düşen

öğretmen sayısı da giderek azalmaktadır. Konuyla ilgili yapılan incelemeler doğrultusunda sığınmacı çocuklara kimlerin eğitim vermesi ile ilgili olarak net bir karar alınamadığı ifade edilebilir. Sınıf mevcutlarının giderek artması ve dil problemi öğretmenleri oldukça zorlamaya başlamıştır (Uzun ve Bütün, 2016:73).

3.2.8. Müfredat Sorunu

Sığınmacı çocukların ne biçimde eğitilmeleri ile ilgili olarak ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri de müfredat sorunudur. Bununla birlikte Suriye'deki eğitim müfredatının temel olarak din üzerine oturtulmuş olması da Türkiye'deki okul yöneticileri ve öğretmenleri zorlayan bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda karma eğitim sisteminin uygulandığı okullarda müfredatla ilgili olarak önemli problemlerin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Suriye'deki eğitim müfredatının geçici eğitim merkezlerinde Türkçe'ye çevrilip okutulması veya Türkçe ders sayısının fazlalaştırarak ülkemizdeki müfredatın mı okutulması ile ilgili soru işaretleri bulunmaktadır. İfade edilen unsurlar dışında Suriyeli çocukların mezuniyet belgelerinin de ne biçimde düzenleneceği ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Balkar, Şahin ve Babahan, 2016:1291; Gencer, 2017: 844).

3.2.9. Kültürel Sorunlar

Suriye'de eğitimin ana okul, ilkokul ve ortaokul düzeyinde zorunlu tutulduğu ancak lise eğitiminde zorunlu tutulmadığı görülmüştür. Bu yönüyle Suriye'de yüksek eğitime pek önem verilmediğini ifade edebilmek mümkündür. Ayrıca savaş sonrası göç eden insanların eğitimlerini yaşadıkları bölgelerin dışında devam ettirmesi bu bireylerin eğitimlerinin geri planda kalmasına neden olmuştur. Bu durum ise lise çağındaki Suriyeli çocukların okullaşma oranının düşmesine sebep olmuştur. Suriye'deki eğitim sisteminde karma eğitim uygulaması söz konusu değildir. Bu açıdan erkek ve kız çocuklar ayrı okullarda ve sınıflarda eğitimlerini sürdürmektedir. Türkiye'de bu tip bir uygulamanın olmaması kültürel bir sorunun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Suriyeli aileler karma eğitim sisteminden rahatsızlık duyabilmektedir (Yalçın, 2017: 145-146). Ortaya çıkan bu tablo ise okullaşma oranına zarar verebilmektedir. Yapısal açıdan Suriye kültürü ile Türk kültürü arasında benzerlikler var olsa bile bazı alanlarda önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu kültürel farklılıklar ise eğitim açısından önemli problemlerin ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir.

3.2.10. Toplumsal Kabul Sorunları

Değişik bir coğrafya ve kültürden büyük kitleler halinde Türkiye'ye yaşanan göçler, ülkemizdeki vatandaşların bu olayları kabullenebilmesi güçleştirmiştir. Suriyeliler açısından da olayların kabullenebilmesi oldukça güçtür. Suriyeli aileler çocuklarını ayrımcılıkla karşı karşıya kalabileceklerini düşünmeleri sebebiyle okula göndermekten çekinebilmektedir. Bu sebeple Suriyeli aileler çocuklarını daha çok geçici eğitim merkezlerine göndermeyi tercih edebilmektedir. Türkiye'deki aileler ise genel olarak çocuklarının sınıfında Suriyeli çocukların olmamasını arzu etmektedir. Bu yönüyle Türk ve Suriyeli ailelerin birbirleri ile ilgili bazı çekincelerinin olduğu açıktır. (Yalçın, 2017: 145-146).

Suriyeli çocukların eğitimde fırsat eşitliğine sahip olamamalarına neden olan bu olumsuzlukların özellikle bazı devlet okullarında kendini gösterdiği ifade edilmektedir. Söz konusu bu devlet okullarında Suriyeli çocukların gereksinimlerinin karşılanmadığı ya da Suriyeli çocukların eğitime kabul edilmedikleri söylenmektedir. Suriyeli çocukların devlet okullarında okuyabilmesi açısından kanuni alt yapı oluşturulmuş olmasına rağmen, kayıt belgelerinin tahrip edilmesi, kayıt için gerekli olmayan belgelerin istenmesi gibi öğelerle çocukların okullara alınmamasına yönelik faaliyetler yapıldığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte Suriyeli çocukların kayıt dışı geçici eğitim merkezleri, bazı camiler ya da hükümet dışı kuruluşlarca temin edilen eğitim programlarına katılabildikleri ifade edilmektedir. Bu türdeki hizmetlerden ne kadar çocuğun yararlandığı ile ilgili bir veri bulunmamaktadır. Camilerdeki eğitimin temelde Kur'an eğitimine odaklandığı ve bu eğitimlerin ücretsiz olarak sunulduğu belirtilmektedir (Human Rights Watch, 2015: 18).

4. AKADEMİK BECERİLER

Akademik beceri, çocukların okuma-yazma, matematik ve fen becerileri olarak ifade edilmektedir. Bu yönüyle çocukların bu beceriler kapsamındaki yeterlilikleri akademik becerilerini de biçimlendirmiş olacaktır.

Çocukların okuma yazma becerilerinin bebeklik dönemine kadar uzandığı ifade edilmektedir. Genel itibariyle dinleme becerisi temelde konuşma becerisinin ön koşulu olmakla birlikte konuşma becerisi ise okuma yazma becerisinin oluşumuna katkı sağlayan önemli etmenlerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Üstün, 2007: 11).

Çocukların okuma yazma becerilerini farklı beceriler gibi çevredeki etmenlere bağlı olarak kazandığı ifade edilmektedir. Bu becerilerin çocukların etraflarında olmayan nesne ve olayları hatırlamalarına bağlı olarak açığa çıktığı belirtilmektedir. Bu bağlamda çocuklar harflerin, karalamaların ve çizimlerin duyguları, olayları ve nesnelere simgelediğini anlamaya başlamaktadır. Bu biçimde ortaya çıkmaya başlayan okuma yazma becerisi çevre desteğiyle gelişim kaydetmeye başlamaktadır (Constantine, 2004: 25).

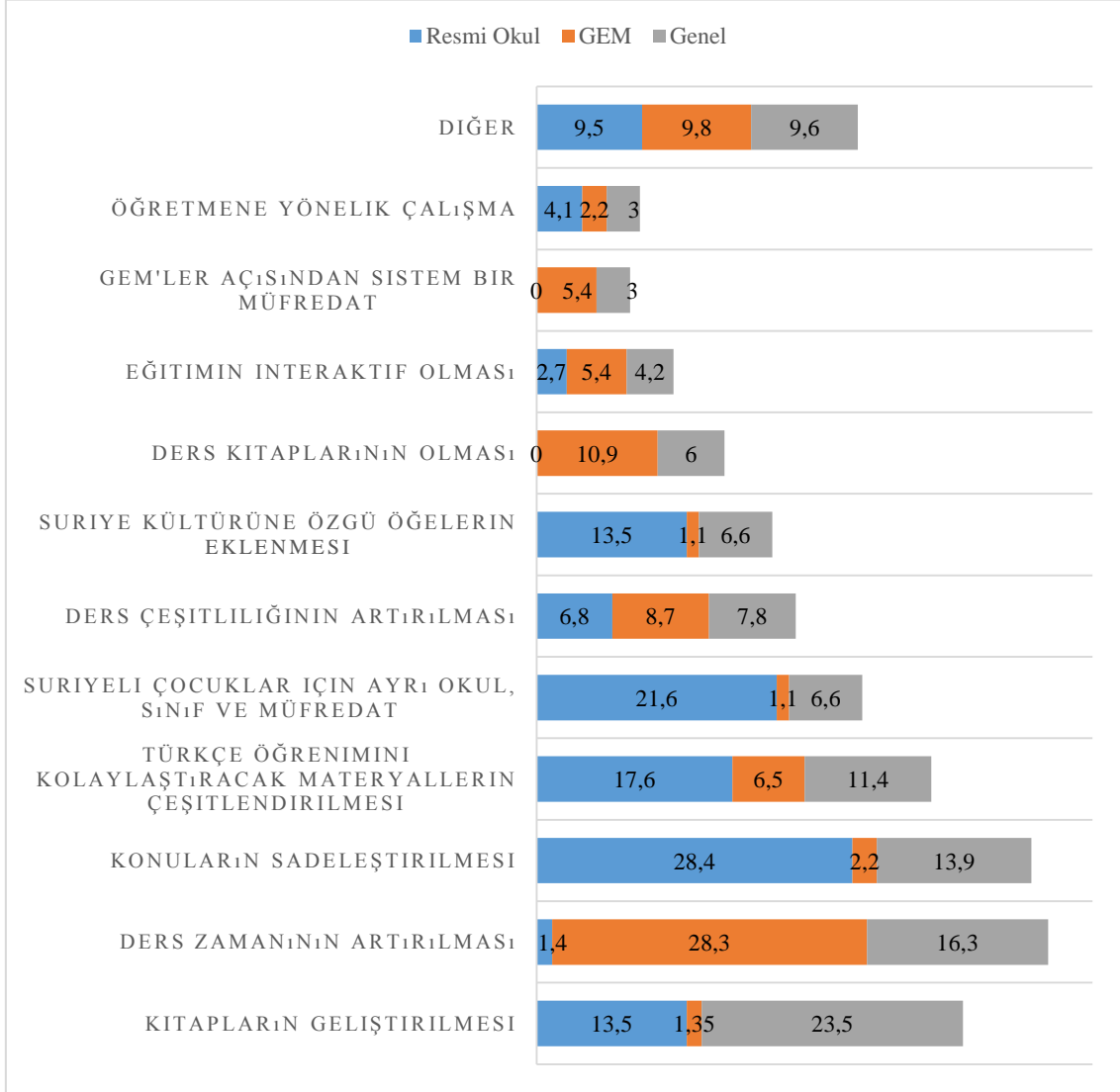
Çocukların okuma yazma becerilerinin gelişiminde ebeveynlerin ekonomik durumları ile sosyo-kültürel düzeylerinin de etkili olduğu belirtilmektedir. Buna göre ekonomik düzeyi ve sosyo-kültürel düzeyleri yüksek olan ailelerden gelen çocukların ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi düşük olan ailelerden gelen çocuklara kıyasla okuma yazma becerilerinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Burchinal vd., 2002: 416). Özellikle sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarıyla daha az sözel etkileşim kurdukları ve bu doğrultuda çocukların sözcük gelişimlerinin sınırlı kaldığı ifade edilmektedir. Sözcük bilgisinin okuma yazma becerisi ile ilişkili olduğundan bu çocukların okuma yazma becerilerinin de daha düşük olduğu ifade edilmektedir. Sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyi yüksek ailelerin ise çocuklarıyla daha çok iletişim kurduğu ve daha çok vakit geçirmesi sebebiyle bu çocukların sözcük bilgisinin daha yüksek ve dolayısıyla okuma yazma becerisinin daha iyi olduğu belirtilmektedir (Constantine, 2004: 33). Okuma yazma becerileri dışında matematik becerilerinin de akademik beceriler kapsamında önemli olduğunun ifade edilmesi mümkündür.

Matematik, geometri, denklem, kütle sayılar, uzunluk, gibi matematiği meydana getiren kavramlar ile bu kavramların birbirleri ile etkileşimlerini içeren bir bilim olarak karşımıza çıkmaktadır. Matematik becerileri ise yapısal olarak sembollerini anlayabilme; matematiksel ilişkileri ve ilişkileri kavrayabilme ve bunları genel bir forma sokabilme; matematiksel işlemlerde tersine dönebilirlik, matematikle ilgili konularda bellek kuvveti ve esneklik gibi nitelikleri gösterme olarak ifade edilebilmektedir (MEB, 2018:9-10). Çocukların matematiğe yönelik tutum ve davranışlarının ne biçimde olacağı, temelde öğretmenlerin matematikle ilgili faaliyetlere gösterdikleri ilgi ve öneme bağlı olacaktır. Özellikle çocukların matematik becerilerinin gelişebilmesi açısından matematiğin eğlenceli faaliyetlerle çocuklara açıklanması çocukların bu beceriyi kazanabilmeleri açısından önemlidir (Metin, 2001: 22; Dinçer, 2008: 55).

4.1. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ

Daha önce ifade edildiği gibi sığınmacı çocukların karşı karşıya kaldığı en önemli problemlerden biri dil sorunudur. Dil sorunu yapısal olarak çocukların akademik becerileri içerisinde yer alan okuma yazma becerisini de etkili kullanamamalarına neden olmaktadır. Eğitim sürecinin önemli bir bölümünün konuşma ve okuma yazma üzerine kurulu olduğu düşünüldüğünde ise sığınmacı çocukların akademik becerilerinden yararlanarak belli bir akademik başarı elde edebilmeleri oldukça güçleşmektedir. Bununla birlikte sığınmacı çocukların ailelerinin de ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerinin çocukların yeni bir dil öğrenme becerilerinde etkili olduğu düşünüldüğünde, düşük ekonomik ve sosyokültürel düzeydeki ailelerden gelen çocukların dil becerilerini geliştirme ihtimallerinin daha düşük olduğunu ifade edebilmek mümkün olacaktır. Bu yönüyle sığınmacı çocukların okuma yazma becerilerini kullanabilmeleri ve bunu geliştirerek akademik başarılarını yükseltebilmeleri oldukça zor hale gelmektedir (Yaylacı vd., 2017: 107-108). Sığınmacı özellikle Suriyeli çocukların akademik becerilerinin geliştirilmesi açısından Mavi Kalem derneği tarafından yapılan çalışma kapsamında öğretmenlerin görüşleri Şekil 4'de gösterildiği gibidir.

Şekil 4. Öğretmenlerin Suriyeli Çocukların Akademik Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri (%)

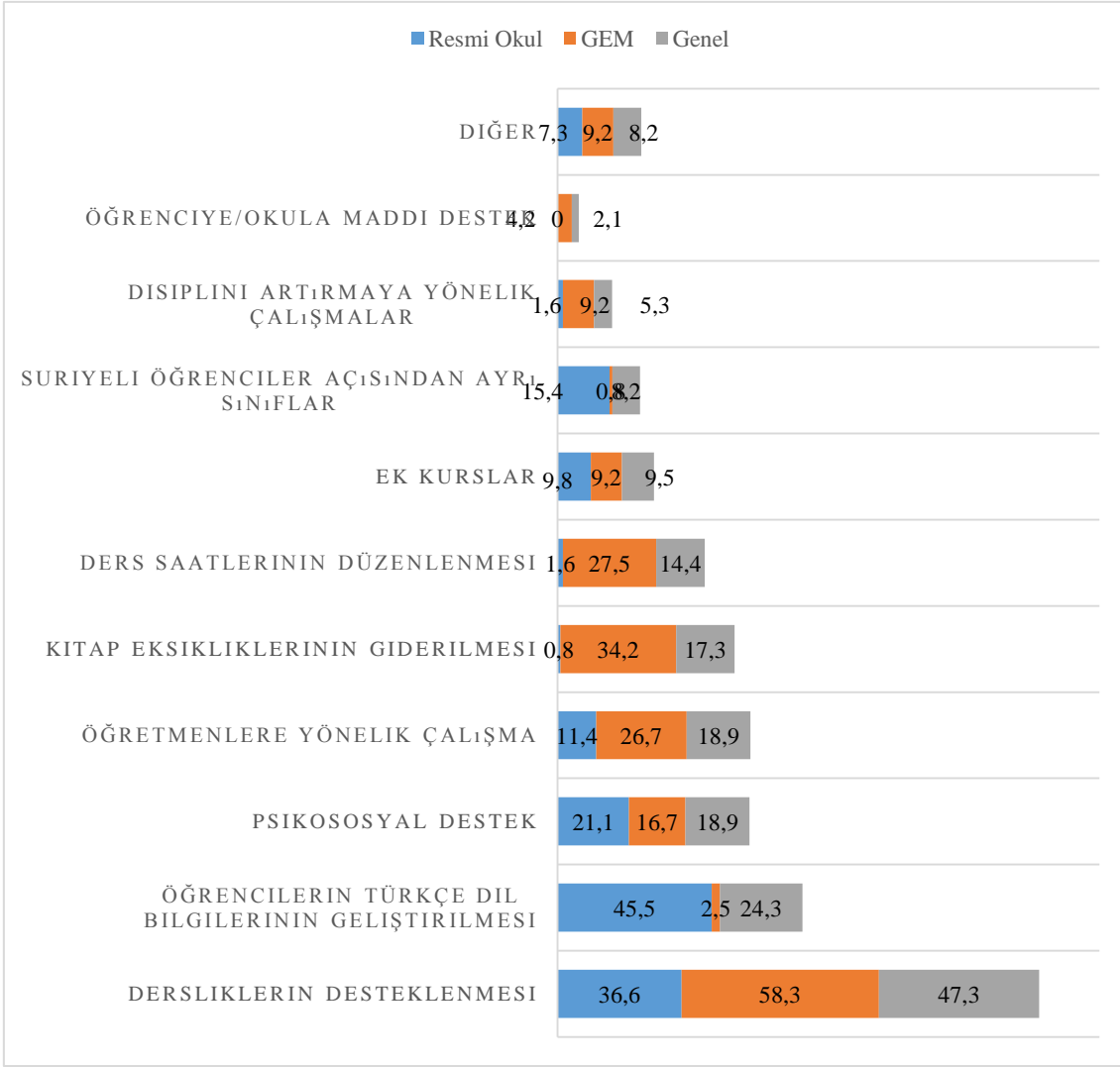
Kaynak: Mavi Kalem, (2019: 21).

Görüldüğü gibi Suriyeli çocukların akademik becerilerinin geliştirilmesi adına bu çocuklara verilen eğitimlerde konuların daha sadeleşmesine, Türkçe eğitimini kolaylaştıracak materyallerden yararlanılmasına, bu çocuklar için ayrı sınıf, ayrı okul ve ayrı müfredatın olması, kitapların geliştirilmesine, Suriye kültürüne özgü unsurların derslere dahil olmasına önem vermişlerdir. Bu doğrultuda Suriyeli çocukların akademik becerilerinin geliştirilmesi kapsamında dil ve okuma yazma becerilerine öncelik verilmesinin önem arz ettiği ifade edebilmek mümkündür.

Akademik becerilerin artırılması adına eğitim kalitesine yönelik değişimlerin de önem arz ettiğini ifade etmemiz mümkündür. Bu açıdan Şekil 5'de öğretmenlerin eğitim kalitesini yükseltmeye yönelik görüşleri yer almaktadır.

Şekil 5. Öğretmenlerin Eğitim Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Görüşleri

Kaynak: Mavi Kalem, (2019: 17).

Öğretmenler eğitim kalitesinin artırılması için başta Suriyeli çocukların Türkçe dilbilgilerinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun ardından Suriyeli çocukların olduğu dersliklerin destek alması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Suriyeli çocuklara psikososyal destek verilmesinin de Suriyeli çocuklara verilen eğitimlerin kalitesinin artırılması açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Suriyeli öğrencilere özel sınıfların olmasının da etkili olacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte burada eğitim kalitesinin artırılması bakımından öğretmenlere yönelik yapılacak çalışmaların da önemli olduğu belirtilmiştir (Mavi Kalem, 2019:18).

5. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ KAZANIMININ ÖNEMİ

Çocuklar niteliksel açıdan ailenin en önemli kısmını meydana getirmektedirler. Bu açıdan ailelerin biçimlenmesinde çocukların özelliklerinin etkili olduğunu ifade edebilmek mümkündür. Aile fertlerinin devamlı olarak çocuklarla etkileşim ve iletişim içinde olması çocukların edinmiş oldukları bilgilerin diğer aile fertlerine iletilmesi açısından da son derece önemli olacaktır (Kardeş ve Akman, 2018:1234).

Sığınmacı ailelerin Türkiye'nin şartlarına, kültürüne, değerlerine kolay uyum gösterebilmesi açısından ülkedeki insanlarla ilişki ve etkileşim içerisinde olmaları oldukça önemlidir. Burada çocukların kazanacağı akademik beceriler, çocukların Türkiye'ye uyum göstermeleri, ülkenin sosyo-kültürel değerlerini anlamaları ve bunları ailelerine aktarmaları açısından önemli görünmektedir. Bununla birlikte bu beceriler, bu çocukların eğitim hayatından da geri kalmalarını önleyecektir. Belli bir eğitim gören çocukların ileride iş yaşamına girmeleri daha kolay hale gelecektir. Bu sayede hem kendilerinin hem de ailelerinin sosyo-kültürel ve ekonomik düzeylerini geliştirmeleri mümkün olacaktır. Özellikle sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyin düşüklüğünün toplumsal sorunların oluşumuna zemin hazırladığı düşünüldüğünde sığınmacı çocukların akademik becerileri elde etmesinin hem onların hem de Türkiye'nin geleceği açısından önem arz ettiği son derece açıktır.

6. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ KAZANIMINDA YERİ

Sığınmacı çocukların okul şartlarında ve akademik yaşamda en fazla karşı karşıya kaldıkları problemlerin başında dil ve okula uyum sorunu geldiği ifade edilmektedir (Kardeş ve Akman, 2018: 1234). Aslında temel olarak dil sorunu yapısal olarak okula uyum ve akademik başarı kapsamında temel etken olarak ifade edilebilir. Bunun nedeninin ise çocukların dili bilmemesi sebebiyle çevrelerindeki kültürü ve olayları anlayabilecekleri iletişim sürecini sürdürememelerinin olduğunu söylenmesi mümkündür. Burada sınıf öğretmenlerinin başta sığınmacı çocukların dil sorununu çözmeye yönelik unsurlara önem vermesi, bu çocukların akademik becerileri kazanması kapsamında önemli olacaktır. Burada sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukları ve ailelerini dil öğretimi odaklı merkezlere yönlendirmesi ve bu süreci takip etmelerinin

çocukların ve ailelerinin toplumsal uyum süreçlerinin gerçekleştirilebilmesi açısından uygun olacağını söylemek mümkündür.

Sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine kıyasla sığınmacı çocuklarla daha uyumlu oldukları ve daha iyi iletişim kurabildikleri ifade edilmektedir (Kazu ve Deniz, 2019: 1354). Bunun temelinde ise sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocuklarla daha fazla vakit geçirebilmesi ve onlarla daha fazla etkileşim içerisinde olması bulunabilir. Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin yeterlilik düzeyleri sığınmacı çocukların yetiştirilmesinde ve onların akademik beceriler elde edebilmesinde önem arz etmektedir.

Suriyeli sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili olarak karşılaşılan en önemli problemlerinden biri, bu çocukların ilkokul birinci sınıfa yerleşimleri kapsamında yaş faktörünün göz ardı edilmek durumunda kalınmasıdır (Ağcadağ Çelik, 2019:678). Bu çocukların akademik becerilerini geliştirememelerinde bu problemin payı da önemli düzeyde görünmektedir. Burada bu çocukların okul öncesi eğitime yönlendirilmeleri yerinde olacaktır. Sınıf öğretmenlerinin bu konu ile ilgili talepleri bu sürecin sağlanmasında fırsat oluşturabilir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin ailelere bu konuda destek olmaları sürecin geliştirilmesi açısından önemli olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SİĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE DENEYİMLERİ, KONUYLA İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SİĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE DENEYİMLERİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

1.1. YURTDIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Grillo'nun (2008) yaptığı araştırma Avrupa'daki sığınmacıların uyum sorununa odaklanmaktadır. Mültecilere sahip çıkılmaması nedeniyle, mülteci çocukların eğitimine de gerekli önemin gösterilmediği ifade edilmiştir. Sığınmacı sorununu geçici bir durum gibi ele alan Avrupa toplumunun, sığınmacıları ve özellikle çocuklarını kendi toplumuna karşı bütünleştiremediği, nitelikli olmayan işçi göçünden oluşan etnik azınlıkların eğitim düzeyinin genellikle düşük olduğu, çoğu kırsal ya da az gelişmiş yörelerden ailelerin, erken yaşlardan itibaren çocuğun potansiyelini geliştirmekte yetersiz kaldığı, sığınmacı çocukların okul başarısının ve okullaşma düzeylerinin ev sahibi toplum çocuklarınınkinden çok düşük olduğu, yetersiz eğitim alan gençlerin dışlanmaya bağlı olarak özellikle etnik ya da dini kolejlerde (üniversitelerde) radikalleşebildiği bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar arasındadır.

Bourgonje (2010) çalışmasında mültecilerin sadece %1'inin ülkedeki yaygın eğitim sisteminden gerektiği ölçüde faydalanabildiği ifade edilmiştir. Araştırmada istatistikler doğrultusunda mülteci sorununa yönelik genel bilgilere yer verilmiştir. OECD ülkelerinde mülteci krizi incelenmiş ve mülteci eğitime yönelik bilgiler yer almıştır. Araştırmada OECD ülkelerinde mülteci eğitiminin önemli bir sorun olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada 2008 yılı itibariyle incelenen veriler kapsamında, mülteci eğitiminin OECD ülkelerinde ciddi bir problem olarak görüldüğü ifade edilmiştir. Mültecilerin eğitim imkanlarına ulaşmaları oldukça zor ve kısıtlayıcıdır. Bu durum mülteci eğitimini önemli bir problem olarak getirmektedir.

Jabbar ve Zaza (2014) çalışmalarında Ürdün'de 80.000'den fazla Suriyeli bulunan Zaatarı mülteci kampında 7-12 yaşlarındaki 120 Suriyeli çocuk üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların okullaşma oranlarının oldukça

düşük oldukları tespit edilmiştir. Araştırma çocukların %45'inin okula gidebildiği tespit edilmiştir. Çocukların okula gitmemekten kaynaklı anksiyete algıları ise yüksek olarak tespit edilmiştir. Çocuklar okula gidemedikleri için ciddi psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Araştırmada ülkede mülteci eğitiminin sorununa yönelik eğitim politikalarına önem verilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bunun sağlanmasında yapıcı politika ve çözüm önerileri önem kazanmaktadır.

Dryden-Peterson (2015) çalışmasında mülteci çocukların eğitim durumları ile ilgili genel bir değerlendirme yapmıştır. Araştırma 14 ülkeden toplanan veriler kapsamında yürütülmüştür. Araştırmada ayrıca görüşmeler yapılarak derinlemesine bilgi elde edilmesi planlanmıştır. Mültecilerin çoğunlukla ana vatanlarına yakın ülkelere sığındıkları ve yeni ülkede eğitimden kaynaklı farklılıklar nedeniyle mağdur oldukları ifade edilmiştir. Araştırmada mülteci çocukların eğitim imkanlarına ulaşmalarının oldukça zor olduğu ifade edilmiştir. Sığınmacı ve mültecilere yönelik eğitim politikaları ülkelerin gelişmişlik seviyeleri ve eğitim sistemlerinin gücü dışında ülkeye yeni gelenlerin yerleşim alanlarına göre de ciddi farklılık göstermektedir. Araştırmada kamu tarafından mülteci çocukların eğitimlerine yönelik gerekli politikaların üretilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Cohen ve Chavez'in (2015) araştırmaları Columbus ve Ohio'da yaşayan Latin Amerikalı sığınmacıların iş, eğitim ve sağlık hizmetlerinde karşılaştıkları ayrımcılık durumlarını ortaya koymaktadır. Birçok sığınmacı yaşam koşullarının ucuz olması ve aileleri ile yaşamak için güvenli bir yer olduğuna inanılarak gelinen Columbus ve Ohio'da ciddi bir yoksulluk ve yetersiz okullaşma sorunu ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Aileler gelirlerine uygun olarak kendilerini fakirlik sınırının üzerine taşımaya yetecek para kazanmalarına karşın yavaşlayan ekonomik yapıda ancak harcamalarını karşılayabildiklerini, bu süreçte evlerini ve işlerini kaybetme endişesi yaşadıklarını dile getirmişler; ayrıca okulda ayrımcılıkla karşılaşan çocukları için kaygılandıklarını da eklemiştir. Araştırmaya katılan aileler çocuklarının diğer öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler tarafından rencide edildiğini ve dil bilmemenin kendileri için büyük bir sorun yarattığını vurgulamışlardır.

Dahya, Dryden-Peterson, Douhaibi ve Arvisais (2019) çalışmasında mülteci kamplarında çocukların eğitim eksikliklerini ve dezavantajlarını incelemiştir. Araştırmada Kenya'da mülteci kampında görev yapan 203 öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada özellikle cinsiyet eşitsizliğine karşı topluluk katılımlarını

destekleyen çalışmaların önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Sohbet gruplarının kurulması ve mülteci çocuklara eğitim veren öğretmenlerin bu sohbet grupları üzerinden kurdukları iletişimin önemi üzerinde durulmuştur. Mülteci kamplarında eğitimin desteklenmesinde mobil teknolojinin ve sohbet gruplarının önemi vurgulanmıştır. İletişimin artmasıyla beraber hem öğretmenler arasındaki cinsiyet eşitsizliğinin azaldığı hem de öğretmen gelişimine katkı sağlandığı ifade edilmiştir.

Simopoulos ve Alexandridis (2019) çalışmalarında Yunanistan'da mülteci çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarını incelemişlerdir. Araştırmalarında özellikle devlet destekli eğitim politikalarının önemli olduğu ifade edilmiştir. Eğitim politikalarının desteklenmesi ve mülteci eğitime gerekli önemin verilmesi, toplumsal bir sorun olarak görülmektedir. Bu kapsamda devletin mülteci eğitime yönelik daha aktif politikalar üretmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Devlet tarafından mülteci çocukların eğitimlerinin daha sağlıklı hale getirilmesi önemli olarak üzerinde durulmaktadır.

Erwin, Sewall, Tippens, Nyaoro ve Miamidian (2020) çalışmalarında dünyada mülteci sayısının oldukça fazla olduğunu ve bunun küresel bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Mülteci çocukların eğitim sorunu, toplumsal bir sorun olarak görülmekte ve mülteci çocukların eğitime erişimlerinin sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Mülteci çocukların eğitime erişiminde ve eğitim imkanlarının en iyi şekilde sağlanmasında aile katılımının önemi vurgulanmaktadır. Aile katkısı ve devlet katkısının birlikte yürütülmesi, çocukların eğitim imkanlarına daha kolay ulaşmalarını ve eğitimde daha iyi şartlara kavuşmalarında önemli olarak değerlendirilmektedir. Giderek artan mültecilerin eğitim sorunlarının çözülmesi bir küresel sorun olarak görülmektedir.

Taftaf ve Williams (2020) çalışmalarında mülteci çocukların eğitimin sağlanmasında özellikle uzaktan eğitim imkanlarının önemli olabileceği üzerinde durmuşlardır. Mülteci çocukların ve gençlerin eğitim eksikliklerinin giderilmesinde ve kaliteli eğitim almalarının sağlanmasında, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasının önemi vurgulanmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojileri kapsamında mülteci çocukların eğitiminde özellikle uzaktan eğitim imkanlarının önemli olduğu ifade edilmiştir. Uzaktan eğitime yönelik gerekli alt yapının sağlanması ve mülteci çocukların bilişim teknolojilerine yönelik ihtiyaçlarının karşılanması durumunda, daha sağlıklı bir eğitim verileceği ifade edilmiştir.

1.2. YURTIÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Seydi (2014), doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirdiği, Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar adlı araştırmasında, doküman olarak Türkiye'ye gelen Suriyelilere yönelik eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde, eğitim sorunlarının çözümüne yönelik yayımlanan belgeleri, yetkililerin demeçlerini ve konuşmalarını, ayrıca Suriyelilerin eğitimi ile ilgili yazılı medyada yer alan haberleri incelemiştir. Sığınmacı olarak gelen Suriyelilerin eğitimine yönelik olarak Türkiye'nin politikalarında zaman içerisinde önemli değişiklikler olduğunu, krizin başlangıç yıllarında Türkiye'ye gelen Suriyelilerin kısa bir süre sonra ülkelerine geri dönecekleri varsayımı ile Suriyelilerin kısa süreli kalması durumuna göre politikaların belirlendiğini ve bu duruma uygun çözümlerin üretildiğini ancak zamanla Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sayısındaki artışla bu durumun sürdürülemeyeceği anlaşıldığından daha kalıcı politikaların belirlenmeye ve kalıcı çözümlerin üretilmeye çalışıldığını tespit etmiştir.

Ereş (2015) araştırmasında, Türkiye'de göçmenlerin eğitimiyle ilgili olarak yasal mevzuatın yeterli olmasına rağmen, göçmenlerin, mülteci ve sığınmacıların eğitime erişiminde sorunlar yaşandığını, bu bağlamda okulların göçmen, sığınmacı ve sığınmacı çocukların eğitimine yönelik olarak hazır olmadığını, öğretmenlere çok kültürlü ortamlarda eğitim verebilmeleri için gerekli olan rehberlik ve yönlendirmelerin yapılmadığını, Türkiye'ye gelen göçmen öğrenciler ile heterojen bir öğrenci topluluğunun oluşması nedeniyle eğitimde farklılıkların da göz önünde bulundurularak eğitime erişimde engel olacak etkenlerin ortadan kaldırılmasının gerektiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Türkiye'de göçmen öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin görüşlerine göre dil sorunu, uygun yaş seviyesine göre denklik yapılamaması sorunu, uygun denklik yapılamamasından kaynaklı akademik başarısızlık ve göçmen öğrencilerin velilerinin eğitimi öncelikli sorun olarak görmemeleri sorununun göçmen eğitiminde karşılaşılan önemli sorunlardan olduğunu ifade etmiştir.

Er ve Bayındır (2015) 2015-2016 eğitim öğretim yılı döneminde İzmir il merkezinde görev yapan 182 ilkokul öğretmenin katılımı olduğu, çalışmada, Türkiye'de eğitimlerine ilkokul seviyesinde devam eden sığınmacı çocuklara karşı ilkokul öğretmenlerinin eğitimsel yaklaşımını araştırmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli yöntemi kullanılmıştır. Göç yaşamış ve sığınmacı durumuna düşmüş çocukların eğitimlerine devam ederken genellikle ayrımcılığa maruz kaldıkları tespit

edilmiştir. Ayrıca arkadaş edinmelerinde yaşanan zorluklar, dil engeli, arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişimde yaşanan zorluklar, eğitim programından kaynaklı zorluklar gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları belirlenmiştir. Suriye’de 2011 yılında başlayan iç çatışmaların eğitimi de büyük oranda etkilediğini, Suriye’den Türkiye’ye gelen ve özellikle geçici eğitim merkezleri dışında yaşayan zorunlu eğitim çağındaki Suriyeli çocukların eğitime erişim oranlarının çok düşük olduğunu, bunun en önemli nedenlerinin ihtiyaç duyulan kaynakların sağlanamaması ve ailelerin çocuklarını okula göndermek yerine çalıştırmak istemeleri olduğunu ifade etmiştir.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016), Denizli ilinde yabancıların yoğun olarak yaşadığı mahallelerde bulunan, Türk öğrencilerin yanı sıra beş Afganlı, üç Iraklı, 55 İranlı ve 62 Suriyeli öğrencinin eğitimine devam ettiği beş okulda, 2015-2016 eğitim öğretim yılında görev yapan, cinsiyeti ve kıdemi farklı olan ve ayrıca farklı sınıf seviyesinde ders veren 16 öğretmen ile beş okul yöneticinin katılımcısı olduğu, İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar adlı çalışma yürütmüştür. Araştırmada nitel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre okullarında yabancı öğrenci bulunan öğretmenlerin ve yöneticilerin karşılaştıkları sorunları, bu sorunların çözümü için bireysel olarak başvurdukları yöntemleri ve yaşadıkları sorunların sistematik olarak çözümüne yönelik önerilerini belirlemeye çalışmıştır. Öğrencilerin aileleriyle ilgili olarak, Afganlı ve İranlı ailelerin ekonomik yönden daha iyi olduklarını, çocuklarının eğitimiyle de daha fazla ilgilendiklerini, ya iyi bir eğitim ya da bir başka ülkeye gitmek için Türkiye’de bulduklarını, Suriyeli ailelerin ise ekonomik yönden yetersiz olduklarını ve çocuklarının eğitimi ile de ilgilenemediklerini, Türkiye’de ise ülkelerindeki savaştan dolayı sığınmak için bulduklarını belirlemiş, yabancı öğrencilerle yaşanan sorunların büyük çoğunluğunun Suriyeli öğrencilerle yaşandığını, öğretmenlerin ve yöneticiler tarafından bunun nedeni olarak da ülkelerindeki savaştan dolayı bu çocukların şiddeti, korkuyu deneyimlemiş olmalarının görüldüğünü tespit etmiştir.

Ciğerci ve Güngör (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı sığınmacı çocukların eğitim hayatında karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Araştırmada nitel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Bilecik il merkezinde Suriye, Irak, Afganistan, Pakistan ve Ukrayna gibi ülkelerden gelen yabancı öğrencilerin devam ettiği dört ilkokulda görev yapan ve sınıflarında söz konusu ülkelerden gelen yabancı öğrencilerin bulunduğu toplam 33 sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmış, görüşmeler sonrası elde

edilen veriler doğrultusunda ilkokullarda eğitim gören yabancı öğrencilerin başta eğitim öğrenim sürecinde olmak üzere karşılaştıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Tespitlerine göre söz konusu ülkelerden gelen yabancı öğrencilerin karşılaştıkları sorunlardan dil sorunu, çocuklarda iletişim kuramama, ders esnasında yapılan okuma ve dinlemeleri iyi kavrayamama ve kendini iyi ifade edememe önemli sorunlarının olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kültür sorunu, farklı kültür ve inanç gruplarından gelen ve Türk toplumunun gelenek, görenek ve alışkanlıklarına yabancı olan öğrencilerin içinde bulunduğu toplumun kültürüne uyum sağlamada zorluk yaşamasına ayrıca bu öğrencilere karşı öğretmenlerin nasıl davranacaklarını bilememe sorunu dikkat çekmektedir. Politik sorunlar, çocukların kendilerini güvende hissetmemelerine, Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak görmelerine, Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak gördükleri için eğitim sistemine tam olarak uyum sağlayamama sorununa; ekonomik sorunlar, öğrencilerin günlük ihtiyaçlarını karşılayamama ve eğitim için gerekli materyalleri temin edememe, uygun ortamlarda yaşamadıkları için temizlik ve hijyen sorununa; sosyal sorunlar, çocukların arkadaşları ile ilişki kurmasında zorluk yaşamasına ve çevreden izole olmasına; psikolojik sorunlar, öğrencilerin yalnızlık ve mutsuzluk yaşamasına; eğitim öğretim sürecinde yaşanan sorunlar öğrencilerde disiplinsizlik, okul kurallarına uymama, eğitim sistemine uyum sağlayamama, devamsızlık, takip edilen programın gerisinde kalma ve akademik başarısızlık gibi sorunlara neden olmaktadır.

Büyükikiz ve Çangal (2016), Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Osmaniye ve Şanlıurfa gibi yedi il ve bu illerdeki 11 geçici barınma merkezinde başlatılan, daha sonra diğer bazı il ve bu illerdeki geçici barınma merkezlerinin de dâhil edilmesiyle uygulama alanı daha da genişletilen, hedef kitlesinin geçici barınma merkezleri içerisinde yaşayan Suriyeli öğrencilerin olduğu ve başlangıcından itibaren dört yıl süre ile uygulanan Suriyeli Misafir Öğrencilere Türkçe Öğretimi Projesini değerlendirmiştir. Araştırma, proje kapsamında açılan Türkçe öğretimi kurslarına kayıt yaptıran öğrencilerin büyük bir kısmının devamsızlık yaptığını ve kursları tamamlayamadığını, birinci yıl kurslara katılan 858 öğrencinin % 45'inin, ikinci yıl kurslara katılan 2.138 öğrencinin % 38'inin, üçüncü yıl kurslara katılan 1.607 öğrencinin % 47'sinin ve dördüncü yıl kurslara katılan 595 öğrencinin % 71,4'ünün kursları tamamlayabildiğini ifade etmiştir.

Sakız (2016) çalışmasında, Türkiye'de ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) seviyesinde eğitim alan göçmen çocukların eğitim aldığı eğitim kurumlarının (okulların)

bütünleştirici bir okul kültürüne sahip olup olmadığı hususunda mevcut durumlarını incelemiştir. Araştırmada nitel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubuna Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 2 ilden 18 okul müdürünün görüşlerine göre başvurmuştur. Araştırmasındaki bulgulara göre, okul müdürlerinin çoğunun göçmen çocukların kendi okullarında eğitim almasını istemediğini, okulun düzenini bozduğunu, belirli bir rutini yakalamış okullarda ortama uyum sağlayamayacaklarını düşündüğünü, bunlara ek olarak okulların ve çevresinin fiziki koşullar açısından yetersizliğinin, öğretmen sayısının az oluşunun, öğretmenlerin farklı kültür ve farklı dillere sahip çocuklara yönelik eğitim verebilecek yeterlilikte olmamalarının, mevcut programların göçmen çocukların da bulunduğu öğrenci kitlesine uygun olmamasının ve ev sahibi yerel toplumda toplumsal kabul düzeyinin düşük olmasının göçmen çocuklara yönelik eğitimi olumsuz etkilediğini belirlemiştir.

Ertaş ve Kıracı (2017) Türkiye'ye gelen Suriyelilere yönelik yürütülen eğitim faaliyetlerine ilişkin yayımlanan resmi belgeleri ve dokümanları, konu ile ilgili güncel haberleri ve yazılan makaleleri inceleyerek yaptığı Türkiye'de Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan eğitim çalışmalarını incelemiştir. Suriye'den Türkiye'ye gelen hem geçici barınma merkezleri içinde hem de geçici barınma merkezleri dışında yaşayan ve eğitimlerine devam eden Suriyeli çocukların mevcut durumunu, Türkiye'nin Suriyelilere yönelik eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde izlediği eğitim politikalarını ve bu politikalar bağlamında yapılan çalışmaları değerlendirmiştir. Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitimine yönelik yapılan çalışmaların olduğunu ve aralıksız devam ettiğini buna rağmen bu çalışmaların yeterli olmadığını, ayrıca Suriyeli çocukların eğitimine yönelik Türkiye tarafından belirlenen politikaların daha kalıcı, uzun süreli ve sürdürülebilir bir nitelikte olması gerektiğini ifade etmiştir.

Levent ve Çayak (2017) İstanbul'un Pendik ve Zeytinburnu ilçelerinde okullarına en az bir yıldır devam eden, 10 ve daha fazla sayıda Suriyeli öğrencisi olan farklı tür ve derecedeki 30 okulun yöneticilerinin görüşüne göre Türkiye'de eğitimine devam eden Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemek amacıyla çalışma yürütmüştür. Araştırmada nitel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, genel olarak görüşülen okul yöneticilerinin görüşlerine göre okullarda Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili gerekli çalışmaların yapıldığını, okul yöneticilerinin okullarında kendi imkânları, yetkileri ve

sorumlulukları derecesinde Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik çalışmalarda her türlü desteği vermeye ve eğitim hizmetini sunmaya çalıştıklarını belirlemiştir.

Sağlam ve Kanbur (2017), Sakarya ilinde 49 ilkokulda 2016-2017 eğitim öğretim yılında görev yapan 267'si kadın, 234'ü erkek toplam 501 öğretmenin görüşlerine başvurarak gerçekleştirdiği çalışmada sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocuklara yönelik görüşlerinin incelenmeyi amaçlanmıştır. Araştırmada anket formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, sığınmacı öğrencilere yönelik sınıf öğretmenlerinin tutumlarının seviyelerini, ayrıca cinsiyet, öğretmenlerin görev yaptıkları okulların bulunduğu çevrenin sosyoekonomik durumu ve öğretmenlerin sınıflarında sığınmacı öğrencinin bulunup bulunmamasının sığınmacı öğrencilere yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin tutumlarında bir farklılaşma oluşturup oluşturmadığını uyum, iletişim ve yeterlik boyutunda araştırmıştır. Sığınmacı öğrencilere yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin tutumlarını uyum ve iletişim boyutlarında kabul edilebilir düzeyde bulurken, yeterlik boyutunda beklenen düzeyin altında bulmuştur. Bu durumun sebebi olarak da sınıflarında sığınmacı öğrenci olan öğretmenlerin sığınmacı öğrencilere yönelik eğitim verebilecek kadar eğitilmiş olmalarının ya da bu alanda hiç eğitim almamış olmalarının olabileceğini ifade etmiştir.

Gencer (2017), Suriye'den Türkiye'ye gelen ve eğitime erişemeyen veya eğitim dışına çıkan çocukların, eğitime erişimine veya eğitim dışına çıkmalarına neden olan engeller hakkında farkındalık oluşturmak ve bu engelleri ortadan kaldırmak için okul sosyal hizmet görüşüne göre önerilerde bulunmak amacıyla çalışma yürütmüştür. Araştırmasında, giderilemeyen ihtiyaçların bir sorun olarak değerlendirildiği sosyal hizmet görüşüne göre Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitime erişimine veya eğitimin dışına çıkmasına özetle eğitim ihtiyacının giderilmesine engel olarak görülen etkenleri sıralamaya çalışmıştır. Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitime erişimine veya eğitimin dışına çıkmasına özetle eğitim ihtiyacının giderilmesine engel olarak görülen pek çok etkenin varlığından söz etmesine karşılık, en önemli etkenin ailenin yaşadığı yoksulluk olduğu belirlenmiştir. Diğer etkenler arasında ise Suriyeli nüfusun yoğun olarak yaşadığı yerlerdeki okul ve derslik ihtiyacı, Arapça bilen öğretmen ve yardımcı hizmet personeli ihtiyacı, eğitim öğretim materyali ihtiyacı, farklı kültürleri kapsayacak eğitim programı ihtiyacı, eğitimde kullanılacak teknolojik malzeme ihtiyacı, çocukların kullanımına yönelik kitap ve kırtasiye malzemeleri gibi

ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların nüfus yoğunluğuna göre dağıtım planlamasının yapılamaması (eğitim hizmeti sunan kurum kuruluşlar arasındaki koordinasyonun yetersizliği), ayrıca Suriyeli ocukların dışlanması, ayrımcılığa ve okul ortamında şiddete maruz kalması, dil sorunu, kız çocuklarının okutulmasına ailelerinin istekli olmaması ve kız çocuklarının erken yaşlarda evlendirilmesi olduğunu ifade etmiştir.

Kultas (2017), Türkiye’de eğitim ağındaki Suriyeli ocukların sorunlarının incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmada nitel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Van ilinde yaşayan ve eğitim çağında olan yedi’si eğitime erişmiş, altı’sı eğitime erişememiş 13 Suriyeli ocuk, altı Suriyeli aile sorumlusu, Van ilinde Suriyeli ocukların eğitimine devam ettiği okullarda görev yapan beş okul müdürü ve sekiz ğretmen, Van İl Mill Eğitim Müdürlüğünde görev yapan iki yönetici, yedi maarif müfettişi, ayrıca bir sosyal yardımlaşma yetkilisi ve dört sivil toplum kuruluşu temsilcisinin görüşlerine başvurulmuştur. Suriye’den Türkiye’ye gelen ve Van iline yerleşen Suriyeli sığınmacıların eğitim çağındaki çocuklarının eğitim sorunlarını belirlemeye ve bu sorunlara çözüm olabilecek önerilerini geliştirmeye çalışmıştır. Van ilinde eğitim ağındaki Suriyeli ocukların ancak % 10’luk bir kısmının eğitime erişebildiğini, görüşmecilerden elde ettiği verilere göre de aslında çocukların çoğunun okula gitmeyi çok istedikleri halde ekonomik sorunlar, yerleşik hayata geçememe (ikamet yerini sürekli değiştirme) ve dil engeli gibi nedenlerden dolayı okula gidemediklerini belirtmiştir.

Altıntaş (2018) tarafından yapılan araştırmanın amacı sığınmacı çocukların eğitimdeki durumlarının araştırılmasıdır. Araştırma istatistiksel veri incelemesi yöntemiyle yapılmıştır. Yaptığı çalışmaya göre yaklaşık 3.5 milyon Suriyelinin üçte biri okul dönemindedir. Ancak bu eğitim dönemindeki çocukların %58’i okullarda eğitim alabilmektedir. Söz konusu eğitime katılan çocukların ise %84’ devlet okullarında %16’sı ise geçici eğitim merkezlerinde eğitim almaktadır. Bu ocukların çevrelerine adapte olmaları ve çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalmamaları açısından devlet okullarındaki öğretmenlere önemli görevler düştüğü ifade edilmiştir.

Kardeş ve Akman (2018) yaptıkları çalışmada ğretmenlerin Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim süreçleri ile ilgili çeşitli uygulamalar hakkında düşüncelerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmayı nitel araştırma metoduna göre yapmışlardır. Çalışma kapsamında 19 ğretmen ile görüşülmüştür. Elde edilen bilgiler ise içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Yapılan alışma neticesinde Suriyeli ocukların

okula adapte olma ile Türkçe'yi öğrenme konusunda sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin ortaya çıkan bu tabloyla ilgili olarak kendilerini yeterli görmedikleri, sığınmacı çocuklarla ilgili düzenleme yapamadıkları ve eğitim programının bu çocukların eğitilmeleri açısından yeterli olmadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenler bu çocukların sorunlarla karşı karşıya kalmamaları açısından okul öncesi Türkçe eğitim almaları gerektiğini vurguladıkları görülmüştür.

Bulut, Soysal ve Gülçiçek (2018) yaptıkları çalışmada anadili Türkçe olmayan Suriyeli sığınmacı çocukların sınıflarda karşı karşıya kaldıkları sorunları ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Bu doğrultuda çalışmada durum çalışması yürütülmüştür. Araştırmaya Muğla, Bursa ve Ankara'da hizmet vermekte olan 14 sınıf öğretmeni dahil edilmiştir. Bu öğretmenlerin ortalama hizmet süresi 23 yıldır. Veri toplamak maksadıyla görüşme formundan yararlanılmıştır. Öğretmenleri sahip oldukları görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşmelerin, yüzü yüze ve bireysel görüşmelerin ses kayıtlarının alınmasıyla birlikte toplanmıştır. Görüşme formları dahilinde 20 açık uçlu soruya yer verilmiştir. Verilerin çözülmesi kapsamında beş kategori (İletişime İlişkin Sorunlar, İşleyişe İlişkin Sorular, Öğretmenlerin Geliştirdiği Sorun Çözme Yolları, Programa İlişkin Sorular, Uyuma Yönelik Sorunlar) ile üç temaya (Türkçe Dersine Yönelik Sorular, Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları) yer verilmiştir. Çalışma neticesinde Suriye sığınmacı çocukların diğer çocuklarla aynı Türkçe eğitim programına dahil oldukları ve sığınmacı sorunların dille ilgili sorun yaşadıkları görülmüştür. Bununla birlikte öğretmenlerin ise bu çocukların dil sorunlarını nasıl çözeceklerini bilmedikleri ifade edilmiştir. Sığınmacı çocukların Türkçe öğretimi açısından herhangi bir destek görmedikleri de ifade edilmiştir.

Ergen ve Şahin (2019) yaptıkları çalışmada sınıf öğretmenlerinin Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimleri kapsamında karşı karşıya kaldıkları sorunları incelemişlerdir. Çalışma Mersin'in Toroslar ilçesinde altı ilkokulda görev yapan 160 sınıf öğretmeni üzerinde yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Çalışma neticesinde öğretmen yaşı büyük olan Suriyeli çocukların uyum problemi çektiklerini, matematik ve Türkçe dil becerilerinin yeterli olmadıklarını ifade etmişlerdir. Veli katılımlarının yeterli olmadığı ifade edilmiştir. Suriyeli çocuklara şiddet uygulandığı ve çocukların da kendi aralarında şiddet içerikli oyunlar oynadıkları ifade edilmiştir.

Sever (2020) yaptığı çalışmada Suriye'deki savaş sonrasında Türkiye gelen ve eğitimlerini burada devam ettiren 9-17 yaş aralığındaki çocukların sosyal uyum ve eğitim durumlarını incelemiştir. İstanbul'un Beykoz ilçesinde dini eğitim için gelen toplam beş erkek ve beş kız sığınmacı çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çocukların eğitilmelerinin amacının kendi kültürlerinden kopmadan Türkiye'nin kültürüne adapte olmalarının sağlanması ve bu çocukları iyi bir vatandaş ve birey olmalarının sağlanması olduğu ifade edilmiştir. Burada amacın sağlanması açısından bu çocukların Türkçe öğrenmeleri gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu yönüyle bu çocukların eğitim sorunlarının aşılması açısından Türkçe eğitiminin layıkıyla yapılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Şahin (2020) yaptığı çalışmada göç ile beraber ortaya çıkan sığınmacılık durumu sığınmacı çocukların eğitim süreçleri kapsamında ele alınmıştır. Bu bağlamda Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine ne ölçüde entegrasyon oldukları belirlenmeye çalışarak sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Sorunların tespit edilmesinde konuyla ilgili olarak literatürde yapılan çalışmalar incelenmiş ve bunlardan hareketle bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçta sığınmacı sorunların eğitim sorunlarının kökeninde dil eksikliğinin olduğu ileri sürülmüş ve bu çocukların düzgün eğitim alabilmeleri açısından dil yetersizliğini ortadan kaldıracabilecek adımlara yer verilmiştir.

Abay ve Güllüoğınar (2020) yaptıkları çalışmada Mardin Kızıltepe ilçesinde yaşayan eğitim çağındaki Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sorunlarını incelemiştir. Nitel yöntemle yapılan çalışmaya dört sivil toplum örgütü yöneticisi, iki il-ilçe milli eğitim yöneticisi, beş eğitim kurumu yöneticisi, üç Suriyeli gönüllü eğitici (Koordinatör), beş öğretmen, altı veli ve 20 tane Suriyeli ortaöğretim öğrencisi olmak üzere 45 kişi yapılan görüşme ile dahil olmuştur. Yapılan görüşmeler dahilinde ana sorunun iletişim ve dil problemi olduğu görülmüştür. Söz konusu problemle beraber önyargılara ve dışlanmaya maruz kalma, dersleri anlamakta güçlük çekme, okul kültürüne adapte olamama ve derslerdeki başarısızlık gibi sorunların da olduğu görülmüştür. Netice olarak ilk olarak çocukların dil sorunlarını ortadan kaldıracak çözümlere odaklanılması gerektiği ve bununla birlikte bu çocuklara rehberlik ve uzman desteği süreçlerinin artırılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu açıdan bu çocuklara eğitim ve destek verecek kişilere de hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğinin üzerinde durulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SİĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BECERİLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİ VE DENEYİMLERİ (İSTANBUL ÖRNEĞİ)

Çalışmanın bu bölümünde mülteci çocukların akademik becerilerine yönelik sınıf öğretmenlerinin beklenti ve deneyimlerinin değerlendirilmesi kapsamında hazırlanan saha araştırmasının yöntem kısmına yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ

Uluslararası bir hak olan eğitimin göç eden çocukların buldukları ülkeye uyum sağlamasında, aidiyet duygularının gelişmesinde, kültürler arası iletişimde ve sosyal çevre oluşturulmasında, çocukların korunmasında etkili ve önemli bir yeri vardır (Uzun ve Bütün, 2016:72). Göç etmek zorunda kalan çocukların eğitimi ile ilgili gerekli altyapı, planlama ve yasal düzenlemelerin yapılmadığı durumlarda bu çocukların büyük bölümünün temel eğitim haklarından mahrum kaldıkları bilinmektedir (İHAD, 2011:14).

Çeşitli nedenlerle ülkelerinden ayrılarak mülteci ya da sığınmacı durumuna düşen çocukların eğitimi; gittikleri topluma uyum sağlayabilmeleri, kendilerini ifade edebilmeleri ve sosyalleşebilmeleri, kültürlerarası iletişim kurabilmeleri için en temel ihtiyaçlardan biridir (Er ve Bayındır, 2015:176). Ayrıca okullar sadece fiziksel yapılar değil aynı zamanda çocukların bilgiye erişebilecekleri, sosyalleşebilecekleri, güvenli yaşayabilecekleri ortamları da oluşturmaktadır (Sakız, 2016:69). Bu nedenle göç etmiş çocukların eğitiminde fiziksel ve ruhsal gelişimlerinde yapıcı rol oynayan en önemli faktörlerden biri de okullar yani öğretmenlerdir. Çocukların kişisel gelişimlerinin sağlanmasında kalıcı öğretmenlerin görevlendirilmesi; bu öğretmenlerin yetiştirilmesi ve mesleki gelişimlerinin sürdürülebilmesi önem taşımaktadır. Öğretmenlerin çeşitli kültürlerden gelen öğrencilerin temel sorunlarını fark etmesi ve anlayabilmesi, öğrencinin öğrenme sürecinde önemli rol oynamaktadır (Ereş, 2015:26).

Göç nedeniyle ülke değişikliği yapan çocukların eğitimlerini sağlayan öğretmenler, bu çocuklara nasıl davranması gerektiğini bilmemektedirler. Bu çocukların farklı geçmişlere ve farklı eğitime sahip olması nedeniyle öğretmenlerin bu

çocukların ihtiyaçlarını karşılamada uyguladıkları yöntemler yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte okul yönetimleri öğretmenlerden bu çocuklara ilişkin başarı beklemekte fakat gerekli koşul ve şartları sağlayamadıkları için öğretmenler kendi fikir ve tecrübeleri dışında müdahale edememektedirler Böyle bir sorunun çözülmesi için yalnız başına bırakılan öğretmenlerin yaşadığı problemler özenle tespit edilip çözüm önerileri üretilmesi bu çocukların eğitimlerinin niteliğinin artırılması açısından önemlidir. Türkiye’de son dönemde yaşanan hızlı göç hareketleri öğretmenlerin hazır olmadığı bir durum ortaya çıkarmış ve öğretmenler öğretim içeriğinin analizi, uygun öğretim stratejilerinin kullanımı, uygun öğretim araç ve gereçlerini seçme ve etkili kullanma, ölçme araçları geliştirme ve değerlendirme gibi konularda öğretimsel sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Erdem, 2017:31).

Farklı kültürden ve farklı coğrafyadan kitleler halinde Türkiye’nin belirli bölgelerine göç yaşanınca doğal olarak Türk aileler ve bireyler bunu kabul etmek istememiştir. Bu durum hem göçle gelen aileler hem de Türkler için geçerlidir. Bu durumun eğitim üzerindeki etkilerini düşündüğümüzde sığınmacı aileler, çocuklarının okullarda ayrımcılığa maruz kalacakları korkusu ile çocuklarını okul göndermeyi istememektedir. Türk aileler ise çocuklarının okuduğu sınıflarda sığınmacı çocukların olmasını istememektedir. Bu doğrultuda sığınmacı çocukların eğitimlerine verilen önem ve öğretmen tutumları, çocukların topluma uyum sağlayabilmeleri, kendilerini ifade edebilmeleri ve sosyalleşebilmeleri, kültürlerarası iletişim kurabilmeleri açısından önem kazanmaktadır. Öğretmenlerin sığınmacı çocuklara yönelik tutumlarının belirlenmesi ve yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, üretilen eğitim politikaları açısından önemlidir.

Göç etmiş olan öğrencilere, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilmeleri için gerekli olan akademik becerileri kazandırma ve normal akranları ile birlikte aynı eğitim ortamında bulunarak sosyalleşmesini sağlama amacıyla öğretmenin üstleneceği rol önemli olmaktadır. Bu uygulamalarının başarılı bir şekilde yürütülebilmesinde öğretmen tutumlarının etkili olduğu düşünülmektedir. Göç problemi önemli küresel sorunlardan biri olarak görüldüğünden alan yazında özellikle göç eden çocukların eğitimine ilişkin araştırmalar yer almaktadır. Bourgonje (2010) mültecilerin sadece %1’inin ülkedeki yaygın eğitim sisteminden gerektiği ölçüde faydalanabildiğini ve OECD ülkelerinde mülteci eğitiminin önemli bir sorun olduğunu ifade etmiştir. Jabbar ve Zaza (2014) mülteci çocukların okullaşma oranlarının oldukça düşük olduğunu, çocukların %45’inin okula gidebildiğini tespit etmiştir. Çocukların okula gitmemekten

kaynaklı anksiyete algılarının ise yüksek olduğu vurgulanmıştır. Dryden-Peterson (2015) Mültecilerin çoğunlukla ana vatanlarına yakın ülkelere sığındıkları ve yeni ülkede eğitimden kaynaklı farklılıklar nedeniyle mağdur olduklarını açıklamıştır. Erwin, Sewall, Tippens, Nyaoro ve Miamidian (2020) Dünya’da mülteci sayısının oldukça fazla olduğunu ve bunun küresel bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Mülteci çocukların eğitim sorunu, toplumsal bir sorun olarak görülmekte ve mülteci çocukların eğitime erişimlerinin sağlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Ereş (2015) Türkiye’ye gelen göçmen öğrenciler ile heterojen bir öğrenci topluluğunun oluşması nedeniyle eğitimde farklılıkların da göz önünde bulundurularak eğitime erişimde engel olacak etkenlerin ortadan kaldırılmasının gerektiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Cigerci ve Güngör (2016) ise ülkelere gelen yabancı öğrencilerin karşılaştıkları sorunlardan dil sorunu, çocuklarda iletişim kuramama, ders esnasında yapılan okuma ve dinlemeleri iyi kavrayamama ve kendini iyi ifade edememe önemli sorunlarının olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kültür sorunu, farklı kültür ve inanç gruplarından gelen ve Türk toplumunun gelenek, görenek ve alışkanlıklarına yabancı olan öğrencilerin içinde bulunduğu toplumun kültürüne uyum sağlamada zorluk yaşamasına ayrıca bu öğrencilere karşı öğretmenlerin nasıl davranacaklarını bilememe sorununa dikkat çekmişlerdir.

Türkiye’de göçmen öğrencilerin dil sorunu, uygun yaş seviyesine göre denklik yapılamaması sorunu, uygun denklik yapılamamasından kaynaklı akademik başarısızlık ve göçmen öğrencilerinin velilerinin eğitimi öncelikli sorun olarak görmemeleri göçmen çocukların eğitiminde karşılaşılan önemli sorunlar arasındadır (Er ve Bayındır, 2015:176; Bulut vd., 2018: 1210; Gencer, 2017:849) İlgili literatür incelendiğinde sığınmacı çocukların eğitim sorunları ile ilgili araştırmaların olduğu ancak sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili beklenti ve deneyimlerine ilişkin araştırmaya rastlanmamış olması böyle bir araştırmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu noktadan yola çıkarak sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili beklenti ve deneyimlerine ilişkin yapılan bu araştırmanın ailelere, eğitimcilere ve araştırmacılara bu hususta bilgi sağlayacağı düşünülmektedir. Ülkemizde sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili beklenti ve deneyimlerine ilişkin yapılan bir araştırmaya rastlanmaması nedeniyle de araştırmanın literatüre önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Elde edilen

bulgular ileriki dönemde sığınmacı çocukların akademik becerilerini desteklemek amacıyla kullanılabilir.

2. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin Sığınmacı çocukların akademik becerilerine ilişkin beklenti ve deneyimlerinin ortaya koyulmasıdır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Alt Problemler

- Sınıf öğretmenlerinin Sığınmacı çocukların akademik becerilerine atfettikleri anlam(lar) nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin Sığınmacı çocukların akademik becerilerinden beklentileri ne(ler)dir?
- Sınıf öğretmenlerinin Sığınmacı çocukların akademik becerilerini desteklerken edindikleri deneyim(ler) ne(ler)dir?
- Sınıf öğretmenlerinin Sığınmacı çocukların akademik becerilerini desteklerken karşılaştıkları sorun(lar) ne(ler)dir?
- Sınıf öğretmenlerinin Sığınmacı çocukların akademik becerilerini desteklerken kendilerini yetersiz gördükleri durumlar ne(ler)dir?

3. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Araştırmada ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Ulaşılabilen kaynaklar kapsamında tanımlamalar yapılmış ve kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçevede yapılan literatür taraması ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.

Literatür taraması sonrasında Araştırma İstanbul ilinin Küçükçekmece ilçesindeki 12 sınıf öğretmeni ve araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki sorular ile sınırlıdır (Ek: 1). Yöntem açısından araştırma, öğretmenlerle görüşme sürecinde elde edilen verilerin içerik analiziyle sınırlıdır.

3.1. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Sınıf öğretmenleri görüşme formlarına içten ve dürüst bir şekilde cevap vermişlerdir.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen araştırma modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, araştırmada veri toplamak için kullanılan veri toplama araçlarının özellikleri ve elde edilen verilerin analizi için kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili beklenti ve deneyimleri incelendiğinden araştırmanın türü nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgubilimsel) araştırmadır. Fenomenoloji farkında olup da derinlemesine anlayamadığımız olgulara açıklık getirmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016:69-70). Fenomen (phenomenon) kendini ve dış dünyayı kendine özgü bir biçimde algılayan kişinin öznel yaşantısına (subjective experience) verilen isimdir. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi farklı biçimlerde karşımıza çıkar (Patton, 2014:104). Sığınmacı konusu günümüzde fenomen bir konu olduğundan bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili beklenti ve deneyimleri, sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelere dayalı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

4.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Fenomenolojik araştırmalarda veri kaynakları; araştırılmak istenen olguyu deneyimleyen bireylerdir. Bu araştırmada amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69-70). İstanbul il Milli eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre sınıfında en çok sığınmacı öğrenci olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alınmasıdır. Bu ölçüt dahilinde ilkokulda eğitim veren 8 kadın, 4 erkek sınıf öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. 12 öğretmen İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinin İkitelli semtinde olan bir ilkokulda görev yapmaktadır. İlçe Milli eğitim tarafından en çok sığınmacı öğrencinin bulunduğu okul olarak belirlenen ilkokuldaki görüşme yapılan öğretmenlerin kod isimleri, mezun oldukları okullar cinsiyetleri, kıdemleri, sınıf mevcutları ve sınıflarındaki sığınmacı öğrenci sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Özellikleri

Kod Adı	Cinsiyeti	Kıdemi	Sınıf Mevcudu	Sınıftaki Sığınmacı Öğrenci Sayısı	Görüşme Süreleri
Eda	Kadın	20 yıl	40	5	13.54 dk.
Banu	Kadın	5 yıl	41	6	10.44 dk.
Canan	Kadın	5 yıl	40	5	12.10 dk.
Burak	Erkek	3 yıl	42	7	13.21 dk.
Merve	Kadın	2 yıl	40	5	12.23 dk.
Elif	Kadın	10 yıl	43	7	13.41 dk.
Gül	Kadın	5 yıl	41	5	14.42 dk.
İrem	Kadın	7 yıl	45	6	14.61 dk.
Can	Erkek	6 yıl	41	5	13.62 dk.
Damla	Kadın	10 yıl	41	7	13.41 dk.
Mert	Erkek	5 yıl	40	5	14.21 dk.
Kemal	Erkek	3 yıl	42	7	14.32 dk.

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin sekiz tanesi kadın dört tanesi erkektir. Öğretmenlerin çoğunluğu 10 yıl ve daha az kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin çoğunluğunun sınıf mevcudu 40-42'dir. Öğretmenlerin sınıfında beş ile yedi sığınmacı öğrenci bulunmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin sığınmacı çocuklarla çalışma deneyimi ortalama olarak 15 yıl ile üç ay arasındadır. Sınıflarda Suriye'den ve Doğu Türkistan'dan gelen sığınmacı çocuklar bulunmaktadır. Öğretmenlerin hiçbirisi lisans eğitiminde ve hizmet içi eğitim sürecinde sığınmacı çocukların eğitimine yönelik olarak eğitim almadığını belirtmiştir.

4.3. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerilerine yükledikleri anlam, çocuklardan akademik olarak beklentileri ve akademik becerilerini desteklerken yaşadıkları deneyimler, sorunlar ve yetersizlikler derinlemesine ve bireysel görüşmeler ile toplanmıştır. (Creswell, 1998; Denzin ve Lincoln, 1994). Araştırmada literatür taraması kapsamında görüşme formu hazırlanmıştır.

Nitel çalışmalarda yansızlık ve geçerlilik, çalışmanın güvenilirliği açısından önemlidir. Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Araştırılan olgu veya olay hakkında bütüncül bir resim oluşturabilmesi için araştırmacının elde ettiği verileri ve ulaştığı sonuçları teyit etmesine yardımcı olacak bazı ek yöntemler (çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi, vb.) kullanması gerekir. Toplanan verilerin ayrıntılı olarak

rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ltleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırmada bireysel görüşmeler yoluyla toplanan nitel verilerin inandırıcılığını (Miles ve Huberman, 1994) sağlamak için uzman incelemesinden yararlanılmıştır (Lincoln ve Guba, 1985). Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlandıktan sonra eğitim alanında çalışan üç uzmanın görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen önerilere göre gerekli düzeltmeler yapıldıktan pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonrası son Őeklini alan on iki sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmanın verilerinin toplamak amacıyla kullanılmıştır.

4.4. VERİLERİN ELDE EDİLMESİ

Görüşmeler 2019-2020 eğitim-ğretim yılı Aralık-Ocak ayları arasında yapılmıştır. Daha sonra belirlenen okullara gidilmiş, okul müdürü ve öğretmenlerden izin alınmıştır. Ardından alışma grubundaki öğretmenler araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Katılımcılara toplanan verilerin yalnızca araştırmanın amacı için kullanılacağı, başka herhangi bir kurum ya da kişi ile paylaşılmayacağı ifade edilmiştir. Yine uygulamadan önce araştırmaya katılmanın zorunlu olmadığı ifade edilerek araştırma grubunun yalnızca gönüllü katılımcılardan oluşması sağlanmıştır.

Görüşmeler ğretmenlerin ders dışı zamanlarında sessiz bir odada karşılıklı olarak yapılmıştır. Görüşmelerin yapıldığı ortamda ğretmen ve araştırmacıdan başka kimse bulunmamaktadır. Görüşme öncesinde sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınması için izin alınmıştır. Görüşmelerin ses kayıt cihazına kayıt edilmesi veri kaybını önlemiştir. Verilerin toplanması aşamasında öğretmenlere çalışmanın amacı ve görüşme ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. Öğretmenler ile yapılan görüşmelerin süresi ortalama on dakika ile on beş dakika aralığında dağılmıştır.

Görüşmelerin dökümü yapılırken, ses kayıtları yazıya dökülmüştür. Ses kayıtlarının yazıya dökülmesi çalışmasında herhangi bir program kullanılmamış, araştırmacı tarafından ses kayıtları dinlenerek yazım yapılmıştır. Nitel analiz kapsamında içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi dört temel aşamadan meydana gelmektedir. Bu aşamalar:

- Verilerin kodlanması,
- Temaların bulunması,
- Kodların ve temaların düzenlenmesi,
- Bulguların tanımlanması ve yorumlanması.

4.5. VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırmanın analiz sürecinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, iletişimin sunulan içeriğinin tarafsız, sistematik ve niceliksel tanımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ses kayıt cihazıyla kaydedilen bireysel görüşmeler önce yazıya dökülmüştür. Verilerin incelenmesine, daha önceden belirlenmiş kod listesi olmadığından, tüme varımsal kodlama ile başlanmıştır. Görüşmelerden toplanan veriler, satır satır ya da kelime kelime içerik analizine tabi tutulmuştur. İlişkili kodlar uygun temalar altında toplanmış ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bireysel görüşmeler yoluyla toplanan nitel verilerin inandırıcılığını sağlamak için uzman incelemesinden yararlanılmıştır. Görüşme dökümleri araştırmacı ve nitel araştırma deneyimi olan bir uzman tarafından ayrı ayrı kodlanarak karşılaştırılmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği formüle göre kodlayıcılar arasında %85 oranında uyum bulunmuştur. Birbiriyle büyük oranda tutarlı olan kodlar, temaların belirlenmesinde esas alınmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde görüşmeler ile elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Her bir araştırma problemi için elde edilen temalar ve kodlar tablolarda gösterilmiş, doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 3. Araştırma Kapsamında Ortaya Çıkan Temalar

Temalar
Sığınmacı Çocukların En Fazla Zorlandıkları Dersler ve Nedenleri
Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Akademik Nedenleri
Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Kültürel Nedenleri
Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Sosyal Nedenleri
Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocuklardan Akademik Beklentileri
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını Artırmak Amacıyla Sınıf Öğretmenleri Tarafından Yürütülen Çalışmalar
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını Etkileyen Çeşitli Sorunlar
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarında Öğretmen-Çocuk-Aile İletişimi
Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocukların Eğitimi Konusunda Kendini Yeterli Görme Durumu
Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocuklarla İletişim ve Çalışma Konusunda Desteğe Gereksinim Duyma Durumu
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarının Artırılmasında Yapılabilecek Destekler
Sığınmacı Çocukların Entegrasyonunu Sağlamada Okul İdaresi ve Öğretmenler Tarafından Yapılanlar
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını İkinci Plana Atma Nedenlerine Yönelik Tanık Olunan Olaylar

5.1. SIGINMACI ÇOCUKLARIN EN FAZLA ZORLANDIKLARI DERSLER VE NEDENLERİ

Tablo 4. Sığınmacı Çocukların En Fazla Zorlandıkları Dersler ve Nedenleri

Tema	Kategori
Sığınmacı Çocukların En Fazla Zorlandıkları Dersler ve Nedenleri	Türkçe Matematik Sosyal Bilgiler Hayat Bilgisi

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların en fazla zorlandıkları derslerin Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler özellikle sığınmacı çocukların dil konusunda zorlandıklarını ve buna bağlı olarak Türkçe ve sözel derslerde daha çok zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Bu konuda Eda “Özellikle dil konusunda zorlandıklarını düşünüyorum. Türkçe derslerinde zorlanıyorlar.” şeklinde görüş ifade etmişken, Elif “Türkçe olduğunu düşünüyorum, daha sonra hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi.” şeklinde belirtmiştir.

5.2. SİĞINMACI ÇOCUKLARIN DERSLERDE ZORLANMALARININ AKADEMİK NEDENLERİ

Tablo 5. Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Akademik Nedenleri

Tema	Kategori
Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Akademik Nedenleri	Dil Farklılığı Ailenin çocuğa destek olmaması Yaşa göre sınıflara yerleştirilmeme Dilbilgisinin ağır gelmesi Ders çalışmama, ödev yapmama

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının akademik nedenlerini dil farklılığı, eğitime bakış açısının farklı olması, ailenin çocuğa destek olmaması, yaşa göre sınıflara yerleştirilmemesi, dilbilgisinin ağır gelmesi, ders çalışmama, ödev yapmama olarak dile getirmiştir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Eda “*Büyük ihtimalle kendi dillerince düşünüp onu Türkçeye çevirmede zorlanıyorlar. Dile yani Türkçeye hakim olamadıkları için zorlanıyorlar. Türkçe, farklı dil konuştukları için cümle kurmakta anlamakta zorlanıyorlar. Farklı dil konuştukları için cümle kurmakta, anlamakta zorlanıyorlar diye düşünüyorum.*” şeklinde ifade etmişken Banu “*Dil konusunda zorlanıyoruz. Ayrıca Türkçe dersinin dilbilgisi kısmı çok zor, ağır. Dil bilgisi kısmında yeterli olamıyorlar. Pekiştirme yapmak istemiyorlar. Aile bu konuda destek olamıyor. Çünkü ailede de baştan dil sorunu yaşıyoruz. Ödevlerde sorun yaşıyoruz. Zorlandıkları için Türkçe derslerinde daha isteksiz buluyorum*” şeklinde belirtmiştir.

Elif akademik nedenleri “*Evet bu çocuklar geldiklerinde bir dil eğitimi almıyorlar ve gelir gelmez yaşları hangi sınıfa tutuyorsa o sınıftan başlıyorlar, çevreden öğrendikleri kadar Türkçe ile geliyorlar. Akademik açıdan dile hakim olamama, okuduğunu anlayamama, anlatamama gibi bir çok zorluk yaşıyorlar. Türk eğitim sisteminin aileler tarafından anlaşılmasında da etkiliyor. Analiz etme, soyut düşünme, eleştirel yaklaşma gibi konularda da dil gerektiği için akademik nedenler artıyor. Sınıf içi etkinlikler bu anlamda da ağır geliyor. Dil becerisi olmayınca da süre etkisi karşımıza çıkıyor.*” şeklinde açıklamışken Mert “*Türkçe sondan eklemeli olan zor bir dil, farklı anlamlara gelen eş sesli kelimeler var zorluyor. Devrik cümleleri ve cümle türleri farklı olduğu için öğrenciler anlamıyor. Hayat bilgisi; davranış sorunları devreye giriyor. Görgü kuralları açısından aileden gelenleri devam ettiriyorlar. Sosyal bilgiler; örneğin mili mücadele dönemini anlamıyor ve çok karışıyor. Çocuk buna*

benzer konularda başarı gösteremiyor. Akademik olarak Türkçe’de dersi anlatıyoruz ama bakıyor dile hakim değil anlamıyor. Evde çalışmıyor, aile iletişimi yok, yönlendiremiyoruz.” ifadelerinde bulunmuştur.

5.3. SİĞINMACI ÇOCUKLARIN DERSLERDE ZORLANMALARININ KÜLTÜREL NEDENLERİ

Tablo 6. Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Kültürel Nedenleri

Tema	Kategori
Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Kültürel Nedenleri	Dil Farklılığı Eğitim farklılığı, eğitime önem vermeme Topluma entegre olamama, adaptasyon sorunu Derslerin kültür temelli olması Türk kültürüne hakim olmama, farklı kültür Türk oyunlarına yabancı olmaları Milli bayramlara katılmak istememeleri

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının kültürel nedenlerini, dil farklılığı, eğitim farklılığı, eğitime önem vermeme, topluma entegre olamama, adaptasyon sorunu, derslerin kültür temelli oluşu, Türk kültürüne hakim olmama, farklı kültür, Türk oyunlarına yabancı olma, milli bayramlara katılmak istememeleri olarak ifade etmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Banu “Kültürel nedenlerde yaşadığımız sıkıntı yine dil konusunda yetersiz oldukları için ülkemizde kültür başlığı altında birçok şeye katılmak istediklerinde karşılıklarına yine dil sorunu çıkıyor. Mesela oyun oynamak istediklerinde Türk oyunlarını oynamak istediklerinde dil sorunu yaşadıkları için öğrenmeye gayret göstermiyorlar. Okulumuzda açılan kulüplerde işte halk oyunu kulübü olsun zeka oyunları kulübü olsun bu tarz etkinliklere çok fazla katılmak istemiyorlar. Çünkü iletişim yine dille olduğu için Milli bayramlarımıza bile katılmak istemiyorlar. Çünkü çalışmalar konusunda hep Türkçe konuşulduğu için istemiyorlar. Bu da bu konuda soyutlanmaların neden oluyor” şeklinde ifade etmişken Elif “Her ne kadar dini inançlarımız benzese de kültürel farklılıklarımız çok fazla. Kutlamalarımız, gelenek göreneklerimiz, bunlara bakış açılarımız farklı. Dil yapılarımız farklı, kültürün bir parçası da dil.” olarak belirtmiştir.

Eğitim ve kültür ilişkisine vurgu yapan Gül “Eğitime önem vermiyorlar, kültürlerinde eğitim çok önemli değil sanırım.” şeklinde görüşlerini ifade etmişken İrem

“Farklı kültürden geliyorlar, hayat bilgisi derisinin kültür ile ilgili konularında kültürümüzü anlayamıyorlar, bağlantı kuramıyorlar.” şeklinde belirtmiştir.

Aidiyet duygusu öne çıkarak Damla “Aidiyet duygusu olmadığı için Türk öğrencilerle bir araya gelmiyorlar, sinema tiyatro etkinlikleri yok. Bu nedenle Türk çocuklardan kültürel anlamda bir şeyler kazanamıyorlar ” şeklinde görüşlerini ifade etmişken, Mert “Biz Türk kültürü ile yaşıyoruz. Onlar buna alışık değil, kapalıdır. Türkçe çalışması gerekirken yapmıyor, kendi diline dönüyor. Dil kültürün temelidir en başta bunu gerçekleştiriyor. İletişim eksik, kültür aktarımında iletişim önemli ama dil olmayınca, iletişimde olmuyor. Kültürel olarak başka sinema, tiyatro etkinliği eksikliği, bir kitap alayım, kitapçıları dolaşayım... bunlar hep eksik” yine Kemal “Aile içinde konuşulan dil, gelenek görenek farklılığı, farklı bakış açıları çocukların akademik olarak zorlanmalarına neden olmaktadır” şeklinde ifade etmiştir.

5.4. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN DERSLERDE ZORLANMALARININ SOSYAL NEDENLERİ

Tablo 7. Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Sosyal Nedenleri

Tema	Kategori
Sığınmacı Çocukların Derslerde Zorlanmalarının Sosyal Nedenleri	Dışlanma İletişim problemi Topluma entegre olamama Farklı sosyal özelliklere sahip olma Aidiyet duygusu eksikliği Türk öğrencilerle kaynaşmama Çekingen olma Geldikleri ülkeyle ilgili psikolojik durumdan çıkamama Okul gezi ve etkinliklerine katılmama Sığınmacı çocukların kendi aralarında arkadaşlık kurmaları ve Türk öğrencilerle arkadaş olmama Maddi yetersizlik Sosyalleşmemeleri

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının sosyal nedenlerini dışlanma, iletişim problemi, topluma entegre olamama, farklı sosyal özelliklere sahip olma, aidiyet duygusu eksikliği, Türk öğrencilerle kaynaşmama, çekingen olma, geldikleri ülkeyle ilgili psikolojik durumdan çıkamama, okul gezi ve etkinliklerine katılmama, sığınmacı çocukların kendi aralarında arkadaşlık kurmaları ve Türk öğrencilerle arkadaş olmama, maddi yetersizlik olarak açıklamışlardır. Bu

kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Eda bu durumu “*Sosyal nedenlerin en başında iletişim problemi var. İletişim kuramadıkları için dışlanma, kaynaşma problemleri var. En büyük sorunlardan aklıma gelenler bunlar*” şeklinde ifade ederken Banu “*Sosyal nedenler bence en ağır boyut. Çünkü sosyalleşmeleri topluma entegre olmaları için çok önemli ancak çaba sarf etmiyorlar. Katıldıkları grupta iletişim kurmaları zor olduğu için genellikle kendi ülkelerinden gelen çocuklarla iletişim kuruyorlar. Bu da ister istemez arkadaşlık kurmada onlar adına sıkıntı oluşturuyor. Okul gezilerine veya etkinliklere bu sıkıntıları yaşadıkları için katılmak istemiyorlar. Bunlar en büyük sosyal nedenler olarak sıralayabiliriz*” şeklinde belirtmiştir.

İletişime ve günlük yaşantıdaki durumlara dikkat çeken Canan “*İletişim sorunları, yetişme tarzları, aile içi ilişkiler, oynanan oyun yemek bence her şey sosyal nedenler olarak sıralanabilir. Bu farklılıklar çocukların derslerdeki akademik durumlarını da olumsuz etkileyebiliyor*” şeklinde durumu ifade etmiştir.

Travma ve adapte olamama sorunlarına yönelik olarak Burak “*Travmalarını yenmeleri gerek, kabul görmeme, Türk ailelerin sığınmacı öğrenciler konusunda kaygı taşıyıp bunu da çocuklara empoze etmeleri bunlar hep sosyalleşmelerini engelleyerek sığınmacı çocukların akademik becerilerinin gelişmesine de engel oluyor*” ve Merve “*Adapte ve aidiyetlik duygusu eksikliği, kaynaşmaya hazır olmayışları, çekingen yapıları sosyal nedenler olarak söylenebilir*” şeklinde belirtmiştir. Elif ise “*Yabancı ülkeden geldikleri için kaynaşamama karşımıza çıkıyor, bizim öğrencilerimizde karşılaştıklarında çekiniyorlar. Olaylara verilen tepkiler farklı bu da gruplaşmalara neden oluyor. Dolayısıyla yabancı uyruklu çocuklar kendi aralarında bir arada olmayı tercih ediyor ve Türk öğrencilerle kaynaşmıyorlar*” ifadelerine yer vermiştir.

Sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının sosyal nedenleri arasında maddiyatta önemli olarak görülmüştür. Bu konuda Gül “*Sosyal nedenler bence ilk olarak maddiyatta dayalı. Öğrencimi gördüm evinde ağabey ve abla okula gönderilmiyor çalıştırılıyor. Maddi durum yetersizliği sosyal sıkıntılara neden oluyor. Maddi yetersizlik eğitime de yansıyor*” şeklinde ifade vermiştir.

Öğretmenler sosyal nedenleri açıklarken benzer olarak dil, kültürel sebepler ve uyumla ilgili problemleri ön plana çıkarmışlardır. İrem “*Sosyal nedenler ise geldikleri*

yerle alakalı, oradaki sıkıntuları, olumsuz psikolojiden çıkamamaları bunu sürekli dile getiriyor olmaları onları başarısızlığa itiyor” Can “Çocuklar kendi içlerinde oynuyor kaynaşma sorunu yaşıyorlar, bazı okullarda çeteleşmeye gidildiğini bile duyuyorum”, Damla “Kültürel aktiviteler eksik, sürekli kendi arkadaşlarıyla birlikte oluyorlar, gelenek ve göreneklerimiz farklı bu nedenle aidiyet duygusu eksikliği yaşıyorlar” Kemal ise “Okuldaki Suriyeli çocukların sürekli birlikteliği ve Türkçe yerine dil olarak Arapçayı sürekli kullanmaları, çocukların okuldaki sosyal yaşantıya ve toplumdaki sosyal yaşantıya dahil olmalarını engelliyor.” şeklinde ifade etmiştir.

5.5. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SİĞINMACI ÇOCUKLARDAN AKADEMİK BEKLENTİLERİ

Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocuklardan Akademik Beklentileri

Tema	Kategori
Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocuklardan Akademik Beklentileri	En az diğer öğrenciler kadar başarı elde etmeleri Yüksek başarı beklentisi Topluma adapte olma Verilen eğitimin karşılığını alabilme Türkçeyle iletişim kurabilme, dile hakim olma

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocuklardan akademik olarak, en az diğer öğrenciler kadar başarı elde etmeleri, yüksek başarı, topluma adapte olma, verilen eğitimin karşılığını alabilme, Türkçe iletişim kurabilme, dile hakim olma beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Öğretmenler için normal düzeyde bir başarı ve dil becerisinin gelişimi önemlidir. Eda “Özellikle dilimizi iyi öğrenmelerini bekliyorum. Özellikle dil sadece iyi konuşmak değildir. Anlatabilmek, anlaşabilmek. Duygusal anlamda da Türkçeyle iletişim kurabilmek ve Türkçe düşünebilmek önemli. Türkçeyi hallettiklerinde akademik sorunlarını halledebileceklerini düşünüyorum”, Elif “Eğitimde çok yönlü beklentilerim var ama önce müfredat. Karşılığını almak istiyoruz anlattıklarımızın ama bu çocuklardan bunu tam olarak alamıyoruz. Kendileri onlar da bu konuda zorlanıyorlar. Beklentimi karşılamıyorlar, öz güven düşüklüğü yaşıyorlar”, ve Mert “Türk çocuklarından ne bekliyorsak onlardan da onları bekliyoruz. İlerleme oluyorsa başarı da olur, ayırım olmaz. Hepsi bizim öğrencimiz, kabulleniyoruz” şeklinde ifade etmişlerdir.

5.6. SİĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINI ARTTIRMAK AMACIYLA SINIF ÖĞRETMENLERİ TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

Tablo 9. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını Artırmak Amacıyla Sınıf Öğretmenleri Tarafından Yürütülen Çalışmalar

Tema	Kategori
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını Arttırmak Amacıyla Sınıf Öğretmenleri Tarafından Yürütülen Çalışmalar	Türkçe diyalog duymalarını sağlama Öğrencilerin daha fazla okuma yapmalarını teşvik etme Oyun, bulmaca, tekerleme, grup çalışması yapma Ekstra ödev verme Biraz daha fazla ilgi gösterme, zaman ayırma Aile iletişimine önem verme Duygularını kağıda dökebilmesine olanak tanıma Okulda kulüplere yönlendirme Yalnız bırakmamak açısından Türk çocuklarla kaynaştırma

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların akademik başarılarını artırmak amacıyla sığınmacı öğrencilerin daha fazla Türkçe diyalogları duymalarını sağlama, öğrencilerin daha fazla okuma yapmalarını teşvik etme, oyun bulmaca, tekerleme, grup çalışması yapma, ekstra ödev verme, biraz daha fazla ilgi gösterme, zaman ayırma, aile iletişimine önem verme, duygularını kağıda dökebilmesine olanak tanıma, okulda kulüplere yönlendirme, yalnız bırakmamak açısından Türk çocuklarla kaynaştırma çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Bu konuda Eda “*Çok fazla Türkçe diyalog duymalarını sağlıyorum öncelikle. Türkçe şarkılar dinleyebilirler, programlar izleyebilirler. Duyduklarında vurguları daha net oluyor. Daha fazla kitap okumalarını istiyorum. Kitap okuduklarında kelime hazinelerinin artacağını düşünüyorum. Kendilerini daha iyi ifade edebileceklerini düşünüyorum. Birde duygularını kağıda dökmelerini önemsiyorum. Konuşmak tek başına yeterli değil. Duygularını ifade edebilmek yazı anlamında da önemli. O yüzden yazı yazdırmaya da çalışıyorum*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Okuma yapmanın önemini vurgulayan Banu “*Biraz daha fazla okuma yapmalarını istiyorum. Bu anlamda onları teşvik ediyorum. Ve daha basit düzeyde okumayı geliştirici anlamayı geliştirici güzel hikayeler veriyorum. Onlar için özel hikaye tamamlama etkinlikleri hazırlıyorum. Aynı zamanda okuldaki kulüplere yönlendiriyorum. Sosyal faaliyetlere katılmaları için onları teşvik ediyorum. Özellikle*

teneffüslerde onları gözlemliyorum. Yalnız mı oynuyorlar arkadaşlarına katılabiliyorlar mı diye. Bu konuda hassasım. Yalnız kaldıklarını gördüğüm anda arkadaşlarını çağırarak onları oyuna davet etmelerini söylüyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Aile iletişimini önemli gören Canan “Aile ile iletişime önem veriyorum görüşmeler yapıyorum çevirmenle, yönlendirme yapıyorum. Birlikte çalışıyorum mesela okuma anlama, tekrar, teneffüste zaman ayırıyorum, canlandırma yaptırıyorum” şeklinde ifade etmiştir. Yine Can “Çocukların aileleri ile görüşme dışında çok fazla bir şey yapmadım. Ancak sorunlarını dinleyip telkin etmeye çalıştım. Okuma anlama çalışmaları, konu tekrarları yaptım” şeklinde ifade etmiştir.

Dil gelişimine vurgu yapan Elif “Öncelikle dil gelişimini bekliyorum. Belli bir seviyeye geldiklerinde okuma anlama çalışmalarına ağırlık veriyorum ancak süreç uzun sene sonuna kadar sürmekte. Üst sınıfta akran öğreticiliğine güveniyorum sosyal açıdan da faydalı. Buna dikkat ediyorum ve arkadaşlarından öğrenmesi için gruplar oluşturuyorum. Çocuk çocuktan daha iyi öğreniyor” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Farklı etkinlikleri dikkate alan öğretmenlerde mevcuttur. İrem “Farklı etkinlikler zenginleştirmeye çalışıyorum, okuma anlama çalışmalarına ağırlık veriyorum, kısa kitaplar veriyorum, sözlük kullanımına ağırlık veriyorum. Sınıf ortamında onlara yardımcı olabilecek akranlarıyla oturtuyorum. Sınıflar kalabalık, bu nedenle ben de tıkanıyorum”, Mert ise “Fazladan ödevler veriyorum, müzik, resim, beden eğitimi dersinde baş başa çalışıyorum. Destek eğitimi veriyorum karşılıksız. Eğitici videolar açıyorum. Bol bol kitaba yönlendiriyorum” şeklinde belirtmiştir.

5.7. SIĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINI ETKİLEYEN ÇEŞİTLİ SORUNLAR

Tablo 10. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını Etkileyen Çeşitli Sorunlar

Tema	Kategori
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını Etkileyen Çeşitli Sorunlar	Aileyle iletişim sorunu Aile takibinin eksikliği Dışlanma Eğitime verilen önemin yetersizliği Çocuğun derse isteksiz olması Savaş mağduru olmaları, travmatik durum Maddi sıkıntılar Müfredat sıkıntısı Ailede Türkçe konuşulmaması

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların akademik başarılarını aileyle iletişim sorunları, aile takibinin eksikliği, dışlanma, eğitime verilen önemin yetersizliği, çocuğun derse isteksiz olması, savaş mağduru olmaları, travmatik durum, maddi sıkıntılar, müfredat sıkıntısı, ailede Türkçe konuşulmaması sorunlarının etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Eda “Çocuk olmaları hasebiyle dışlanma akademik başarılarını etkiliyor. Arkadaşları ile uyum sağlayamadıklarında kendilerini psikolojik olarak kötü hissettiklerinde akademik başarılarına da olumsuz olarak yansıyor. O yüzden çocuklarla kaynaşmaları benim için önemli. Akademik anlamda da çok önemli” şeklinde ifade etmişken Banu “Sorunların en başında aile karşımıza çıkıyor. Aile ile iletişim kuramadığımız için çocukla ilgili olan şikayeti ifade etmemiz zor oluyor. Bu çocukların akademik başarısını etkiliyor. Ne yazık ki ailede iletişim sorunu yaşadığımız için okula çok gelmek istemiyor. Bizimle iletişim kurmak istemiyor. Öğrencimize karşı çok ilgili değiller. Bunun dışında maddi sorunlar var. Önerdiğimiz kaynak kitap yardımcı kitap maalesef alınmıyor. Hikaye kitapları alınmıyor. Maddi imkansızlık da akademik başarıyı etkiliyor. Tabii ki en önemlisi çocuğun ilgi ve isteği. Çocuk derse karşı ilgisizse ne olursa olsun akademik başarıyı elde edemiyoruz. En başta çocuklar bir savaş ortamından çıkıp geliyorlar. Geçmişte yaşanmışlıkları var. Evet bu etkiliyor” şeklinde açıklamıştır.

Aile kaynaklı sıkıntılar önemli olarak görülmektedir. Merve “Aile kaynaklı sıkıntılar var. Ailede de Türkçe konuşulmuyor bu nedenle dil gelişmemekte. Sosyal sorunlar var, okula gelmek istemiyorlar. Kendini anlatamama sorunu yaşıyorlar. Kabul görmüyorlar Türk öğrencilerden. Benim sınıfımda o öğrencilerle oturmak bile istemiyorlar” ve Elif “ Aile çok önemli ailede de dil sorunu var bizle iletişime geçemiyorlar biz de onların dilini bilmiyor ve zorlanıyoruz. Bunun dışında sığınmacı olmalarından kaynaklı maddi sorunlar var” şeklinde ifade etmişlerdir. Yine Mert “Birincisi kesinlikle aile, tek taraflı olmuyor. Ama evde ilgi gerekiyor. Onlardan destek olmayınca ilerleme olmuyor” ve Kemal “Aile içinde Türkçe konuşulmaması büyük sorun. Türkçeyi okulda konuşulacak bir dil gibi düşünmeleri” şeklinde ifade etmişlerdir.

Sosyal bozuklukları dikkate alan Gül “Sosyal bozukluklar dikkatimi çekiyor, uyum problemi çok fazla bu nedenle ders başarıları olumsuz etkileniyor” şeklinde ifade etmişken iletişim üzerinde duran İrem “Başka sorunlar var, bir kere aile iletişimim yok.

Çocukların yaptığı tercümanlıkla anlaşabiliyoruz. Çok çocuk var ilgi yok. Biz de ilgi göremiyoruz. Araç gereç noktasında aileye ulaşamıyoruz, toplantıya gelmiyorlar. Bunlar etkiliyor” şeklinde belirtmiştir.

Travma üzerinde duran Damla “*Travmaları çok fazla, savaş etkisi çok fazla, sevdiklerinin uzakta kalması, baba eksikliği, maddi sıkıntılar diğer sorunları. Kardeş ve sorumluluk fazla derslerine zaman ayıramıyorlar”* şeklinde ifade edilmiştir.

5.8. SİĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINDA ÖĞRETMEN-ÇOCUK VE AİLE İLETİŞİMİ

Tablo 11. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarında Öğretmen-Çocuk-Aile İletişimi

Tema	Kategori
Sığınmacı Akademik Öğretmen - Çocuk - Aile İletişimi	Aileyle çocuk arasındaki iletişimi gözlemleyebilme Aile tarafından ödevlerin takip edilmemesi Aile-öğretmen iletişim güçlüğü Aileyi yönlendirme Dil problemi

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların akademik başarılarında çocukların aileleriyle olan iletişimlerinde, aileyle çocuk arasındaki iletişimi gözlemleyebilme aile tarafından ödevlerin takip edilmemesi, aile öğretmen iletişim güçlüğü, aileyi yönlendirme, aileyle iletişimde dil problemine değinmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Aile ve iletişimi ön plana çıkaran Eda “*Tabii ki aile iletişimi öğretmenin aile ile olan iletişimi çok önemli. Çocuğun evdeki durumunu ben aileden öğrenebilirim. Benim velilerimle iletişimi soracak olursanız evlerine ziyaret yapmak, onların beni ziyaret etmeleri çok önemli. Gidip oradaki evdeki yaşantılarını görmek hem benim için bir deneyim, hem de çocuğu anlayabilmen için çok önemli. Onların yaşantılarını bilerek çocuğa yaklaşmak çocuk açısından da çok önemli”* şeklinde görüş bildirmişken aile desteğine vurgu yapan Banu “*Ben öğrenci öğretmen veli üçgeninin başarısına inanan bir öğretmenim. Bu anlamda bizim öğrencilerimiz de maalesef veli ayağı eksik kalıyor. Çünkü öğrenci aileden destek göremiyor. Sınıfta verilen ödevlerin yapılması veya sınıfta verilen ödevlerin takibinin yapılmasında aile yardımcı olmuyor. Aileye çocuk hakkında bilgi veremiyorum. Bu anlamda ailelerle olan iletişimim ya da ailelerin benimle olan iletişimi çocukların başarılarını olumsuz yönde etkiliyor”* şeklinde ifade etmiştir.

Yine Merve “*Ben sığınmacı çocukların aileleri ile iletişim kuramıyorum. Hep bir çevirmen ile işi yürütmeye çalışıyorum. Ne desem tamam anlamında hep*

onaylıyorlar, ama anlamıyorlar çocuğun durumunu ne kadar anlıyorlar farkında değilim bu da başarısızlık için bir etki”, Elif “Aile ile iş birliği artarsa tabii ki başarı artar. Dil sorunu çözüldüğünde aile ile iletişimde artacak ve bu etken ortadan kalkacak”, Gül “Kesinlikle, ailelerle görüştüğümde bu ailelerin daha dikkatli olduklarını görüyorum. Ama aile ile iletişim sorunları yaşıyoruz. Çocuk konuşamadığımızı bilince de rahat tabii ki. Net bilgi veremiyoruz çocuk memnun bu durumdan bazen” İrem “Eğitim üçayak. Ayağın biri eksik aile yoksa başarıya giden yolda bir etken yok. Keşke çalışmalar yapılabilse”, Mert “Aileyi yönlendirebiliyorsak, başarı artıyor. Örneğin çocuğun ailesini okul başında gördüm bir daha görmedim. Böyle olunca eğitimin aile ayağı eksik kalıyor. Kitap alıyorum okumuyor, çünkü takip olmuyor evde” ve Kemal “Eğitim sadece okul değildir. Aile üzerine katmalı mutlaka. Ama iletişim çok zor kuruluyor, çağrılarımıza önem verip toplantıya gelmiyorlar. Çocukların mevcut durumunu anlatamıyorum. Topluma ayak uydurmak için dilimizin bilinmesi gerektiğini önemsemiyorlar” şeklinde ifade etmişlerdir.

5.9. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SİĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ KONUSUNDA KENDİNİ YETERLİ GÖRME DURUMU

Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocukların Eğitimi Konusunda Kendini Yeterli Görme Durumu

Tema	Kategori
Yeterli görme	Veli iletişimi fazla Kültürü tanımlarına fırsat sağlaması Sığınmacı çocukları yalnız bırakmama Manevi açıdan yeterli görme Kulüp ve etkinliklere katılımı destekleme
Yeterli görmeme	Dil problemi Konuyla ilgili eğitiminin olmaması, mesleki açıdan yetersizlik Psikolojik yetersizlik Sığınmacı çocukların eğitime yönelik hazırlıksız olduğunu düşünme Kültürlerini bilmeme

Sınıf öğretmenlerinden bazıları sığınmacı çocukların eğitimi konusunda kendisini çeşitli alanlarda yeteli görürken, bazı sınıf öğretmenleri ise yetersiz görmektedir. Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların eğitimi konusunda, kültürü tanıma, onları yalnız bırakmama ve kulüp ve etkinliklere katılmalarını sağlama gibi alanlarda kendilerini yeterli görmektedirler. Ayrıca manevi açıdan da kendilerini yeterli gördükleri ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin önemli bir kısmı ise kendisini dil, konuyla ilgili eğitimi olmaması nedeniyle mesleki yetersizlik, psikolojik, sığınmacı çocukların eğitimine yönelik hazırlıksız olduğunu düşünme, kültürlerini bilmeme açılarından yetersiz görmektedir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Eda bu konuda “*Aslında bütün çocuklar benim için çocuktur. Sığınmacı olarak zihnimde bir ayırım yaptığımı düşünmüyorum. Yapmamaya çalışıyorum. Diğer çocuklarımı nasıl yetiştirmek istiyorsam sığınmacı çocuklarımı da aynı şekilde yetiştirmek istiyorum. Tabii ki ekstralarım oluyor. Veli iletişimim daha fazla. Onların dil konusunda yeterli olabilmeleri için daha sık çalışıyorum*” şeklinde görüş bildirmişken Banu “*Çocukların sosyalleşmesi açısından sınıfa gerekli uyarılarda ve telkinlerde bulunuyorum. Özellikle teneffüslerde arkadaşlarını yalnız bırakmamaları konusunda öğrencilerimi tembihliyorum. Kültürü tanımaları için fırsatlar sunuyorum. Özellikle halk oyunu kulübü çalışmalarına katılmalarına destekliyorum. Çeşitli kulüplere katılmalarına fırsat veriyorum. Belediyemizin açtığı kültürel geziler de özellikle onların katılmasını istiyorum. Sınıftaki diğer çocuklardan daha fazla kitap okuyabilmeleri adına onlara daha fazla kitap veriyorum. Türkçe ödevleri dışında okumaya anlamaya yönelik daha fazla çalışma veriyorum*” şeklinde ifade etmiştir.

Birçok öğretmen kendisini yeterli görmemektedir. Canan “*Çalışmama rağmen yeterli değilim. Konuyla ilgili eğitimim yok, seminer ve eğitim şart öğretmen için*”, Burak “*Sığınmacı çocukların eğitimiyle ilgili bir eğitim almadım, müfredat ağır, sistemimizde eksiklikler var alt yapı olmadan çocukları okula aldık bunlar da bizi yetersiz duruma sokuyor*”, Merve “*Sığınmacı çocukların eğitimiyle ilgili bir eğitim almadım seminerler olmadı. Bu anlamada yeterli değilim*” Elif “*Eğitim yok bu konuda. El yordamıyla bir şeyler yapıyoruz. Biz bir eğitime alınmadık ya da gelen çocuklara bir eğitim verilmedi. Bizim sistemimize alıştırılıp dil sorunu çözüldükten sonra sınıflara verilmeliydi. Sınıflar 40 kişi BEP li çocuklar var dolayısıyla bir dakika bile ayırmak zor. Yeterli değilim*”, Gül “*En başta dil sorunu var iletişim olmuyor. Anlatmak istediklerimizi tam anlatamıyorum*” ve Mert “*Çocukların hangi kültürden nasıl geldiklerini bilmiyorum kültürlerinde ne var bilmiyorum. Bunları bilsek dünyalarına girebilir ve daha kolay empati yapabiliriz*” şeklinde benzer ifadeler dile getirmişlerdir.

Dil konusu özellikle öğretmenler için önemli problemlerin başında yer almaktadır İrem “*Bazı konularda yetersizim. Dil konusunda tıkanıyorum. Bununla ilgili*

çalışmalar yapılabilir. Daha yeterli olmak isterim. Psikolojik açıdan da yetemiyorum” şeklinde belirtmiştir.

Manevi açıdan kendisini yeterli görmeyen ancak mesleki açıdan yeterli, hisseden öğretmenlerde mevcuttur Damla “Manevi anlamda evet ama mesleki açıdan hayır. Bakanlık konuyla ilgili çalışmalar yapmalıydı” şeklinde ifade etmiştir.

5.10. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SIĞINMACI ÇOCUKLARLA İLETİŞİM VE ÇALIŞMA KONUSUNDA DESTEĞE GEREKSİNİM DUYMA DURUMU

Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocuklarla İletişim ve Çalışma Konusunda Desteğe Gereksinim Duyma Durumu

Tema	Kategori
Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacı Çocuklarla İletişim ve Çalışma Konusunda Desteğe Gereksinim Duyma Durumu	Kültürel destek Psikolojik destek ihtiyacı Duygusal destek ihtiyacı Dil desteği Aile desteği

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların eğitimi konusunda kültürel, psikolojik, duygusal, dil ve aile açısından desteğe gereksinimleri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Destek konusunda Eda “Özellikle kültürel alanda destek isterim. Çünkü biz onları tanımıyoruz. Onların nasıl yaşadıklarını nasıl ortamlardan geldiklerini, kültürlerini bilmiyoruz. Kültürlerini bilirsek belki kaynaşmamız yaklaşmamız daha kolay olacak.” ve Banu “Bir öğretmen olarak elimden geleni yaptığım halde o öğrencilerden istediğim başarıyı elde edememek beni yıpratıyor. Ayrıca çocukların gelmiş ve yaşamış oldukları ortamı, sınıf ortamında bize paylaşımları psikolojik anlamda beni çok etkiliyor. Psikolojik destek almak isteyebilirim. Maddi imkansızlıkları beni etkiliyor üzüliyorum” şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

Öğretmenler açısından dil konusunda eğitim almak önemlidir. Bu konuda Canan “Dilden kaynaklı başarısızlıklar için ben dil öğrenmeliyim bunun için ne zamanım ne de ayırabileceğim bir bütçem var. Ayrıca sorunları beni de etkiliyor konuştuğum da anlattıklarına çok üzüliyorum kendimi çok kötü hissediyorum. Bunları karşılayamıyorum”, Burak “Dil öğrenmek isterdim, onlara uygun materyal çalışmaları, duygusal ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyuyorum. Bunları karşılayamıyorum”, Elif “Dil problemi, dili bilsem yardım edebilirim. Dil sorununu çözmek için de bu ihtiyacı

karşıl原因amıyorum. Bu çocuklar için de geçerli” ve Gül “Dil öğrenmek isterdim.” görüşlerini bu şekilde belirtmiştir.

Öğretmenler açısından özellikle psikolojik destek önemlidir. Bu konuda Merve “Psikolojik açıdan desteğe ihtiyaç duyuyorum. Bazen öyle bir konuşuyorlar ki savaştan, yaşadıkları sıkıntılardan örnekler veriyorlar ve ben ne diyeceğimi şaşırıyorum çok üzülüyorum. Ayrıca akademik başarısızlıkları çok üzüyor yetemediğimi düşünüyorum bu da vicdanen rahatsız edici bir durum nasıl bir yol izlenmeli neler yapılmalı elden bir şey gelmedikçe etkileniyorum. Yetersizlik hissi motivasyonumu düşürüyor. Bu alanda mutlaka hizmetiçi seminere ve eğitimlere ihtiyaç duyuyorum. Bu ihtiyaçlarımı karşılamıyorum”, İrem “Psikolojik açıdan desteğe ihtiyacım var. Yaşadıkları konusunda empatide eksik kalıyorum. Onlar yapamadığı zaman üzülüyorum, yaşadığı olaylar travmatik, birçoğu gitmek istiyor, hapishanede olan akrabalar var, bir öğrencimin babası üç yıldır Amerika’da, bu durumlar beni çok üzüyor ve etkileniyorum. Psikolojik ihtiyacımı karşılamıyorum, eve gittiğimde anlatılanlar aklımda, çok takılıyorum anlatılanlara bir şey yapamamak üzücü diğer öğrencilerim bile çok üzülüyorlar” ve Can “Psikolojik açıdan durumları beni üzüyor, ayrıca kültürlerini sınıfa taşıyor ve bazı sorunlar ortaya çıkıyor bu da Türk velilere yansıyor ve arada kalıyorum sıkıntılarla ulaşmak zor. Bu rahatsızlığımı da çözmek için destek alamıyorum karşılamıyorum. Yıpranıyorum. Kendi kendime telkinde bulunuyor ve yardım alamıyorum” şeklinde kendilerini ifade etmişlerdir.

Maddi durumlarda öğretmenler tarafından önemli görülmektedir. Bu konuda Damla “Durumları çok üzücü ben çok etkileniyorum gariban halleri beni mahvediyor yürek dayanmıyor beslenmesiz gelenler araç gereçsiz gelenler çok üzüyor. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyuyorum ama bunu karşılayabilecek maddi yeterliliğim yok kendi kendimi telkin etmeye çalışıyorum” ve Kemal “Ders anlatırken bu çocuklara püf noktaları anlatıp önemli kısımlara dikkat çekmem gerekiyor. Yardımcı bir öğretmene ihtiyacım var. Bunu da ben karşılayamam. Yaşadığı sıkıntılar üzüyor, öğrenememeleri bir şeyleri öğretememem modumu düşürüyor. Psikolojik destek almalıyım ama bunu karşılamıyorum. Maddi durumum yeterli değil. Seans ücretleri pahalı” şeklinde ifade etmiştir.

5.11. SİĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARININ ARTIRILMASINDA YAPILABİLECEK DESTEKLER

Tablo 14. *Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarının Artırılmasında Yapılabilecek Destekler*

Kategori	Kategori
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarının Artırılmasında Yapılabilecek Destekler	Psikolojik destek Sosyal destek Kültürel destek Maddi destek Ücretsiz ders imkanı Dil probleminin giderilmesi Uyum sınıfı açılması

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların akademik başarılarının artırılmasında, psikolojik, sosyal, kültürel, maddi destek almalarının, ücretsiz ders imkanı sunulmasının, dil problemlerinin giderilmesinin önemli olduğu ifade edilmişken, sığınmacı çocuklara uyum sınıfı açılmasının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Destekler konusunda Eda “Okul olarak çocukların sosyalleşmesi ve psikolojik olarak destek görmeleri için daha çok çaba sarf etmemiz gerekiyor. Çünkü sürekli olarak onlara biz kendimizi tanıtıyoruz kendimizi anlatıyoruz. Zaten bizim içimizdeler ama biz onları hiç tanımıyoruz. Onların kültürlerini de öğrenme adına onlara fırsat sunulmasını istiyorum. Fırsatlar verilmeli ki onlar da bize kendilerini anlatabilmeli. Belki ortak yönlerimiz var. Ortak yönlerimize gördükçe kaynaşmamız daha kolay olacak” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler açısından psikolojik destek önemlidir. Bu konuda Banu “Psikolojik açıdan destek, savaş alanından gelmeleri nedeniyle psikolojik sorunlar yaşıyorlar” ve Merve “Psikolojik anlamda çok desteğe ihtiyaçları var. Maddi açıdan destek şart. Akademik anlamda da ücretsiz dersler şart”, Canan “Başarılarını arttırmak için psikolojik destek şart, hiç bilmedikleri bir ülkede yaşıyorlar korku ve kaygıları normal, daha yaşadıkları kültür ve toplumu tanımadan bir de akademik ders veriyoruz. Dersler için kurslar olmalı dil etkinlikleri olmalı” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yine Mert “Onların dünyasına girmeliyiz, iletişim sorunu var eksiklerini bulamıyoruz. Okulumuzda uyum sınıfı açılabilir. Kültürel çatışma olmaması için ülke ülke ayrı olarak açılmalı. Psikolojik destek de şart. Yaşadıkları zulümler büyük bir travmaya sebep olmuş” ve Kemal “Psikolojik destek öncelikli. SURIYELİ ismi onları rahatsız ediyor,

kabul görmemeleri onları üzüyor. Maddi anlamda yetersizler. Temel ihtiyaçlarını karşılayamamaları büyük sıkıntı. Dil eğitimi şart. Olmayınca olmuyor. Dil eğitimi tamamlanınca okula başlamalılar” benzer ifadelere yer vermişlerdir.

Öğretmenler yeterli destek verilmediği özellikle maddi sıkıntıların önemli olduğunu belirtmişlerdir. Gül “*Yeteri kadar destek verilmiyor, kayıt alınıyor sonra da kayboluyorlar kalabalık sınıflarda. Tek tek ilgilenmek zor. Uyum sınıfları açılmalı yaygınlaştırılmalı bu sınıflar, sosyalleşmeleri açısından da farklı etkinlikler olmalı, psikolojik destek şart, hem aile hem öğrenciye. Maddi destek de şart*” ve İrem “*Maddi sıkıntı, araç gereç kaynak konusunda destek verilebilir, istediklerimiz zamanında olmuyor ya da hiç olmuyor. Psikolojik desteğe ihtiyaçları var. Mutlaka destek verilmeli. Sosyokültürel açıdan desteklenmeli. Eğitimler olmalı, seminerler ve onları mutlu edecek etkinlikler olmalı”* bu şekilde görüş belirtmiştir.

Dil problemi öğretmenler açısından öncelikli problemlerden biridir. Bu konuda Burak “*En çok destek dilden almalılar. Sonra kültür ve kanunlarla kurullarla ilgili destek verilmeli. Sosyal yaşam ve hukuk yaşamında da çok eksikler*”, Elif “*Önce dil eğitimi olmalı, kurslar açılmalı, sosyal yönden destek olmalı, Psikolojik açıdan destek şart*”, Can “*Dil sorununun çözülmesi gerek, dil desteğine ihtiyaç var*” ve Damla “*Dil eğitimi olmalı bence bir kurs olmalı, kültürel tanıtım şart, belirli bölgelerde merkezler kurularak buralarda çalışmalar yapılmalı. Araç gereç konusunda kılık kıyafet konusunda maddi destek şart, en fazla da psikolojik destek şart ki ruhsal olarak bazı şeyleri aşmalılar”* şeklinde görüş ifade etmişlerdir.

5.12. SİĞINMACI ÇOCUKLARIN ENTEGRASYONUNU SAĞLAMADA OKUL İDARESİ VE ÖĞRETMENLER TARAFINDAN YAPILANLAR

Tablo 15. Sığınmacı Çocukların Entegrasyonunu Sağlamada Okul İdaresi ve Öğretmenler Tarafından Yapılanlar

Tema	Kategori
Sığınmacı Çocukların Entegrasyonunu Sağlamada Okul İdaresi ve Öğretmenler Tarafından Yapılanlar	Rehberlik hizmeti Ev ziyaretleri Okul aile birliği çalışmaları Çocuklara yönelik özel sınıf ve kurslar Etkinlik, gezi ve grup çalışmaları Dil öğrenmelerine yardımcı olma Psikolojik destek sağlama isteği Sosyal etkinliklere yönlendirme

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların entegrasyonunun sağlanmasında okul idaresi ve öğretmenlerin, rehberlik hizmeti sunma, ev ziyareti yapma, okul aile birliği çalışmaları yürütme, sığınmacı çocuklara yönelik özel sınıf ve kurslar açma, etkinlik, gezi ve grup çalışmaları yapma, dil öğrenmelerine yardımcı olma, psikolojik destek sağlama, sosyal etkinliklere yönlendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmiştir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Öğretmenler ve okul idaresi tarafından yapılanlar kapsamında Eda “*Şu an için sadece dil öğretimine önem veriyor idaremiz. Bu dil problemini aşarsak diğer konuları daha yavaş yavaş aşacağımızı düşünüyorum. Okul olarak çocuklara özel kurslar açıldı. Yeterli görülmeyen çocuklar özel bir sınıfa alındı. Orada Türkçe olarak dil eğitimi olarak bir kurs veriliyor. Bunu hallettikten sonra zaten çocuklar sınıflarında diğer konulara yetişeceklerdir*” ve Banu “*Benim gözlemlerim içindeki en önemlisi onların da psikolojik desteğe ihtiyaç duyduklarıdır. Suriye'den Doğu Türkistan'da gelen öğrenciler bir savaş ortamından kaçarak geliyorlar. Arkalarında savaştan kaçtıkları için alışkanlıklarını, sevdiklerini, belki de bir cenaze bırakıp geliyorlar. Savaşın çocukların hiç yaşamaması gereken bir durum olduğunu düşünüyorum. Eğer biz çocuklardaki psikolojik travmayı atlatmalarını sağlayabilirsek, akademik kültürel ve sosyal seviyelerinin daha üst seviyeye çıkacağını düşünüyorum*” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Aile desteği, gezi ve etkinliklerde öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Canan “*Veli ziyareti yapan arkadaşlar var anlaşmak zor da olsa. Ekinlik ve grup çalışmaları yapılıyor, gezi ve sinema etkinlikleri yapılıyor*” ve Burak “*Geziler oluyor, fakat bu konuda okulda bir yere kadar hizmet verebiliyor. Rehberlik servisi yardımcı oluyor*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Rehberlik hizmetleri öğretmenler tarafından dikkate alınmıştır. Merve “*Öğretmen olarak çok bir şey yapamıyorum. Sınıfım kalabalık süre yetmiyor. Ancak tenefüslerde sohbet etmeye çalışıyorum. Rehberlik servisi devreye giriyor*”, Gül “*En başta rehberlik servisine yönlendiriyorum. Suriyeli öğrencim sınıfa ayak uyduramadı ve bir süre bu devam etti, rehberlik öğretmenimizle aile ziyareti yaptım, kız kalabalık bir ailede abla var abi var abla hiç okula gönderilmiyor, benim öğrencim ev işleri yapıyor, bir küçüğü çocuklara bakıyor. Okuldan önce yapılacak farklı işler var. Ev ziyaretleri yapıyoruz ve gerçekten işe yaradı akademik başarısında adaptasyonunda büyük*

değişiklikler oldu”, İrem “Okul bazen etkinlik yapıyor ama çok değil, rehberlik servisi kendince bir şeyler yapıyor ama yetmiyor. Sınıf içinde kaynaşabilmeleri için ben sınıfta görevler veriyorum”, Damla “Rehberlik servisi devreye giriyor. Destek bulunursa okul aile birliği maddi yardımlar yapıyor. Velilerle çevirmenler yardımıyla görüşmeye çalışıyorum”, Mert “Planlarım vardı aslında, halkoyunları eğitmeniyim aynı zamanda sadece bu çocuklar için ekip kurmak istedim ailelerin beşi izin verdi kapalılar çünkü. Okul aile birliği maddi yardımda bulunuyor, psikolojik destek alıyorlar. Rehberlik servisi bu konuda iyi çalışıyor” ve Kemal “Öğretmen olarak çok bir şey yapamıyorum. Sınıfım kalabalık süre 40 dakika yetmiyor. Ancak tenefüslerde sohbet etmeye çalışıyorum. Rehberlik servisi devreye giriyor” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Elif “Bireysel çabalar dışında bir şey yok, okul idaresi bazı etkinlikler yapıyor. Biz de sosyal oyunlar oynatabiliyoruz. Bu sistemle ilgili, Milli Eğitim Bakanlığı’nın bu konuda özel bir politikası olmalı. Biz acemilik çekiyor ve bir şey yapamıyoruz. Sistemde kaynaştırmaya çalışıyor ama elde bir şey yok” şeklinde ifade etmiştir.

Bir çalışmanın olmadığını ifade eden Can ise “Okul idaresinin artı bir çalışması yok. Biz sosyal etkinliklere yönlendiriyoruz” şeklinde belirtmiştir.

5.13. SİĞINMACI ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINI İKİNCİ PLANA ATMA NEDENLERİNE YÖNELİK TANIK OLUNAN OLAYLAR

Tablo 16. Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını İkinci Plana Atma Nedenlerine Yönelik Tanık Olunan Olaylar

Tema	Kategori
Sığınmacı Çocukların Akademik Başarılarını İkinci Plana Atma Nedenlerine Yönelik Tanık Olunan Olaylar	Dışlanma Ülkeye ait olmama hissi Eleştiri Psikolojik sorunlar Sosyal sıkıntılar Özgüven eksikliği Kabul Görmeme Travmatik durumlar Maddi sıkıntılar

Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların dışlanma, ülkeye ait olmama hissi, eleştiri, psikolojik sorunlar, sosyal sıkıntılar, özgüven eksikliği, kabul görmeme, travmatik durumlar, maddi sıkıntılar nedeniyle akademik başarılarını ikinci plana atmış olduklarına tanık olduklarını ifade etmişlerdir. Bu kategoriler doğrultusunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekilde sunulmuştur.

Dışlanma öğretmenler açısından önemli bir problemdir. Eda “*Açıkçası dışlandıklarını hissediyorlar. Öyle bir durum yok diye düşünüyorum ama toplumsal bir sorun halinde olduğundan ailede öyle yetişip geliyorlar. Çocuklar ufacık bir eleştiride ufacık bir dışlanma gibi hissettikleri durumda hemen içe kapanıyorlar ve akademik başarıları düşüyor. Yani bir öğrencim de de şunu yaşadım. Sürekli söz alan bir öğrencim gerçekten aktif öğrencim, bir kere ben ona söz vermedim diye bana bunu bir eleştiri olarak bana hiç söz vermiyorsunuz öğretmenim dediğinde çok üzülüm*” şeklinde ifade etmiştir.

Travmatik durumlar ve ruhsal problemler, sığınmacı çocukların akademik becerilerinin gelişmesinde önemli sorunların başında yer almaktadır. Banu “*Ruhsal anlamda çok rahat olmayan bir insanın akademik anlamda da başarılı olabileceğini sanmıyorum*”, Canan “*Sorunlardan dolayı travmaları var ruhsal olarak iyi olmayan çocuğun akademik başarısı iyi olamaz tabii ki ikinci plana atıyor akademik başarıyı. Ne yazık ki okula gelmeden fırında çalışmak zorunda kalan öğrencim var bu çocuktan ne başarısı bekleyeceğiz onlar için akademik başarı önemli değil*”, Burak “*Savaştan kaçıp geldiler ve bu ülkeye ait değilim gideceğim düşüncesi var. Bu düşünce varsa neden kendini zorlasınlar öğrenme konusunda zaten ülkeme döneceğim mantığı var hayalleri kendi ülkelerinde*” ve Gül “*Doğu Türkistanlı bir öğrencimin babasının nerede olduğunu bilmiyordum ve Çin’de hapisanede olduğunu öğrendim. Durum böyle olunca ders ne yazık ki geri planda kalıyor. En sevdiği insan hapisanede ne zaman geleceği belli değil başarı o çocuk için önem arz etmez bence*” şeklinde cevap vermişlerdir.

Sosyal sorunlar, kültürel farklılıklar ve uyum problemi, sığınmacı çocukların akademik becerileri açısından önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Merve “*Sosyal açıdan sıkıntılar okula gelmek istemeyişlerini tetikliyor. Ayrıca öz güven eksikliği ikinci plana atmalarına sebep oluyor*”, Elif “*Tabii ki, çocuklar akademik başarıdan önce kabul görmek istiyorlar. Biz çocuktan hemen başarı bekliyoruz. Bundan önce sosyal sorunların ve kendi isteklerinin karşılanması gerekir. Bir öğrencim Türkçeyi ancak 4. Sınıfın sonunda doğru ancak diyebileceğim bir seviyede öğrendi*”, İrem “*Diğer arkadaşları oyun oynarken onlar kendi dillerini unutmamak için kendi dillerinde okuyor ve yazıyorlar. Nedenini sorduğumda dönmek istiyoruz ve vatanımıza gittiğimizde bunlar bize şart unutmamalıyız diyorlar. Bunu düşündükleri için başarı onlar adına ikinci planda. Ailelerin yukarıda bahsettiğim tutumları da ikinci plana atmaları için bir sebep*” Mert “*Özel kutlamaları ya da kendi ülkesine destek mitingleri oluyor. Oralara*

katılıyorlar. Sınav haftası olmasına rağmen orayı tercih etti. Bu durum aslında okulu ikinci plana gönüllü attığını göstermekte” ve Kemal “Öğrencilerim yaşları farklılık gösteriyor. Birinci sınıfa tamamlayan sığınmacı öğrencilerim sistem gereği yaşına uygun sınıfa atlatıldı. Ama akademik olarak yetersiz olmaya başladılar çünkü altta bilgiler eksik. Başarısızlığı arttı. Güven kaybetmeye başladı bu da akademik başarısını ikinci plana atmaya sebep oldu” şeklinde cevap vermişlerdir.

Ekonomik sıkıntılarda sığınmacı çocukların akademik becerilerini etkileyen önemli problemler arasında yer almaktadır. Bu konuda Can “*Ekonomik açıdan çok kötü olan bir öğrencim var. Maslow’un ihtiyaç piramidini düşündüğümüzde akademik ihtiyacına gelmeden birçok ihtiyacın karşılanması gerek. Durum böyle olunca akademik başarının ikinci plana atılması normal” ve Damla “Temel ihtiyaçlarını karşılayamadıktan sonra kim neylesin başarıyı, çorapsız gelen öğrencim var, aç gelen var siz düşünün”* şeklinde cevap vermişlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkelerindeki savaş nedeniyle birçok sığınmacı, Türkiye'ye gelmiş ve Türkiye'de hayatlarını devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Göç eden ailelerin çocukları da, Türkiye'de eğitime başlamak veya devam etmek durumunda kalmıştır. Bu durum eğitim alanında önemli problemlere neden olmuştur. Bu noktadan hareketle araştırmada sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili beklenti ve deneyimleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sekiz tanesi kadın dört tanesi erkektir. Öğretmenlerin çoğunluğu 10 yıl ve daha az kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin çoğunluğunun sınıf mevcudu 40-42'dir. Öğretmenlerin sınıfında beş ile yedi sığınmacı öğrenci bulunmaktadır. Aynı zamanda araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin sığınmacı çocuklarla çalışma deneyimi ortalama olarak 15 yıl ile üç ay arasındadır. Sınıflarda Suriye'den ve Doğu Türkistan'dan gelen sığınmacı çocuklar bulunmaktadır. Öğretmenlerin hiçbirisi lisans eğitiminde ve hizmet içi eğitim sürecinde sığınmacı çocukların eğitimine yönelik olarak eğitim almadığını belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların akademik becerileri ile ilgili beklenti ve deneyimlerini ortaya koymaya çalışan bu araştırma kapsamında toplanan nitel verilerin içerik analizi sonucunda şu 13 tema oluşmuştur: Sığınmacı çocukların en fazla zorlandıkları dersler ve nedenleri, sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının akademik nedenleri, sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının kültürel nedenleri, sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının sosyal nedenleri, sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocuklardan akademik beklentileri, sığınmacı çocukların akademik başarılarını artırmak amacıyla sınıf öğretmenleri tarafından yürütülen çalışmalar, sığınmacı çocukların akademik başarılarını etkileyen çeşitli sorunlar, sığınmacı çocukların akademik başarılarında öğretmen-çocuk-aile iletişimi, sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların eğitimi konusunda kendini yeterli görme durumu, sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocuklarla iletişim ve çalışma konusunda desteğe gereksinim duyma durumu, sığınmacı çocukların akademik başarılarının artırılmasında yapılabilecek destekler, sığınmacı çocukların entegrasyonunu sağlamada okul idaresi ve öğretmenler tarafından yapılanlar, sığınmacı çocukların akademik başarılarını ikinci plana atma nedenlerine yönelik tanık olunan olaylar.

Sığınmacı çocukların en fazla zorlandıkları dersler ve nedenleri teması kapsamında sığınmacı çocukların en fazla zorlandıkları derslerin Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi olduğunu anlaşılmıştır. Öğretmenler özellikle sığınmacı çocukların dil konusunda zorlandıklarını ve buna bağlı olarak Türkçe ve sözel derslerde daha çok zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Bu sonuca paralel olarak Jabbar ve Zaza (2014) çalışmalarında sığınmacı çocuklar için dil probleminin önemli bir sorun olduğunu ve dil problemi nedeniyle okullaşma oranının düştüğünü ifade etmişlerdir.

Sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının akademik nedenleri teması kapsamında sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının akademik nedenini en çok dil farklılığı olarak ifade etmişlerdir. Eğitime bakış açısının farklı olması, ailenin çocuğa destek olmaması, yaşa göre sınıflara yerleştirilmemesi, dilbilgisinin ağır gelmesi, ders çalışmama, ödev yapmama gibi problemlerde sınıf öğretmenleri tarafından akademik nedenler olarak açıklanmıştır. Duruel, (2016); Kardeş ve Akman, (2018) Sığınmacı çocukların okul şartlarında ve akademik yaşamda en fazla karşı karşıya kaldıkları problemlerin başında dil ve okula uyum sorununun geldiğini ifade etmektedir. Bulut, Soysal ve Gülçiçek (2018)'e göre Suriyeli çocukların Türkçe bilmiyor olmaları eğitim görmelerini imkânsızlaştırmaktadır. Akalın (2016) Suriyeli göçmen çocukların uyumu üzerine yaptığı araştırmasında göçten sonra dil ve uyum sorununun en önemli sorunlardan olduğu sonucuna ulaşmıştır. Suriyeli çocukların, hiçbir ön hazırlıktan geçirilmeden ve dil sorunu halledilmeden sınıf ortamına alındıkları ve süreç içerisinde bazı okulların, oryantasyon çalışmaları yaparak ve okuma-yazma veya dil kursu açarak öğrencilerin bu sorunlarının giderilmeye çalışıldığını açıklamıştır. Levent ve Çayak (2017), okul yöneticilerinin çoğunun Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaştıkları sorunların en başında dil ve uyum sorununun geldiği görüşünde olmalarına rağmen, okul yöneticilerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimine ilişkin olarak yaşadıkları dil sorunu ve Suriyeli öğrencilerin uyum sorununun çözümü noktasında gerekli çabayı göstermediklerini ifade etmiştir. Ciğerci ve Güngör (2016) yabancı öğrencilerin karşılaştıkları sorunların; dil sorunu, iletişim kuramama, ders esnasında yapılan okuma ve dinlemeleri iyi kavrayamama ile kendini iyi ifade edememe gibi sorunların olduğunu açıklamıştır. Ayrıca farklı kültür ve inanç gruplarından gelen ve Türk toplumunun gelenek, görenek ve alışkanlıklarına yabancı olan öğrencilerin içinde bulunduğu toplumun kültürüne uyum sağlamada zorluk

yaşamısına neden olduğu ifade etmişlerdir. Yukarıda açıklanan araştırmalarda bu araştırma sonuçlarıyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının kültürel nedenleri teması kapsamında Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının kültürel nedenlerini, dil farklılığı, eğitim farklılığı, eğitime önem vermeme, Türk kültürünün soyut kalması, topluma entegre olamama, adaptasyon sorunu, derslerin kültür temelli oluşu, Türk kültürüne hakim olmama, farklı kültür, Türk oyunlarına yabancı olma, milli bayramlara katılmak istememeleri olarak açıklamışlardır. Bu sonuçlara benzer olarak Yalçın (2017) tarafından yapılan araştırmada Suriyeli çocukların kültürel sorunları önemli problemler arasında yer almaktadır. Özellikle kız ve erkek çocukların bir arada okutulmasının, Suriyeli aileler tarafından hoş karşılanmadığı ifade edilmektedir. Ereş (2015) ise farklı kültürlere sahip öğrencilerin bir arada eğitim görmelerinde, kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunların yaşandığını ifade etmiştir. Burada özellikle eğitim sisteminin çok kültürlü yapıyı destekleyecek nitelikte olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının sosyal nedenleri teması kapsamında sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların derslerde zorlanmalarının sosyal nedenlerini dışlanma, iletişim problemi, topluma entegre olamama, farklı sosyal özelliklere sahip olma, aidiyet duygusu eksikliği, Türk öğrencilerle kaynaşmama, çekingen olma, geldikleri ülkeyle ilgili psikolojik durumdan çıkamama, okul gezi ve etkinliklerine katılmama, sığınmacı çocukların kendi aralarında arkadaşlık kurmaları ve Türk öğrencilerle arkadaş olmama, maddi yetersizlik olarak ifade etmişlerdir. Kultas (2017) tarafından yapılan çalışmada sığınmacı çocukların eğitiminde sosyal ve ekonomik sorunlar önemli olarak değerlendirilmiştir. Uyum sorunları, sınıfta yalnız kalma, diğer öğrencilerle iletişim kuramama, dışlanma gibi sosyal sorunlar olduğu ifade edilmiştir. Baş vd. (2017) araştırmalarında Suriyeli çocukların özellikle adaptasyon sorunlarının akademik becerilerini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Demirbaş ve Bekaroğlu (2013) ise çalışmalarında sığınmacı çocukların yaşamış oldukları travmatik sorunların, onların akademik becerileri üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ifade etmiştir. Suriyeli çocukların yaşadıkları psikolojik problemlerde akademik başarılarında önemli problem olarak görülmektedir. Bu açıdan bu çocukların akademik becerilerini geliştirmeye yönelik uyum gösterebilecekleri destekler verilmesinin önemli

olduğunu ifade etmiştir. Yukarıda açıklanan araştırmaların sonuçları bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocuklardan akademik beklentileri teması kapsamında sığınmacı çocukların en az diğer öğrenciler kadar başarı elde etmeleri temel görüş olarak yer almıştır. Bununla beraber yüksek başarı beklentisi, topluma adapte olma, verilen eğitimin karşılığını alabilme, Türkçeyle iletişim kurabilme, dile hakim olma beklentileri de yer almaktadır. Bu sonuca paralel olarak Cohen ve Chavez'in (2015) çalışmasında öğretmenler tarafından sığınmacı çocukların akademik başarılarının yeterli görülmediği ifade edilmiştir.

Sığınmacı çocukların akademik başarılarını artırmak amacıyla sınıf öğretmenleri tarafından yürütülen çalışmalar teması kapsamında Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların daha fazla okuma yapmalarını teşvik etmeyi ön planda tuttuğu söylenebilir. Ayrıca Türkçe duymalarını sağlama, oyun, bulmaca, tekerleme, grup çalışması, ekstra ödev, biraz daha fazla ilgi gösterme, zaman ayırma, aile iletişimine önem verme, okulda kulüplere yönlendirme, yalnız bırakmamak açısından Türk çocuklarla kaynaştırma çalışmaları da söz konusudur.

Sığınmacı çocukların akademik başarılarını etkileyen çeşitli sorunlar teması kapsamında Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların akademik başarılarını aileyle iletişim sorunları, aile takibinin eksikliği, dışlanma, eğitime verilen önemin yetersizliği, çocuğun derse isteksiz olması, savaş mağduru olmaları, travmatik durum, maddi sıkıntılar, müfredat sıkıntısı, ailede Türkçe konuşulmaması sorunlarının etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu sonuca paralel olarak Baş vd. (2017) çalışmalarında çoğunlukla Suriyeli ailelerin çocuklarını okula göndermeyi tercih etmediklerini, maddi yetersizlikler nedeniyle çalışmaya veya meslek edindirme eğiliminde olduklarını ifade etmiştir. Erdoğan ve Ünver (2015) Türkiye'ye gelen Suriyeli aileler kapsamında 12-13 yaşlarından büyük kız çocukların okula gönderilme olasılıklarının oldukça düşük olduğunu gözlemlemiştir. Bununla birlikte benzer yaşlardaki erkek çocukların ise çalışmak zorunda olmalarının eğitimlerini devam ettirememelerine neden olduğunu belirtmişlerdir. Abay ve Güllüpinar (2020) ise çalışmasında Suriyeli çocukların akademik başarılarında özellikle dil probleminin önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Sığınmacı çocukların akademik başarılarında öğretmen, çocuk ve aile iletişimi teması kapsamında; sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların akademik başarılarında

çocukların aileleriyle olan iletişimlerinde, aileyle çocuk arasındaki iletişimi gözlemleyebilme aile tarafından ödevlerin takip edilmemesi, aile- öğretmen iletişim güçlüğü, aileyi yönlendirme, aileyle iletişimde dil problemine değinmişlerdir. Bu sonuca benzer olarak Erwin, vd., (2020) çalışmalarında çocukların akademik başarılarında aile ve öğretmen iletişiminin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Aile katkısı ve okul katkısının birlikte yürütülmesi, çocukların eğitim imkanlarına daha kolay ulaşmalarını ve eğitimde daha iyi şartlara kavuşmalarında önemli olarak değerlendirilmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların eğitimi konusunda kendini yeterli görme durumu teması kapsamında öğretmenlerden bazıları sığınmacı çocukların eğitimi konusunda kendisini çeşitli alanlarda yeteli görürken, bazı sınıf öğretmenleri ise yetersiz görmektedir. Sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların eğitimi konusunda, kültürü tanıma, onları yalnız bırakmama ve etkinliklere katılmalarını sağlama gibi alanlarda kendilerini yeterli gördüğünü açıklamışlardır. Ayrıca manevi açıdan da kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin önemli bir kısmı ise kendisini dil, konuyla ilgili eğitimi olmaması nedeniyle mesleki yetersizlik, psikolojik, sığınmacı çocukların eğitimine yönelik hazırlıksız olduğunu düşünme, kültürlerini bilmeme açılarından yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir. Bu sonuca paralel olarak Cohen ve Chavez'in (2015) çalışmasında aileler tarafından öğretmenlerin sığınmacı çocukların eğitiminde yetersiz görüldükleri tespit edilmiştir. Öğretmenler, sığınmacı çocukların eğitiminde ve sosyal uyumunda yeterli desteği verememektedir. Emin (2016)'ya göre öğretmenlerin özellikle dil problemi önemli olarak görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocuklarla iletişim ve çalışma konusunda desteğe gereksinim duyma durumu teması kapsamında sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların eğitimi konusunda kültürel, psikolojik, duygusal, dil ve aile açısından desteğe gereksinimleri olduğunu açıklamışlardır. Bu sonuca paralel olarak Taylor ve Sidhu, (2012); Windle ve Miller, (2013) öğretmenlerin sığınmacı çocuklara yönelik yeterli psikolojik desteğe ve pedagojik bilgiye sahip olmalarının önemli olduğunu, bu ortam sağlanmadığında öğretmende çaresizlik duygusunun oluşmasına; sığınmacı öğrencilerin kendilerini sorunlu bir öğrenci grubu olarak görmelerine ve kaybolmuş öğrenci grubu olmalarına yol açabildiğini ifade etmektedir. Kovinthan (2016) ise sığınmacı öğrenciler ve onların öğretmenleri ile yapmış olduğu araştırmada deneyimlediği en büyük zorluklardan birinin öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerinin

göç öncesinde, göç sırasında ve göç sonrasında neler yaşadıklarına ilişkin bilgilerinin ve farkındalıklarının olmadığını fark etmek olduğunu dile getirmiştir.

Sığınmacı çocukların akademik başarılarının artırılmasında yapılabilecek destekler teması kapsamında sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların akademik başarılarının artırılmasında, psikolojik, sosyal, kültürel, maddi destek almalarının, ücretsiz ders imkanı sunulmasının, dil problemlerinin giderilmesinin önemli olduğu ifade etmişken, sığınmacı çocuklara uyum sınıfı açılmasının gerekli olduğunu açıklamışlardır. Bu sonuca paralel olarak Abay ve Güllüpinar (2020) yaptıkları çalışmada çocukların akademik başarılarını arttırmada çocukların dil sorunlarını ortadan kaldıracak çözümlere odaklanılması gerektiğini ve bununla birlikte bu çocuklara rehberlik ve uzman desteği süreçlerinin artırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sığınmacı çocukların entegrasyonunu sağlamada okul idaresi ve öğretmenler tarafından yapılanlar teması kapsamında sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların entegrasyonunun sağlanmasında okul idaresi ve öğretmenlerin, rehberlik hizmeti sunma, ev ziyareti yapma, okul aile birliği çalışmaları yürütme, sığınmacı çocuklara yönelik özel sınıf ve kurslar açma, etkinlik, gezi ve grup çalışmaları yapma, dil öğrenmelerine yardımcı olma, psikolojik destek sağlama, sosyal etkinliklere yönlendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmiştir. Levent ve Çayak (2017) okul yöneticilerinin görüşlerine göre okullarda Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili gerekli çalışmalar yapıldığını, okul yöneticilerinin okullarında kendi imkânları, yetkileri ve sorumlulukları derecesinde Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik çalışmalarda her türlü desteği vermeye ve eğitim hizmetini sunmaya çalıştıklarını belirlemiş olmasına rağmen, diğer taraftan okul yöneticilerinin Suriyeli çocukların eğitiminde yaşadıkları sorunların başında gelen dil sorununun ve Suriyeli çocukların yaşadıkları uyum sorunu gibi okul yöneticilerinin imkânı, yetkisi ve sorumlulukları derecesinde çaba gerektirerek çözüm bulunabilecek sorunların çözümünde gerekli çabayı göstermediklerini de ifade etmiştir. Simopoulos ve Alexandridis (2019) çalışmalarında Yunanistan'da sığınmacı çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarını incelemişlerdir. Araştırmada eğitim yöneticilerine önemli görevler düştüğü belirtilmiştir. Yukarıda açıklanan araştırmaların sonuçları bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Sığınmacı çocukların akademik başarılarını ikinci plana atma nedenlerine yönelik tanık olunan olaylar teması kapsamında sınıf öğretmenleri sığınmacı çocukların dışlanma, ülkeye ait olmama hissi, eleştiri, psikolojik sorunlar, sosyal sıkıntılar,

özgüven eksikliği, kabul görme, travmatik durumlar, maddi sıkıntılar nedeniyle akademik başarılarını ikinci plana atmış olduklarına tanık olduklarını açıklamışlardır. Bu sonuca paralel olarak Bourgonje (2010) çalışmasında çocukların eğitiminin ikinci plana atılmasının nedenleri arasında, çatışma bölgelerinden gelmiş olmaları ve travmatik durumların olduğu ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında öneriler şu şekildedir:

- Sığınmacı çocukların eğitim faaliyetlerinden faydalanabilmeleri amacıyla öncelikli olarak sivil toplum kuruluşları ve göç idaresi gibi kuruluşların katkısıyla ailelerin barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarının giderilmesi sağlanabilir
- Suriyeli çocukların eğitime yönelik politikalar geliştirilebilir ve bu konuda öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Öğretmenlere sığınmacı çocukların eğitimleri ile ilgili hizmet içi eğitimler verilebilir. Hizmet içi eğitimlere katılan sığınmacı çocukların eğitimlerinde yeterli donanıma sahip öğretmenlerin bu çocukların eğitimlerinde görevlendirilmesi sağlanabilir.
- Öğretmen-çocuk-aile iletişimini sağlayabilmek amacıyla il göç idaresi, çeşitli toplumsal kuruluşlar, Milli Eğitim müdürlükleri tarafından tercüman desteği sağlanabilir. Tercüman desteği ile aileler okula davet edilerek veya veli ziyaretleri kapsamında ailelerle sık sık görüşmeler sağlanabilir.
- Dil farklılığından dolayı oluşabilecek sorunların olmaması için Türkçe dil kursları veya okuma-yazma kursları açılabilir. Çocuklar ve ailelerinin bu eğitimlere katılımı sağlanabilir.
- Çocukların özellikle dil engeli nedeniyle dersleri anlayamama, derslerin zor gelmesi gibi problemler nedeniyle eğitim dışına çıkmasının önlenmesi için çocukların okullara kabulünden önce Türkçe dil kursları aracılığıyla belirli seviyede Türkçe öğrenmeleri sağlanabilir.
- Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı çocukların eğitiminde kendilerini yetersiz gördükleri alanlar belirlenerek, okul yönetimi ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından destekleyici çalışmalar yürütülebilir.
- Ekonomik sıkıntılar yaşayan ailelerin çocuklarının hem eğitim görmeleri hem de maddi kazanç elde edebilmeleri noktasında mesleki okullar açılabilir.

- Okullarda etnik ayrımcılık ve nefrete bağlı dűşüncelerin ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılabilir, eğitimler dűzenlenmesi önerilebilir.
- Suriyeli ğrencilere yönelik olarak, yaşamış oldukları olumsuz yaşantıların uestesinden gelmeye yardımcı olacak, yaşadıkları ülkeye bağlılıklarını artıracak ve sevgi beslemelerini olanaklı kılabilecek barış temelli konuların da eğitim programına eklenmesi öğrenciler için yararlı olabilir.
- Gelecek dönemde yapılacak olan çalıřmalarda sıėınmacı çocuklarla ve aileleriyle de grűşmeler yapılarak daha kapsamlı bir arařtırma yűrűtűlebilir.

KAYNAKÇA

- Abay, A. ve Güllüpinar, F. (2020). Suriyeli Çocukların Eğitim ve Uyum Sorunlarının Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği. *Muhakeme Dergisi*, 3(1), 37-60.
- Ağcadağ Çelik, İ. (2019). Sınıf Öğretmenleri Gözünden Suriyeli Sığınmacı Çocuklar. *Journal of International Social Research*, 12(66).
- Akalın, A. T. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek lisans tezi.
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacı Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 16-29.
- Akyüz, E. (2011). *Çocuk Hukukunun Gelişimi ve Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi*. I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Yetişkin Bildirileri Kitabı-2 Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 17-42.
- Altıntaş, M. E. (2018). DKAB Öğretmenlerine Göre Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştıkları Sorunlar (Nitel Bir Araştırma). *Marife*, 18(2), 469-499.
- Avrupa Anlaşmaları Serisi (No:5) (1 Haziran 2010). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 11. Ve 14. Protokoller ile Değiştirilen Metin", <http://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/3fdd972e-8566-4b8a-9ffe-d9205f4e51cd.pdf>.
- Aybay, R. (2006). *Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi* (Elektronik Sürüm). 1. Baskı, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları:
- Balkar, B., Şahin, S. ve Babahan, N. I. (2016). Problems Confronted By Syrian Teachers Working at Temporary Education Centers (TECs)/Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) Görev Yapan Suriyeli Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(6), 1290-1310.
- Baş, M., Molu, B., Tuna, H. İ. ve Baş, İ. (2017). Göç Eden Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Değişiminin Kadın Ve Çocuk Yaşamına Etkisi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(3).
- BBC News. (1 Aralık 2019). *Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden Dünya Mülteciler Günü'nde Türkiye'ye övgü*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-40343945>
- Bostan, H. (2017). Türkiye'de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Coğrafya Dergisi*, (35), 1-16.
- Bourgonje, S. (2010). Education for Refugee and Asylum Seeking Children in OECD Countries: Case Studies from Australia, Spain, Sweden and the United Kingdom, Education International.
- Bozkurt, V. (2017). *Değişen Dünyada Sosyoloji*. 13. Baskı, İstanbul: Ekin Yayınları,
- Bulut, S., Soysal, Ö. K. ve Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni Olmak: Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(2), 1210-1238.
- Burchinal, R. M., Peisner, Feinberg, E., Pianta, R. & Howes, C. (2002). Development of Academic Skills from Preschool Through Secondgrade: Family and Classroom Predictors Of Develop Mental Trajectories. *Journal of School Psychology*. 40(5), 415-436.
- Büyükkız, K. K. ve Çangal, Ö. (2016), Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Eğitim Kültür Dergisi*, 5(3), 1414-1430.

- Ciğerci, M. F. ve Güngör, F. (2016), The problems encountered by the foreign primary school students from the perspectives of classroom teachers (Bilecik sampling), *Journal of Education and Future*, issue: 10, 137-164.
- Cohen, J. H. & Chavez, N. M. (2015). *ABD, Ohio, Columbus'ta Latin göçmenler, ayrımcılık ve uyum*. B. D. Şeker, İ. Sirkeci ve M. M. Yüceşahin (Ed.). Göç ve uyum içinde (s. 103-112). UK: Transnational Press London.
- Constantine J. L. (2004). *Relationships among early lexical and literacy skills and languageliteracy environments at home and school*. Unpublished Phd thesis, College of Education University of South Florida. Department of Childhood Education College of Education University of South Florida. USA
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry And Research Design: Choosing Among Five Traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çakmak, G. (2015), *Üniversite Öğrencileri İçin Hukuk Sözlüğü*. 2. Baskı, İstanbul: Umut Kitap Basım Yayıncılık.
- Çelik, V. ve Pekküçükşen, Ş. (2018). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Göç Konusundaki Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Third Sector Social Economic Review*, 53(3), 1273-1283.
- Çılgin, A. S. (2004). Genç Cumhuriyetin Ütopyası: "Gürbüz Türk Çocuğu". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(6), 97-119.
- Çiçekli, B. (2014). 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu'yla Güncellenmiş Yabancılar ve Sığınmacı Hukuku. 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dahya, N., Dryden-Peterson, S., Douhaibi, D. & Arvisais, O. (2019). Social support networks, instant messaging, and gender equity in refugee education. *Information, Communication & Society*, 22(6), 774-790.
- Demir, O. Ö. ve Erdal, H. (2010), Yasadışı Göç İle İlgili Kavramların Doğru Anlaşılmasını Sorunu ve Yazılı Basında Çıkan Haberler Üzerine Bir Önceleme, *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(1), 29-54.
- Demirbaş, H. ve Bekaroğlu, E. (2013). Evden Uzakta Olmak: Sığınmacıların/Mültecilerin Psikolojik Sorunları ve Alınacak Önlemler. *Kriz dergisi*, 21(1), 11-24.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (Eds.). (1994). *Handbook Of Qualitative Research*. CA: Sage.
- Dinçer, Ç. (2008). *Okul Öncesi Eğitimde Matematik*. Uluslararası Çocuk, Aile ve Okul Bağlamında Okul Öncesi Eğitim. *Kongre Kitabı*, 55-60.
- Dryden-Peterson, S. (2015). Refugee Education in Countries of First Asylum: Breaking Open the Black Box of Pre-resettlement Experiences, *Theory and Research in Education*, 14(2), 131-148.
- Duruel, M. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 30, 1399-1414.
- Emin, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi. *Turkuvaz Matbaacılık Yayınları*, Sayı:153, 7-23
- Er, A. R. ve Bayındır, N. (2015). İlkokula Giden Sığınmacı Çocuklara Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Pedagojik Yaklaşımları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 175-185.
- Erbay, E. (2011). Türkiye'de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2):47-74.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında Sığınmacı Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözümüne Dair Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.

- Erdoğan, M. ve Ünver, C. (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.
- Ereş, F. (2015). Türkiye'de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30.
- Ergen, H. ve Şahin, E. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Suriyeli Öğrencilerin Eğitimi ile İlgili Yaşadıkları Problemler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(44), 377-405.
- Ergüven, N. S. ve Özturanlı, B. (2013), Uluslararası Sığınmacı Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4),1007-1061.
- Ertaş, H. ve Kıraç, Ç. F. (2017), Türkiye'de Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan eğitim çalışmaları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 13, 99-110.
- Erwin, S. C., Sewall, J., Tippens, J. A., Nyaoro, D. & Miamidian, H. M. (2020). Do not forget families and households when addressing urban refugee education. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 50(1), 141-145.
- Gencer, T. E. (2017), Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 838-851.
- Göç ve Acil Durum Eğitim Başkanlığı. (Aralık 2018). *Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri*, https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12-2018__Ynternet_BYlteni.pdf.
- Grillo, R. (2008). *The family in question: Immigrant and ethnic minorities in multicultural Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- Human Rights Watch, (2015). *Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştığımda Hiçbir Şey Göremiyorum*. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller – Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek: Türkiye.
- İmamoğlu, H. V. ve Çalışkan, E. (2017). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Devlet Okullarında İlkokul Eğitimine Dair Öğretmen Görüşleri: Sinop İli Örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 529-546.
- İnsan Hakları Araştırmaları Derneği (İHAD) (2011). 2010 Yılı Türkiye İltica ve Sığınma Hakkı İzleme Raporu, <http://www.multeci.org.tr/wpcontent/uploads/2016/10/2010-Turkiye-Iltica-ve-Siginma-Hakki-Raporu-IHAD.pdf>.
- İslamoğlu, E., Benli, A. ve Yıldırım, S. (2013). Türkiye'de Tersine Göç ve Tersine Göçü Teşvik Eden Uygulamalar: İstanbul İli Örneği. *Sakarya İktisat Dergisi*, 68-93.
- Jabbar, S. A. ve Zaza, H. I. (2014). Impact of conflict in Syria on Syrian children at the Zaatari refugee camp in Jordan. *Early Child Development and Care*, 184, 1507-1530.
- Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli sığınmacı çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *Elementary Education Online*, 16(4): 1-10.
- Karaca, S. (2013). Kayıtdışı Mülteciler, Kayda Değer Sorunlar. *Analist Dergisi*, 31.
- Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli Sığınmacıların Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1224-1237.

- Kazu, H. ve Deniz, E. (2019). Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Öğretmenlerin Sığınmacı Öğrencilere İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 1-1.
- Kovinthan, T. (2016). Learning and teaching with loss: Meeting the needs of refugee children through narrative inquiry. *Diaspora, Indigenous, and Minority Education*, 10(3), 141-155.
- KTO (Konya Ticaret Odası). (2008). *Suriye Arap Cumhuriyeti Raporu*. Etüd Araştırma Servisi, Konya.
- Kultas, E. (2017). *Türkiye’de bulunan eğitim çağındaki Suriyeli mültecilerin eğitim sorunu (Van ili örneği)*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017), Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(27), 21-46.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Lordoglu, K. ve Aslan, M. (2018). Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye'deki Suriye'li Çocuklar. *Çalışma ve Toplum*, 57(2).
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2006). *Designing Qualitative Research* (4. Baskı). Thousand Oaks: Sage.
- Mavi Kalem (2019). *Çocukların Eğitimi Araştırma Raporu, Durum Tespiti ve Çözüm Önerileri*, İstanbul.
- MEB (2018). Matematik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201813017165445-MATEMAT%C4%B0K%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%202018v.pdf>
- Metin, N. (2001). Okul öncesi çocuklarda matematik kavramlarının gelişimi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(4-5), 22-26.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. sage.
- Özservet, Y. Ç. ve Sirkeci, I. (2016). Editörden: Çocuklar ve göç. *Göç Dergisi*, 3(1), 1-4.
- Öztan, G. (2011). *Türkiye’de Çocukluğun Politik İnşası*, (2.Baskı), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Perruchoud, R. (Ed.) (2009). *Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü, [Elektronik Sürüm]* (Çev. Ed. Bülent Çiçekli), Uluslararası Göç Örgütü(IOM) Yayınları: Cenevre, No:18.
- Sağlam, H., İ. ve Kanbur, İ., N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Sağlam, S. (2006). *Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme*, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları.
- Sakız, H. (2016). Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleştirme Önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Salim, M. (2011). *Geçmişten günümüze Türkiye’de çocuk koruma politikaları ve sosyal hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sever, M. S. (2020). Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Durumu ve Sosyal Uyum Örnekleme. *Journal of European Education*, 10(1-2), 1-16.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 31, 267-305.
- Simopoulos, G. & Alexandridis, A. (2019). Refugee education in Greece: integration or segregation?. *Forced Migration Review*, (60), 27-29.
- Şahin, H. (2020). Göç Olgusu, Sığınmacı Çocukların Eğitimi Ve Suriyeli Sığınmacı Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Süreci. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(1), 377-394.
- Şentöregil, M. (2017). *Suriyeli Çocuk Sığınmacıların Türk Yazılı Basınında Temsili*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Taftaf, R. & Williams, C. (2020). Supporting Refugee Distance Education: A Review of the Literature. *American Journal of Distance Education*, 34(1), 5-18.
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, (86), 127-144.
- Taylor, S. & Sidhu, R. K. (2012). Supporting refugee students in schools: What constitutes inclusive education? *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.
- TDK (2019). "Çocuk", <https://sozluk.gov.tr/>
- Topçuoğlu, R. (2012). *Türkiye'de Göçmen Çocukların Profili, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri Hızlı Değerlendirme Araştırması*. <https://docplayer.biz.tr/266861-Turkiye-de-gocmen-cocuklarin-profil-i-sosyal-politika-ve-sosyal-hizmet-onerileri-hizli-degerlendirme-arastirmasi.html>.
- UNHCR, (2015). <http://www.unhcr.org/tr/>
- UNHCR, (2017). *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Sıkça Sorulan Sorular*. [http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/faq_for_syrians_\(turkish\)_02032017.pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/faq_for_syrians_(turkish)_02032017.pdf)
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Üstün, E. (2007). *Okul Öncesi Çocuklarının Okuma Yazma Becerilerinin Gelişimi*. İstanbul: Morpa Yayınevi.
- Windle, J. & Miller, J. (2013). Marginal integration: The reception of refugee-background students in Australian schools. L. Bartlett and A. Ghaffar-Kucher (Ed.). *Refugees, immigrants, and education in the global south: Lives in motion içinde* (s. 196-210). New York: Routledge.
- Yalçın, F. (2017). *İstanbul'da yaşayan Suriyeli çocukların eğitime katılımları bağlamında uyum ve kültürleşme süreçleri*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yaylacı, G. F., Serpil, H. ve Polat, H. (2017). Paydaşların gözünden sığınmacı ve sığınmacılarda eğitim: Eskişehir örneği. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 22, 101-117.
- Yazan, Y. (2016). *Avrupa Birliği'nin Yasadışı Göç Politikası*, 2.Baskı, İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 10. baskı).Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek: 1 Görüşme Formu

Görüşme Formu - Öğretmenler İçin

Araştırma Sorusu:

Sınıf Öğretmenlerinin, Mülteci Çocukların Akademik Becerileri ile İlgili Beklenti ve Deneyimleri nelerdir?

Tarih ve saat (başlangıç-bitiş):_____ Görüşmeci:_____

GİRİŞ

Merhaba ben Serhan GÜLLÜ. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sınıf öğretmenliği ana bilim dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda ben de sizler gibi sınıf öğretmeniyim. Bu araştırmada öğretmenlerimizin mülteci çocukların akademik başarıları, mülteci çocuklardan beklentileri ve yaşadıkları deneyimlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmaya sağlayacağınız katkı bizler için son derece kıymetlidir.

Araştırmada okul ya da öğretmen isimlerine yer verilmeyecek kod isimler kullanılacak; yaklaşık 30 dakika sürecek görüşmenin ses kayıtları benim dışımda hiç kimse ile paylaşılmayacaktır. Bunları taahhüt ediyorum. Siz de araştırmaya gönüllü olarak katıldığınızı onaylıyor musunuz?

Lütfen isminizi söyleyip kendinizi kısaca tanıtır mısınız? [Öğrenim geçmişi (mezun olduğunuz üniversite, fakülte, bölüm, program, yıl), kıdem, yaş, vb.]

GİRİŞ SORULARI

Mülteci çocukların eğitimine yönelik, lisans eğitiminiz sırasında ya da hizmet içi eğitim yoluyla, herhangi bir eğitim aldınız mı? Aldıysanız nerede, ne kadar süre ile nasıl bir eğitim aldınız?

Mülteci çocuklarla ne kadar süre ile çalıştınız/ çalışıyorsunuz?

Mülteci öğrencileriniz hangi ülkelerden gelmişler?

GÖRÜŞME SORULARI

1. Mülteci çocukların en çok zorlandığı ders(ler) sizce ne(ler)dir?
2. Mülteci çocukların bahsettiğiniz bu derste/derslerde neden zorlandıklarını düşünüyorsunuz?
  - Akademik nedenler?
  - Kültürel nedenler?
  - Sosyal nedenler?
3. Mülteci çocuklardan akademik açıdan beklentileriniz nelerdir?
  - Alternatif Soru: Mülteci çocuklardan akademik açıdan ne(ler) bekliyorsunuz?
4. Mülteci çocukların zorlandıkları bu derste/derslerde beklentilerinizi karşılayabilmeleri için neler yapıyorsunuz?
5. Mülteci çocukların akademik yönünü etkilediğini düşündüğünüz başka sorunlar var mıdır?
  - Evet ise bu sorunlar nelerdir?
  - Hayır ise neden sorun yaşamadığınızı düşünüyorsunuz?
6. Mülteci çocukların aileleriyle iletişim düzeyinizin mülteci çocukların başarılarını etkilediğini düşünüyor musunuz?
  - Evet ise nasıl?
  - Hayır ise neden?
7. Mülteci çocuklarla çalışan bir öğretmen olarak kendinizi yeterli görüyor musunuz?
  - Evet ise nedenleri ile açıklayınız.
  - Hayır ise nedenleri ile açıklayınız.

8. Mülteci çocuklarla çalışırken özellikle hangi açıdan desteğe ihtiyaç duyduğunuz oluyor? Neden? Bu desteği karşılayabiliyor musunuz? Nasıl? Kimden?
9. Mülteci çocukların akademik başarılarının artırılması amacıyla okulda en çok desteğe gereksinim duydukları boyutlara ilişkin görüşleriniz nelerdir?
10. Mülteci çocukların entegrasyonunu sağlamada okul idaresi ve öğretmenler olarak neler yapıyorsunuz? Örnekler verebilir misiniz?
11. Akademik başarıyı ikinci plana atmalarını hissedecek bir olaya tanık oldunuz mu? Bu olayı paylaşır mısınız?

ÖZGEÇMİŞ

Serhan Güllü, 1980 yılında Isparta'nın Keçiborlu ilçesinde doğdu. İlköğretimini 19 Mayıs İlkokulunda tamamladı. Eğitim hayatına Keçiborlu Lisesi Ortaokulunda ve Isparta Gazi Lisesinde devam etmiştir.2002 yılında Pamukkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun olmuştur. Van'ın Çatak ilçesi Onağıl Köyü'ne atanarak beş yıl görev yapmıştır. Daha sonra İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi İkitelli İlköğretim Okulunda iki yıl görev yapmış, ardından aynı ilçede Mareşal Fevzi Çakmak İlkokuluna atanmış ve 2008 yılından beri bu okulda sınıf öğretmenliği görevini sürdürmektedir. 2018-2019 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamış, bu süreçte de görev yaptığı okulda Erasmus+, etwining projelerine devam etmiştir. Evli ve iki çocuk babası olan Serhan Güllü, öğretmenlik yapanların, kendini yenilemesi gerektiğine inanmaktadır.

